

2018 ARVIOINTIKERTOMUS

TARKASTUSLAUTAKUNTA

PORI

SISÄLLYS

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TARKASTUSTOIMINTA	5
1.1. Arviointityö	6
1.2. Tilintarkastus	7
1.3. Sisäinen tarkastus	7
2. VUODEN 2017 ARVIOINTIKERTOMUKSEN JATKOTOIMENPITEET	9
2.1. Tarkastuslautakunnan kannanottojen vaikuttavuuden seuranta	9
3. TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET	17
3.1. Valtuuston asettamat tavoitteet	17
3.2. Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	20
3.2.1. Yleinen kehitys	20
3.2.2. Toimialat	22
3.3. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	26
3.3.1. Suurten kaupunkien vertailu	29
3.3.2. Vuoden 2018 talousarvion ja tilinpäätöksen vertailu	30
4. KAUPUNKIKONSERNI	35
4.1. Yleistä kaupunkikonsernista	35
4.2. Strategiset tytäryhteisöt	36
5. MUUT HAVAINNOT KAUPUNGIN HALLINNOSTA	43
5.1. Johdanto erityisteemoihin	43
5.2. Kouluverkko ja tilat 2018, tilanne ennen palveluverkkouudistusta	44
5.3. Tilayksikkö	46
5.3.1. Valtakunnallinen ja paikallinen kiinteistöselvitystyö	46
5.3.2. Tietojohtaminen ja tila-asioiden strategiset linjaukset	47
5.3.3. Palvelutuotannon käytössä olevien tilojen sisäilmaongelmat	48
5.4. Porin Palveluliikelaitos	49
5.4.1. Valtuuston vahvistamat vuositavoitteet 2018	50
5.4.2. Tuloksellisuudesta	51
5.5. Ympäristö- ja terveystoimintayksikkö	53
5.5.1. Terveystoiminnan alueellinen toiminta	53
5.5.2. Terveystoiminnan rooli tilan asettamisessa käyttökieltoon	54
5.5.3. Ympäristö- ja lupapalvelut lautakunnan lisääntynyt toimivalta ympäristönsuojeluasioissa	55
5.6. Hallintoyksikkö	56
5.6.1. Aapeli	56
5.6.2. Konsernin hallintoprosessin ohjaus ja menettelytapaohjeet	57
5.7. Porin Satama Oy	58
5.7.1. Konserniohjeeseen sekä kaupunkistrategiaan liittyvistä tavoitteista	59
5.7.2. Valtuuston asettamista tavoitteista sekä talouden tunnusluvuista	60
5.7.3. Toimintaedellytyksistä	61
6. ALLEKIRJOITUKSET	63

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TARKASTUSTOIMINTA

Kunnan tarkastustoiminta koostuu ulkoisesta ja sisäisestä tarkastuksesta. Ulkoinen tarkastus käsittää tilintarkastajan suorittaman laillisuusvalvonnan sekä tarkastuslautakunnan arviointityön. Sisäinen tarkastus on kunnan johdon väline sisäisen valvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Kuntalain mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tehtäviä on:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.
- arvioida ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.
- valmistella kunnanhallitukselle esityksen tehtäviään koskevista hallintosäännön määräyksistä.
- valmistella arvioinnin ja tarkastuksen talousarvion.
- valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoituksen valtuustolle tiedoksi.

Porin kaupunginvaltuuston toimikaudeksi 1.6.2017–31.5.2021 valitsemaan tarkastuslautakuntaan kuuluu 11 jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Jäsen	Varajäsen
Ranne Kaarina, pj.	Kuusinen Jere
Nordström Ari, vpj.	Koskinen Seija
Aaltonen Kari	Hällberg Niklas
Apajasalo Asko	Koivula Ilari
Hiltunen Marika (10.12.2018 alkaen)	Lammi Jarkko
Lehtonen Taina	Kiiskinen Eija
Lepomäki Maarit	Kuusisto Kerttu
Lindberg Helena	Peltomäki Sisko
Linnainmaa Antti	Nummi Tapio
Ruusunen Pentti	Niemelä Pekka
Sainio Sirkka	Viljanen Kristiina

Aki Ruotsala toimi tarkastuslautakunnan jäsenenä 10.12.2018 asti, jolloin kaupunginvaltuusto myönsi hänelle eron luottamustehtävästä ja valitsi hänen tilalleen Marika Hiltusen.

1.1. ARVIOINTITYÖ

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. Kaupunginhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu kuntalain edellyttämään arviointisuunnitelmaan. Arviointisuunnitelman tavoitteena on tarkastella koko hallinto- ja palveluorganisaatiota valtuustokauden aikana. Tarkastuslautakunnan arviointivuoden työohjelma laaditaan arviointisuunnitelman pohjalta. Tilivuoden 2018 aikana arviointityön painopistealueina ovat olleet tilayksikkö, ympäristö- ja terveysvalvontayksikkö, sivistystoimialan koulujen toimitilat, hallintoyksikkö, Porin Palveluliikelaitos sekä Porin Satama Oy. Läpileikkaavina teemoina painopistearvioinneissa näkyvät toimitilojen sisäilma-asiat, tapahtumat maakunta ja SOTE-uudistukseen liittyen, tietojohtamisen edistäminen sekä strategisten linjausten ulottaminen käytännön toimintaan.

Arviointityössä seurataan talousarviovuoden toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita ja niiden toteutumista. Vuosittaisina arviointiaiheina ovat myös kaupungin ja kaupunkikonsernin tilinpäätös sekä strategisten tytäryhteisöjen osalta omistajan asettamien tavoitteiden toteutumisen arviointi. Vuoden 2018 arviointikertomukseen uusina, jatkossa vuosittain toteutettavina seurantoina on lisätty kaupunkistrategian ohjausvaikutuksen arviointi ja edellisten arviointikertomusten suositusten vaikutusten seuranta.

Vuoden 2018 arviointia koskien tarkastuslautakunta on pitänyt kaikkiaan 13 kokousta ja tehnyt yhden tarkastuskäynnin. Yhteenveto kokouksista ja käsitellyistä aiheista on esitetty alla olevassa taulukossa. Arviointityö perustuu päätöksentekoasiakirjoihin ja materiaaliin, joka on kerätty tutustumisesta toimialojen ja niiden yksiköiden toimintoihin.

Lautakunta on kokouksissaan kuullut asiantuntijoita, yksiköiden päälliköitä sekä kaupungin johtoa. Tarkastustoimi on huolehtinut tarkastuslautakunnan hallinnollisista valmistelutehtävistä, lautakunnan arviointitehtävistä, tilintarkastuksen avustamisesta ja erillisselvityksistä.

Tarkastuslautakunnan kokoukset ja käsitellyt aiheet arviointivuonna 2018

29.8.2018	<ul style="list-style-type: none"> Tarkastuslautakunnan vuoden 2018 arvioinnin työohjelma Tilintarkastajan vuoden 2018 työohjelma Rakennusvalvontayksikön esittäytyminen
25.9.2018	<ul style="list-style-type: none"> Tilayksikkö ja SOTE-toimitilat Sidonnaisuusilmoitukset
16.10.2018	<ul style="list-style-type: none"> Ympäristö- ja terveysvalvonnan yksikkö
6.11.2018	<ul style="list-style-type: none"> Porin Satama Oy
27.11.2018	<ul style="list-style-type: none"> Tarkastuskäynti Cygnaeuksen ruokapalvelukeskukseen Porin Palveluliikelaitos
18.12.2018	<ul style="list-style-type: none"> Tilintarkastajan väliraportointi
22.1.2019	<ul style="list-style-type: none"> Hallintoyksikkö
5.2.2019	<ul style="list-style-type: none"> Sivistystoimiala, palveluverkkouudistus
26.2.2019	<ul style="list-style-type: none"> Tekninen toimiala Arviointikertomuksen evästyskeskustelu
12.3.2019	<ul style="list-style-type: none"> Ympäristö- ja lupapalvelujen toimiala Arviointikertomuksen erityisteemat
26.3.2019	<ul style="list-style-type: none"> Kaupunginjohtaja Porin kaupungin ja kaupunkikonsernin tilinpäätös
16.4.2019	<ul style="list-style-type: none"> Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Arviointikertomuksen valmistelu
7.5.2019	<ul style="list-style-type: none"> Tilintarkastajan raportointi ja tilintarkastuskertomus Arviointikertomuksen hyväksyminen

1.2. TILINTARKASTUS

Kaupungin ja erikseen nimettyjen konserniyhteisöjen tilintarkastuksesta on huolehtinut KPMG Ab Oy vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, KHT Päivi Rintala. Kaupungin tilintarkastaja on toiminut erikseen nimetyissä tytäryhteisöissä yhtenä tilintarkastajana. Pitkäaikaisena käytäntönä Porissa, jo ennen lainmuutosta on ollut, että emokaupungilla ja tytäryhteisöillä on yhteinen tilintarkastaja. Mukaan otettavat tytäryhteisöt on päätetty kaupunginhallituksessa ennen kilpailutusta. Tilivuoden 2018 aikana tilintarkastaja on säännöllisesti raportoinut lautakunnalle työohjelmansa etenemisestä ja keskeisimmistä havainnoista. Lakisääteisen tilintarkastuksen lisäksi tilintarkastaja on tehnyt hanketarkastuksia ja laatinut toimeksiannon ulkopuolisia lausuntoja.

Tarkastustoimi kilpailutti Porin kaupungin ja tytäryhteisöjen tilintarkastuspalvelut vuosille 2019–2022 syksyllä 2018. Kilpailutuksen tuloksen perusteella kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 10.12.2018 BDO Oy:n Porin kaupungin ja kaupunkikonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden tilintarkastusyhteisöksi. Porin kaupungin osalta vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi valittiin JHT, HT Minna Ainasvuori.

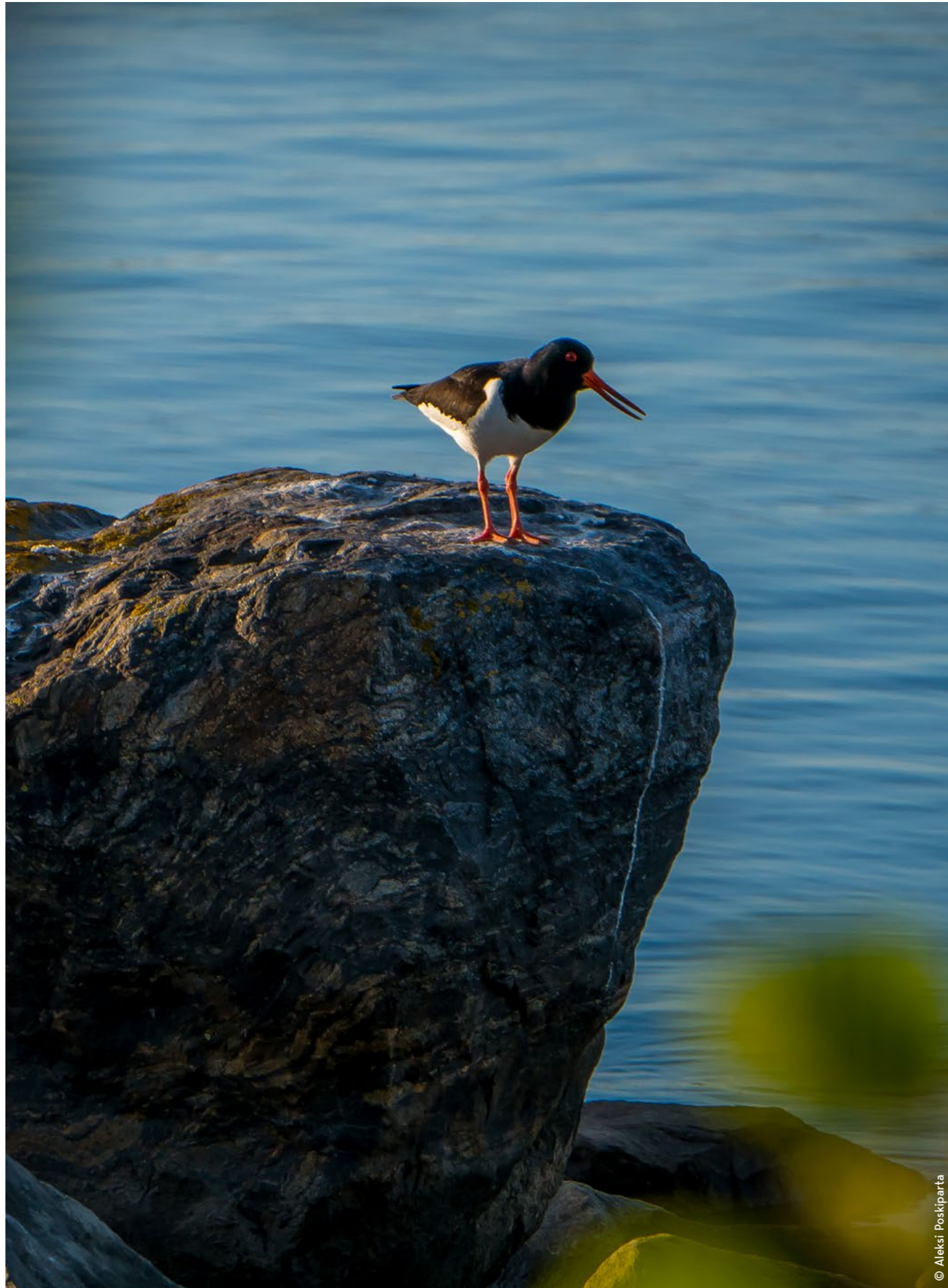
1.3. SISÄINEN TARKASTUS

Tarkastuslautakunnan arviointityön lisäksi tarkastustoimi on suorittanut kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan alaista sisäistä tarkastusta kaupunginhallituksen vuosittain hyväksymän sisäisen tarkastuksen työohjelman sekä kaupunginjohtajan erillisten toimeksiantojen mukaisesti.

Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on varmistaa,

- että johdon saama informaatio on oikeata ja luotettavaa
- että riskienhallinta on toimivaa
- että voimavarojen käyttö on tehokasta ja taloudellista
- että sisäinen tarkkailujärjestelmä toimii
- että voimassaolevia säädöksiä, määräyksiä ja annettuja ohjeita on noudatettu.

Sisäisen tarkastuksen velvollisuus on antaa neuvoja järjestelmien ja toimintatapojen kehittämiseksi.

2. VUODEN 2017 ARVIOINTIKERTOMUKSEN JATKOTOIMENPITEET

Kaupunginvaltuusto käsitteli kokouksessaan 11.6.2018 vuoden 2017 arviointikertomusta ja päätti tuolloin kehottaa kaupunginhallitusta ottamaan huomioon arviointikertomuksessa esille tuodut näkökohdat. Päätöksessään kaupunginvaltuusto edellytti kaupunginhallitusta tuomaan lokakuun 2018 loppuun mennessä valtuustolle tiedoksi kuntalain 121 § mukaisesti lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus on antanut aihetta.

Kaupunginhallituksen 11.6.2018 § 354 päätöksen mukaisesti pyydettiin erikseen selvitykset/lausunnot toimialoilta, joiden osalta arviointikertomuksessa oli esitetty kriittisiä arvioita toimintojen ja/tai taloudenhoidon osalta. **Toimialoilta saadut selvitykset ja lausunnot käsiteltiin kaupunginhallituksessa vasta 17.12.2018 ja kaupunginvaltuusto merkitsi ne tiedoksi 28.1.2019.**

2.1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KANNANOTTOJEN VAIKUTTAVUUDEN SEURANTA

Tarkastuslautakunta on käsitellyt vuoden 2017 arviointikertomuksen kannanottoihin saadut lausunnot ja arvioinut niiden perusteella kannanottoihin liittyvää jatkokehitystarvetta. Seuraavilta sivuilta löytyviin taulukoihin on koottu tarkastuslautakunnan vuoden 2017 arviointikertomuksen kannanotot ja niihin saadut lausunnot sekä tarkastuslautakunnan kannanotot saatuihin lausuntoihin.

Tarkastuslautakunnan näkemys tehdyistä toimenpiteistä

	Kehitystyö valmis
	Vaatii vielä jonkin verran lisää kehitystyötä
	Vaatii melko paljon lisää kehitystyötä
	Vaatii paljon lisää kehitystyötä

Tarkastuslautakunnan havainto	Lausunto havaintoon liittyen	Tarkastuslautakunnan kommentti
Strategia		
Keskeisten strategisten ohjelmien uudistustyön loppuun saattaminen	Tavoitteena on ollut, että kaupunginvaltuusto hyväksyy kaikki kolme strategista ohjelmaa vuoden 2018 loppuun mennessä. Päivitystyötä ohjaa poliittisesti nimetty ohjelmajohdantoinen ohjausryhmä.	Tavoite on toteutunut tammikuun 2019 loppuun mennessä. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt ohjelmat seuraavasti: 17.9.2018 Hyvinvointiohjelma 2025, 10.12.2018 Kasvatuksen ja siistymisen kehittämissuunnitelma ja 28.1.2019 Kasvu- ja elinvoimaohjelma 2019–2025.
Asetettujen strategisten tavoitteiden ja määrärahojen yhteys	Tavoitebudjetoinnin mahdollisuutta on selvitetty ja selvitetään jatkossakin. Yhtenä tulevaisuuden toimintamallina on suunniteltu siirtymistä strategiseen budjetointiin, jossa kaupunki määrittelee suunnitteluvuosien kärkihankkeet ja niiden tarvitseman rahoituksen.	Tarkastuslautakunta ymmärtää, että kyseessä on suuri uudistus ja kannustaa strategisen budjetoinnin jatkokehittämiseen.
Strategian mukaisten tavoitteiden Lasten ja nuorten Pori sekä Hyvän elämän Pori riittävä taloudellinen tukeminen.	Sivistystoimiala panosti Lasten ja nuorten Pori, Hyvän elämän Pori ja muihin strategisiin tavoitteisiin hieman enemmän kuin mitä kaupunginvaltuusto alun perin osoitti määrärahoja. Liikunta- ja nuorisoyksikön määrärahasäästöt johtuivat liikuntapaikkoihin ja kiinteistöihin varattujen käyttömäärärahojen säästöistä. Varsinaisesta liikunta- ja nuorisotoiminnasta ei säästetty. Sivistystoimiala valmistele päätöksentekijöiden ohjauksessa sivistystoimialan kehittämissuunnitelmaa, jossa linjataan sivistystoimialan palveluja ja toimintoja. Kehittämissuunnitelmalla varmistetaan, että kaupungin strategiset tavoitteet toteutuvat sivistystoimialalla, ja niiden toteuttamiseen osoitetaan riittävät resurssit.	Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomiota kehittämissuunnitelman laadinnan yhteydessä sivistystoimialan ja teknisen toimialan tehtävärajapintoihin esimerkiksi liikuntapaikkojen kunnossapidon osalta. Tarkastuslautakunta on jo vuoden 2010 arviointikertomuksessa silloisen vapaa-aikatoimen ja teknisen palvelukeskuksen osalta pitänyt tärkeänä liikuntapaikkojen ulkoalueiden kunnossapidon yhteistyön kehittämistä.
Todellisen palvelutarpeen huomioiminen toiminnallisten tavoitteiden asettamisessa	Toimialat ja liikelaitokset on ohjeistettu osana palveluohjelmaansa kartoittamaan ja laatimaan tilannekuva, jossa esitetään ao. toimialan palvelutarpeet ja niihin tulossa olevat muutokset. Toimialat onnistuivat tässä vaihtelevasti. Yleisesti palvelutarpeet ja niiden muutokset ovat tiedossa toimialoilla. Toimialoilla tulee kuitenkin jatkossa kiinnittää enemmän huomiota toimintaympäristön ja asiakkaiden tarpeiden muutokseen.	Tarkastuslautakunta näkee ohjeistamisen tärkeäksi, mutta toteaa samalla, että osa tavoitteista on edelleen liian summittaisia. Tavoitteiden asetannassa tulee panostaa siihen, että ne kuvaavat riittävän kattavasti koko toimintaa ja sen laatua.

Tarkastuslautakunnan havainto	Lausunto havaintoon liittyen	Tarkastuslautakunnan kommentti
Talous		
Perusinfrastruktuurin vanheneminen ja korjausvelkamäärän kasvu	Konsernihallinnon lausunto Kaupungin investointitaso on mitoitettu viime vuosina niin, että kaupungin pitkään jatkunut velkaantuminen on hidastunut merkittävästi. Nykyinen investointitaso on vähintäänkin riittävä ottaen myös huomioon se, että merkittävä osa peruspalveluiden tuottamiseen tarvittavista investoinneista on toteutettu ja toteutetaan kaupungin tytäryhtiöiden kautta. Mikäli investointitasoa halutaan huomattavasti nostaa, tulee kaupungin toimintaa ja sitä kautta tuloksetekokykyä parantaa merkittävästi. Muussa tapauksessa investointitason nosto tarkoittaa velkaantumisen kiihtymistä. Porin rakennusten korjausvelka ei ole noussut vaan laskenut viimeisten kymmenen vuoden aikana huomattavasti. Vuonna 2008 korjausvelka on ollut n. 55 miljoonaa euroa ja vuonna 2017 45 miljoonaa euroa.	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupunkikonsernin kaikilla toimijoilla on yhteinen käsitys rakennuskannan ja infrastruktuurin korjausvelan määrästä sekä investointitarpeiden priorisoinnista. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että korjausvelka ja investointitarpeita ilmenee toimialojen lisäksi liikelaitoksissa ja konserniyhteisöissä. Investointitarpeiden priorisoinnissa on ensiarvoisen tärkeää huomioida koko kaupunkikonsernin suhteellisen velkaantuneisuuden kehitys.
	Teknisen toimialan lausunto Teknisen toimialan lausunnon mukaan tarkastuslautakunnan huomio on aiheellinen ja korjausvelan laskenta on infrayksikön yksi tärkeimmistä lähitulevaisuuden hankkeista. Korjausvelan kasvun pysäyttäminen edellyttää, että perusparannukseen ja kunnossapitoon osoitetaan lisää määrärahoja. Toisaalta korjausvelan hallitseminen edellyttää selkeää tietoa omaisuuden nykykunnosta ja korjausvelan määrästä. Korjausvelan määrittäminen ja pitkän tähtäimen korjaussuunnitelmien laatiminen edellyttävät, että työhön on osoitettavissa resurssia organisaation sisältä ja ulkopuolelta. Kaduista on tehty erillinen korjausvelka-arvio viimeksi vuonna 2008, jolloin katujen korjausvelan arvioitiin olevan 55 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 aikana ilmenneiden katujen kunnan haasteiden myötä vuoden 2019 talousarvioesityksessä on esitetty katujen uudelleen päällystämiseen ja katujen perusparantamiseen enemmän rahaa. Myös muun infran korjausvelkaan tulee kiinnittää huomiota. Vuoden 2019 talousarvioesityksessä on lisätty venelaitureiden ja -väylien peruskorjauksen rahoitusta. Myös Porin kaupungin omistamien siltojen kunnosta tarvitaan parempaa tietoa ja niiden peruskorjaustarpeesta tarvitaan pitkän tähtäimen suunnitelma kustannusarvioineen.	

Tarkastuslautakunnan havainto	Lausunto havaintoon liittyen	Tarkastuslautakunnan kommentti
-------------------------------	------------------------------	--------------------------------

Talous

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä muuttuvan valtiosuusjärjestelmän vaikutus perusturvan toimintojen sopeuttamistarpeeseen	<p>Porin perusturva on sitoutunut sote- ja maakuntauudistuksen valmistelun aikana seuraaviin toimenpiteisiin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vältetään henkilöresurssin lisäämistä • Välttämättömiin tehtäviin harkitaan määräaikaista • Palkkoihin ei tehdä ylimääräisiä korotuksia • Uudet investoinnit arvioidaan yhdessä • Kaikki sote-toimijat sitoutuvat alle 1 % vuotuisen nettousuun • Palvelurakenteen muutoksia arvioidaan yhdessä • Kehitystyö, hankkeet ja projektit valmistellaan yhteistyössä • Sähköinen viestintä kunnassa ja työyhteisössä <p>Porin perusturvan tarvekaioidut sosiaali- ja terveydenhuollon menot olivat 3 064 euroa/asukas vuonna 2017 ja ne laskivat 2,5 %.</p>	Tarkastuslautakunta toteaa, että valtakunnallisen sote-uudistuksen kaaduttua on tärkeää uudelleen käynnistää odotustilassa olleet oman toiminnan kehittämistoimenpiteet perusturvassa. Valtakunnallisen sote-uudistuksen valmistelutyön tuloksia tulee hyödyntää jatkettaessa mahdollisuuksien mukaan alueen yhteisiä palvelurakenteen muutoksia. Perusturva jäi valtakunnallista sote-uudistusta odotettaessa muussa kaupungissa 1.6.2017 tehdyn organisaatiouudistuksen ulkopuolelle. Tarkastuslautakunta suosittelee arvioimaan muutostarpeet, jotka liittyvät kaupungissa käyttöönotetun konserniohjauksimallin ulottamiseen perusturvan toimintaan.
--	--	--

Henkilöstö

Henkilöstöraportin käsittely jatkossa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhteydessä	<p>Henkilöstöä koskeva johdon kuukausi- ja neljännesvuosiraportit on otettu käyttöön vuoden 2018 aikana. Käyttöönotetun raportointijärjestelmän tiedot pohjautuvat käytössä olevaan palkkajärjestelmään. Raportointijärjestelmän tiedot ovat juuri niin luotettavia ja ajantasalla kuin pohjalla olevaan palkkajärjestelmään syötetyt tiedot. Esimiesten vastuulla on huolehtia, että palkkajärjestelmään syötetään tiedot viivytyksettä ja ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Henkilöstöraporttiin päivittyä edellisen vuoden tietoja vielä maaliskuun aikana, mikä aiheuttaa haasteita raportin tuottamiselle tilinpäätöksen yhteyteen. Tilinpäätöksen yhteyteen tuotettava henkilöstöraportti saattaa tästä syystä antaa aikaisempaan verrattuna hieman poikkeavan kuvan henkilöstöstä.</p>	Henkilöstöraportin käsittelyaika- taulut ymmärretään haasteellisiksi. Olennaista raportoinnin hyödynnettävyyden kannalta on raportointijärjestelmän pohjatietojen eheys koko toimintaketjussa. Tarkastuslautakunta kehottaa jatkamaan panostuksia kunnan talouden kannalta olennaisten henkilöstökustannusten raportoinnin kehittämiseen. Tarkastuslautakunta esittää jatkokehitysehdotuksena henkilöstöraportin ja työhyvointikyselyn raportoinnin yhtä aikaista käsittelyä.
--	---	---

Tarkastuslautakunnan havainto	Lausunto havaintoon liittyen	Tarkastuslautakunnan kommentti
-------------------------------	------------------------------	--------------------------------

Omistajaohjaus

Konserniohjauksen valmistelutyön riittävä resurssointi sen laajentuneen merkityksen ja valtakunnallisten uudistusten vuoksi.	Konsernihallinnon vuoden 2019 talousarviossa varauduttu lisärekrytointiin siten, että rekrytoitavan henkilön työpanoksesta puolet kohdistuu omistajaohjausyksikköön ja puolet talousyksikköön.	Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta.
Omistajapoliittisen ohjelman valmistelun loppuun saattaminen osana strategiatyötä.	Omistajapoliittisen ohjelman valmistelu on parhaillaan käynnissä omistajaohjauksessa. Kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi omistajapoliittinen ohjelma on tarkoitus tuoda vuoden 2019 ensimmäiseen valtuuston kokoukseen.	Tarkastuslautakunta toteaa, ettei omistajapoliittinen ohjelma ole valmistunut annetun lausunnon mukaisessa aikataulussa. Tarkastuslautakunta käsittelee asiaa vuoden 2018 arviointikertomuksen luvussa 4. Kaupunkikonserni .
Henkilöstöpoliittisten linjausten ohjeistuksen oikeellisuus ja toimivallan määrittely palvelussuhteiden päättämisiin Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy:ssä.	<p>Omistajaohjaus on Satakunnan ammattikorkeakoulussa säädelympää kuin muissa tytäryhteisöissä. Ammattikorkeakoululain 16 § määrittelee yhtiön hallituksen tehtävät osakeyhtiölain mukaisten tehtävien lisäksi. Näitä tehtäviä ei voi siirtää yhtiökokouksen päätettäväksi.</p> <p>Satakunnan ammattikorkeakoulun edelliseltä rehtorilta Juha Kämäriältä saadun lausunnon mukaan SAMK:n henkilöstöhallintoa koskevat asiat valmistellaan henkilöstöhallinnossa. Henkilöstösuunnitelmat ja henkilöstöä koskevat ohjelmat käsitellään yhteistoiminnassa. Henkilöstön palkkaamisesta ja irtisanomisesta päättää ammattikorkeakoululain mukaisesti rehtori. Suoraan rehtorin alaisuudessa toimivan johtavan henkilöstön ottamisesta ja irtisanomisesta päättää hallitus. Palvelussuhteiden päättämisiin liittyvissä asioissa rehtori on kuullut hallitusta asioiden jokaisessa käsittelyvaiheessa.</p>	Tarkastuslautakunta korostaa hyvän henkilöstöjohtamisen tärkeyttä ja sen merkitystä koko kaupunkikonsernin työnantajakuvaan.
Imagon ja asiakastytyväisyyden parantaminen. Elinkeinpoliittiset painotukset hyvän ja houkuttelevan asuinpaikan kehittämisessä ja positiivinen mielikuva-markkinointi.	Ei lausuntoa	Tarkastuslautakunta peräänkuuluttaa vuosittaista panostusta imagon ja asiakastytyväisyyden parantamiseen. Kaupungin toiminnan ja linjausten tulee vastata rakennetun brändin luomaa julkisuusmielikuvaa.

Tarkastuslautakunnan havainto	Lausunto havaintoon liittyen	Tarkastuslautakunnan kommentti
-------------------------------	------------------------------	--------------------------------

Tekninen toimiala

Jokitulvariskin huomioiminen Kokemäenjoen uomien kunnossapidon suunnittelussa ja toteutuksessa	<p>Porin tulvasuojeluhanke on Porin kaupungin ja valtiota edustavan Varsinais-Suomen ELY-keskuksen yhteishanke. Kustannusjako on Pori 52 % ja valtio 48 %. Hankkeen puitteissa toteutetaan vain yhteisesti sovitut työt. Ylempänä vesistöissä toteutettavat säännöstely- ja muut vesitaloushankkeet eivät kuulu Porin tulvasuojeluhankkeeseen.</p> <p>Nykyinen tulvasuojeluhankkeen alkuvaihe käynnistettiin 2003 ja virallinen käynnistäminen tapahtui vuonna 2006. Konkreettiset tulvasuojelutyöt käynnistettiin vuonna 2008. Tehtyjä tulvasuojelutöitä ovat olleet rantapatojen eli ns. tulvapenkereiden peruskorjaus ja pääosin syksyllä 2017 toteutettu Kokemäen haarautumisalueen kunnossapitoruoppaus. Lisäksi kaupunki on valvonut etujaan vesistöalueella ja osittain tämän ansiosta uudistettiin säännöstelytapa talven osalta tulvasuojelua ja sähköntuotantoa edistäväksi vuonna 2010.</p> <p>Joessa ja Pihlavanlahdella tapahtuvia nopeita ja suuria muutoksia on alettu mitata Porin tulvasuojeluhankkeen yhteydessä. Näitä muutoksia ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eroosio ja sedimentoituminen joella sekä sedimentoituminen Pihlavanlahdella ja Kolpanselällä • maan kohoaminen eli jääkaudesta johtuva palautuminen • joen piteneminen ja mataloituminen em. syiden tähden • ilmastonmuutoksen aiheuttama merenpinnan vaihtelun lisääntyminen ja äärevöityminen • ilmastonmuutoksen aiheuttama joen virtaaman kasvu ääritilanteissa; säännöstelyn mahdollisuudet ovat rajalliset • talvilämpötilojen muuttuminen vaihtelevammiksi. Tämä lisää hyyteen muodostumista, kuten talvella 2017–2018 havaittiin. <p>Edellä esitetyt lisäävät tulvavaaraa Porin kaupungin alavilla mailla. Vesitaloushankkeiden toteuttaminen on hidasta ja hankkeet ovat pitkävaikutteisia.</p> <p>Porin tulvasuojeluhankkeessa on oltu selvillä edellä esitetyistä tulevaisuuden haasteista n. vuodesta 2008–2010 alkaen. Viime vuosina on Pihlavanlahden pohjaa luodattu ja maaperää tutkittu. Myös alustava selvitys sen uomien ruoppausratkaisusta ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamisesta on laadittu.</p>	Tarkastuslautakunta pitää positiivisena tehtyä tulvasuojelutyötä ja peräänkuuluttaa toimivaa vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä pitkäjänteisen tulvasuojelutyön toteutumisen varmistamiseksi jatkossakin.
--	--	--

Tarkastuslautakunnan havainto	Lausunto havaintoon liittyen	Tarkastuslautakunnan kommentti
-------------------------------	------------------------------	--------------------------------

Tekninen toimiala

Keskeneräisenä käyttöön otetun matkakeskuksen imago ja toimivuus	<p>Kaikki liikenteen hoitamiseen liittyvät rakenteet olivat valmiina ja urakkakohde oli vastaanotettu hyväksytysti urakoitsijalta otettaessa matkakeskus käyttöön. Käyttöönoton jälkeen tehtiin vielä joitakin vihertöitä ja asennettiin penkit lähitöläitureille sekä otettiin digitaalinen informaatiojärjestelmä käyttöön. Näitä ei ollut vanhalla linja-autoasemalla käytössä ollenkaan. Matkakeskuksen valaistuksen päällekytkentä viivästy, koska Pori Energia ei saanut ajoissa rakennuslupaa muuntamon rakentamiselle. Tästä aiheutunut haitta oli lähinnä imagollinen vaikka aiheuttikin liikenneturvallisuusrisin, joka ei kuitenkaan johtanut liikenneonnettomuuksiin.</p> <p>Muutos aiheuttaa aina vastarintaa osassa kansalaisista ja muutoksista tiedottamisessa ei tässä hankkeessa täysin onnistuttu, vaikka se hoidettiin ammattimaisesti yhdessä kaupungin viestinnän kanssa.</p>	Tarkastuslautakunta korostaa suunnittelun, projektijohtamisen, yhteistyön ja viestinnän onnistumisen tärkeyttä erityisesti laajaa käyttäjäkuntaa koskevien hankkeiden toteutuksessa.
Matkakeskuksen alueen liikennejärjestelyt sekä toimivuus	<p>Eri toiminnoille varattavat alueet osoitetaan asemakaavassa. Matkakeskuksen pysäköintiin ja rahtitoiminnoille varattu alue sen vieressä kaavoitettiin viime hetkessä kerrostaloille. Matkakeskuksen pysäköinti järjestettiin radan ja VT2:n väliselle alueelle, johon opastaminen tiedettiin ennalta olevan haasteellista. Lisäksi teknisen toimialan kielteisestä lausunnosta huolimatta kerrostalojen auto-paikkamääräys jäi myös aivan liian väljäksi (1 ap/120 m²). Tästä on odotettavissa pysäköinti-ongelmia, kun kerrostalot ovat valmiit ja asuinkäytössä. Tekninen toimiala on nämä asiat tuonut esiin kaupunkisuunnittelun kanssa käydyissä keskusteluissa ja kirjallisissa lausunnoissaan.</p> <p>Saattoliikennejärjestelyjen toimivuuden turvaamiseksi tekninen toimiala pitää tärkeänä, että ns. pikatavara-aseman tontti säilytetään pysäköintikäytössä. Mikäli myös se kaavoitetaan kerrostaloasunnoiksi erittäin väljällä autopaikkamääräyksellä, ei pysäköinti- ja saattojärjestelyihin ole löydettävissä toimivaa ratkaisua liikennemerkkijärjestelyillä tai kadunsuunnittelun keinoin.</p> <p>Kaikissa, mutta erityisesti liikenteellisesti tärkeissä kohteissa, olisi tärkeää kuulla asiantuntijoita jo kaavoitusprosessin alkuvaiheessa.</p>	Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana, ettei pysäköinnistä vastaavan organisaation asiantuntijalausuntoja ole huomioitu riittäväällä painoarvolla kaavoitettaessa kerrostaloja alueelle. Tarkastuslautakunta jää seuraamaan tilannetta.
Maapoliittisen ohjelman päivittäminen osana omistajapoliittista ohjelmaa	<p>Maapoliittisen ohjelman päivittäminen sisältyy 9.10.2017 kuuden valtuustoryhmän allekirjoittamaan Pori-sopimukseen. Maapoliittinen ohjelma laaditaan yhteistyössä eri toimialojen kesken kaupunkisuunnittelun johdolla ja sitä valmistellaan parhaillaan.</p>	Tarkastuslautakunta näkee maapoliittiset linjaukset asiasisällöllisesti osana valmisteilla olevaa omistajapoliittista ohjelmaa ja toivoo maapoliittisen ohjelman valmistelun tueksi omistajapoliittisia linjauksia.

Sivistystoimiala, kulttuuriyksikkö

Kulttuuriyksikön saavutettavuuden ja moninaisuuden toimintasuunnitelman tekeminen ja toteuttaminen	Kulttuuriyksikön toiminnot pohjautuvat kulttuurilautakunnassa 14.5.2014 hyväksytyyn Porin kulttuuritoimen saavutettavuuden ja moninaisuuden toimintasuunnitelman 2014–2020 Kulttuuria kaikille -palvelun toimintamalleihin.	Tarkastuslautakunta kehottaa päivittämään Porin kulttuuritoimen saavutettavuuden ja moninaisuuden toimintasuunnitelman.
Kulttuuritoimen saavutettavuuden työryhmän työskentely. Kulttuuriyksikön tavoitettavuuden suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamiseen sitoutuminen ja seuranta.	Saavutettavuustyöstä on vastannut kulttuuriyksikön johtoryhmä ja uuden työryhmän perustaminen on vuoden 2018 toimintasuunnitelmassa. Kulttuuriyksikön perusyksikköjen saavutettavuudesta raportoidaan opetus- ja kulttuuriministeriölle ja kirjaston osalta Lounais-Suomen aluehallintovirastolle.	Tarkastuslautakunta huomauttaa, ettei kulttuuriyksikön saavutettavuus työryhmä ole järjestäytynyt huhtikuuhun 2019 mennessä. Kirjaston osalta aikuisten asiakasraati kokoontuu suunnitelmallisesti ylätason työryhmän puuttumisesta huolimatta.

© Alekski Poskiparta

3. TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET

3.1. VALTUUSTON ASETTAMAT TAVOITTEET

Kuntalain 110 § mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle talousarvio seuraavaksi kalenterivuodeksi ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös suunnitelmakauden taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. **Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin talouden ja toiminnan tavoitteet. Talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa on huomioitava, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja turvaavat edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen.**

Kuntalain 113 § mukaan kunnan tilikausi on kalenterivuosi. Kunnanhallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä. Kunnanhallituksen on saatettava tilinpäätös tilintarkastuksen jälkeen valtuuston käsiteltäväksi. Valtuuston on käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta kunnassa ja kuntakonsernissa. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi kunnan tai kuntakonsernin taseesta,

tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Konsernihallinto on antanut toimialoille ohjeistuksen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta.

Tarkastuslautakunnan yhtenä merkittävänä tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kuntalaki 37 § edellyttää, että kunnassa on oltava strategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategiassa tulee huomioida kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet, omistajapolitiikka, henkilöstöpolitiikka, kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen. Lisäksi strategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta ja toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen seuranta ja arviointi.

Strategian yhteydessä esitellään tyypillisesti strategian seurantaan liittyviä mittareita. Hyvä mittari on luotettava ja tarkka, toisin sanoen mittaa juuri sitä mitä oli tarkoitus mitata ja mittaria voidaan tulkita vain yhdellä tavalla. Porin kaupungin strategiassa nimeltä *Pori. Asenne. Strategia 2025* on nimetty 13 strategista mittaria. Strategiset mittarit on määritelty kasvuun, elinvoimaan, hyvinvointiin ja talouteen liittyviksi mittareiksi.

Strategiset mittarit

Strategiset mittarit = kasvuun, elinvoimaan, hyvinvointiin ja talouteen liittyvät mittarit

1. Väestönlisäys
  2. Työllisyysasteen kehitys
  3. Kunnalliverotulon kehitys
  4. Yhteisöverotulon kehitys
  5. Aloittaneiden yritysten määrän kehitys
  6. Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrän kehitys (yrityserustanta)
  7. Uusien työpaikkojen määrän kehitys yksityisellä sektorilla yrityksen koon ja toimialan mukaan
  8. Väestön koulutustasomittari (VKTM)
  9. Lukion ja ammatillisen koulutuksen läpäisyasteen kehitys
  10. Tapahtumakävijöiden määrän kehitys
  11. Työttömyysasteen kehitys
  12. Pitkäaikaistyöttömien osuus (%).
Tavoitetaso: korkeintaan 25 % kaikista työttömistä.
  13. Alle 25-vuotiaiden nuorten työttömien määrän ja osuuden kehitys
- Kehitys = 3 edellistä vuotta

Lisäksi on määritelty, että nimettyjen mittareiden yhteydessä sana kehitys viittaa kolmeen edeltävään vuoteen.

Nykyisellään Porin kaupungin joidenkin strategisten mittareiden tunnusluvut ovat löydettävissä tilinpäätöksen- ja toimintakertomuksen yhteydestä ja osa erillisestä toimintaympäristön muutoksista kertovasta raportista. Tiedot ovat hajallaan ja lukijan on osattava itse yhdistää esitetty tunnusluku strategiseen mittaristoon. Tästä syystä mittariston tunnuslukujen seuraaminen on haasteellista ja voi siksi vaikeuttaa muutosten arviointia.

Tarkastuslautakunta ehdottaa strategisten mittareiden käsittelyä yhtenäisenä kokonaisuutena. Mittareiden esittämien lukujen seuranta onnistuu parhaiten esittämällä strategiset mittarit ja tunnusluvut kootusti yhdessä paikassa.

Kaupunkistrategiaa täydentävien ohjelmien osalta vuoden 2018 aikana on tehty iso uudistustyö. Porin strategia-kokonaisuuteen kuuluvat toimialarajat ylittävänä ohjelma-asiakirjoina Hyvinvointiohjelma 2025, Kasvatuksen ja sivistyksen kehittämisohjelma, sekä Porin kasvu- ja elinvoimaohjelma 2019–2025. Kaikki strategiset ohjelmat ovat olleet uudistuksen alla vuonna 2018. Ohjelmat on valmistellut kaupunginhallituksen 5.2.2018 asettama ohjelmaliittinen ohjausryhmä.

Hyvinvointiohjelma on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 24.9.2018. Ensimmäinen päivitetyn Hyvinvointiohjelman 2025 toteutumisesta kertova Hyvinvointiraportti julkaistiin 5.4.2019.

Kasvatuksen ja sivistyksen kehittämisohjelma on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 10.12.2018.

Porin kasvu- ja elinvoimaohjelma 2019–2025 ehti valtuuston hyväksyttäväksi 28.1.2019.

Ohjelmat ovat merkittäviä kaupunkistrategiaan perustuvia ja toiminnalle suuntaa antavia asiakirjoja, joiden toteuttamiseksi toimialat laativat käytännön suunnitelmia. Ohjelmat noudattavat kuntalain 37 §:n strategialle asetettuja vaatimuksia.

Kaavoitusohjelma, joka sisältyy Porin kaupungin kaavoituskatsaukseen, on myös strateginen asiakirja. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että strateginen asiakirja sisältää arvovalintoja, jotka kuuluvat kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

Kaupunkistrategian ja siihen liittyvien ohjelmien ohella kokonaisuuteen kuuluu myös suurimpien valtuustoryhmien 2017 allekirjoittama Pori-sopimus. Toimialat ovat puolestaan kukin laatineet strategia-asiakirjojen vastinpareiksi omat palveluohjelmansa, joiden kautta strategian ja ohjelmien tavoitteita on ollut tarkoitus viedä yksikkötasolle käytännön toimintaan. Toisaalta toimialojen itsensä asettamat yksikkökohtaiset mittarit on tarkoitettu perustoimintaa tukeviksi työkaluiksi.

Porin kaupungin strategiaperheeseen kuuluu strategian valmisteluasiakirjojen perusteella myös henkilöstö-, omistaja- ja hankintapolitiikka. Lisäksi toimialoilla sekä eri toimialojen yhteistyönä on laadittu kolmen virallisesti strategisiksi ohjelmiksi nimetyt Hyvinvointiohjelman, Kasvatuksen ja sivistyksen kehittämisohjelman sekä Porin kasvu- ja elinvoimaohjelman ohella muitakin laaja-alaisia asiakirjoja, joiden yhteydessä viitataan niiden strategiseen merkitykseen. Esimerkiksi kaavoitusohjelman yhteydessä on mainittu kyseisen asiakirjan olevan strateginen asiakirja, toisaalta myös Porin kaupungin tietoturva- ja tietosuojapolitiikka tai pysäköintipolitiikka ovat asiakirjoja joissa linjataan laajalti käsiteltävän aiheen toimintatapoja ja lähitulevaisuuden tavoitteita.

Tarkastuslautakunta kysyykin, mikä rooli strategian suhteen on esimerkiksi tietosuoja- ja tietoturvapoliittikan, pysäköintipolitiikan tai kaavoitusohjelman kaltaisilla asiakirjoilla?

Toimialojen palveluohjelmia tarkasteltaessa on mielenkiintoista huomata, etteivät toimialat pääsääntöisesti nimeä, mitä osaa kaupungin strategian neljästä painopistealueesta ne omassa toiminnassaan toteuttavat. Poikkeuksena tästä on Ympäristö- ja lupapalveluiden toimiala, joka nimeää

edistävänsä vahvasti strategian painopistealuetta Hyvän elämän Pori. Kaupunkistrategian muut painopistealueet ovat Työn ja yrittämisen Pori, Lasten ja nuorten Pori sekä Tunnettu Pori. Vaikka palveluohjelmien yhtenä tehtävänä oli jalkauttaa strategiaa, toimialat eivät juurikaan ole ottaneet omien palveluohjelmiansa mittareiksi kaupunkistrategian mittareita. Strategiassa olisi kuitenkin ollut suoraan yksiköille sovellettavia mittareita, kuten esimerkiksi lukiokoulutuksen läpäisyasteen kehitys. Toimivien mittareiden tulisi olla konkreettisesti mitattavassa muodossa sekä yhteydessä strategiasta johdettuihin painopistealueisiin ja edelleen niistä johdettuihin tavoitteisiin.

Jatkossa toimialojen palveluohjelmat ovat poistumassa ja jäljelle jäävät toimialojen palvelulupaukset ja vuositavoitteet.

Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota laaditun kaupunkistrategian ohjausvaikutukseen. Kaupunkistrategian ja sitä tukevien ohjelmien osalta tulisikin kiinnittää huomiota nimettyjen mittarien määrään.

Kaupunginvaltuuston vuoden 2018 aikana hyväksymien erillisten ohjelmien osalta Kasvatuksen- ja sivistyksen kehittämisohjelma ei sisällä erillisiä mittareita, mutta Hyvinvointiohjelma 2025 puolestaan sisältää 56 erillistä nimettyä mittaria. Lisäksi strategiaperheeseen mukaan nimetty Pori-sopimus sisältää 26 nimettyä mittaria, joista yksi on nimeltään "Porin strategian mittarit". Toimialojen päivittäisestä toiminnasta tietojärjestelmiin kertyvän, olemassa olevan tiedon mahdollisimman tehokas hyödyntäminen luo mahdollisuuksia käytännönläheiseen ohjantaan toimialojen tavoitteiden saavuttamiseksi. Mahdolliset mittarit tulisi johtaa luontevasti toimialojen päivittäisestä työstä kertyvän tiedon pohjalta, kuitenkin kaupunkistrategian painopisteet huomioiden. Samalla pystyttäisiin välttämään liian raskaan, päälle liimatun mittariston luominen ja säilytettäisiin strategian yhteys toimialojen päivittäiseen työhön. Edelleen mittaamisen tuloksia seuraavien katsauksien ja raporttien nimien muutokset vaikeuttavat asetettujen tavoitteiden toteutumisen seuraamista. Jatkossa tulisi kiinnittää huomiota myös kaupungin tietoverkosta olevien asiakirjojen nimistön johdonmukaisuuteen.

3.2. TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

3.2.1. Yleinen kehitys

Lähes kolme vuotta jatkunutta talouskasvua ovat Suomessa vauhdittaneet tavaroiden ja palveluiden viennin elpyminen, kotitalouksien kasvanut kulutus ja odotettua parempi työllisyyden kasvu. Kasvun jatkumisen edellytykset ovat edelleen olemassa, kun alhainen korkotaso houkuttelee niin kotitalouksia kuin yrityksiäkin tekemään investointeja. Talouden ja työllisyyden kasvu sekä julkisen talouden sopeutustoimet ovat lisänneet verotuloja ja pienentäneet menoja. Julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen pienenee alle EU:n asettaman 60 % rajan. Nopeimman talouskasvun vaihe on kuitenkin jo ohitettu.

Pitkällä aikavälillä ikääntyvä väestö kasvattaa julkisia menoja ja vaikeuttaa julkisen talouden tasapainotusta. Lisäksi työllisyydessä koetun poikkeuksellisen voimakkaan kasvun ennustetaan jäävän väliaikaiseksi ilmiöksi, joka johtuu osittain työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmista. Lisäksi työikäisen väestön vähentyminen jarruttaa työpaikkojen syntymistä ja työn tuottavuuden kasvu hidastuu, kun talous on palveluvaltaistunut ja korkean tuottavuuden teollisuuden painoarvo pienentynyt. Julkisen talouden kestävyysvaje on edelleen merkittävä.

Vuoden 2018 osalta kuntatalouden näkymät ovat eri puolella maata aiempia vuosia synkempiä. Kuntaliitto analysoi kuntien vuoden 2018 tilinpäätösarvioita helmikuussa ja totesi tuloksen painuvan negatiiviseksi 196:ssa kunnassa. Vuotta aiemmin negatiivisen tuloksen tehneitä kuntia oli 55 kappaletta.

Porin kaupungin toimintakertomuksessa vuodelta 2018 kerrotaan Porin seudun myönteisestä kehityksestä vuonna 2018. Tätä kuvastaa työttömyyden vähentyminen, joka ulottui myös nuoriin ja pitkäaikaistyöttömien joukkoon. Työttömyyden aleneminen ei kuitenkaan näkynyt vastaavasti verotulokertymässä. Vuonna 2018 Porissa koettiin myös tapahtumien Superkesä, kun Pori Jazz, Asuntomesut ja SuomiAreena keräsivät kaupunkiin yhteensä noin 250 000 kävijää. Tapahtumakävijät osallistuivat kyselyyn,

jonka perusteella kävijöiden joukossa Pori tunnetaan hyvin, tänne halutaan tulla uudelleen, Poria halutaan suosittelua vierailukohteena ja Poria oltaisiin valmiita harkitsemaan myös asuinpaikaksi. Tapahtuma- ja matkailukävijöiden määrä yhdessä asukasluvun kehityksen, työpaikkakehityksen, yritysten perustamisen, olemassa olevan yrityskannan kasvun sekä alueelle kohdistuvien investointien ja pääoman kanssa muodostavat tärkeimmät kasvun osatekijät. Alueen vahvuutena on lisäksi monipuolinen elinkeinorakenne, jossa yksityisen sektorin osuus työpaikoista on merkittävä. Porissa on kaikkien koulutusasteiden koulutustarjontaa ja myös koulutusalojen valikoima on laaja. Tämä on tärkeää nähdä merkittävänä kasvuun ja kilpailukykyyn vaikuttavana vetovoimatekijänä. Seudun ja koko maakunnan heikkoutena on kuitenkin edelleen negatiivinen väestökehitys, joka johtuu etenkin alhaisesta syntyvyydestä. Porin kaupungin asukasluku laski vuoden aikana 213 asukkaalla ja vuoden 2018 lopussa asukasmäärä oli 84 391.

Vuodelle 2018 kohdistunut suuri negatiivinen uutinen oli Venatorin ilmoitus lakkauttaa Kaanaan tuotantolaitos vuoteen 2021 mennessä. Tämä tarkoittaa noin 400 työntekijän suoraa irtisanomista ja lisäksi tuotannon arvoketjun kautta tulevat kerrannaisvaikutukset nostavat lukua edelleen. Kaupungin johdolla tilanteen helpottamiseksi työntekijöille on etsitty uusia työllistymisvaihtoehtoja sekä uutta korvaavaa teollisuutta. Vaikuttaakin siltä, että entisten Venatorilaisten työllistymismahdollisuudet ovat hyvät.

Lähitulevaisuuden haasteina Porin kaupungin saavutettavuudelle pidetään edelleen sujuvien ja nopeiden yhteyksien kehittämistä, osaavan työvoiman saatavuutta, korkeakoulujen toimintaedellytysten turvaamista, alueen kasvudynamiikan kiihdyttämistä ja vetovoiman lisäämistä niin asukkaiden, yritysten kuin investointienkin näkökulmasta.

Kaupungin henkilöstömäärä pieneni edeltävään vuoteen nähden ollen vuoden lopussa 5 985 henkilöä. Lukuun sisältyvät sekä vakinaiset, määräaikaiset, oppisopimussuhteiset että työllistetyt henkilöt. Vakituksia henkilöitä oli kaupungin palveluksessa 5 029 (vuonna 2017 luku oli 5 095), määräaikaisia 775, joka on peräti 213 henkeä vähemmän kuin vuonna 2017. Erityisesti Porin perusturvassa Seuturekry Oy:n kanssa tehty sopimus on vähentänyt kaupungin

työntekijöiksi kirjautuvien lyhytaikaisten määräaikaisten työntekijöiden määrää. Sijaiset tulivat siis ostopalveluna Seuturekrystä. Seuturekryn käyttäminen tässä tarkoituksessa kuitenkin lopetettiin, koska tavoiteltujen säästöjen sijaan sen käytöstä koituikin lisäkustannuksia. Porin kaupungin vakinaisen henkilöstön määrä on laskusuuntainen. Terveysperusteisia poissaoloja oli 5,0 %, kun vastaava luku vuotta aikaisemmin oli 5,2 %. Vanhuuseläkkeelle jäi 151 henkilöä (147 henkilöä vuonna 2017) ja työkyvyttömyyseläkkeelle 22 henkilöä. Työkyvyttömyyseläkkeelle jääneiden määrä jatkoi laskua edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2018 henkilöstökulut sivukuluineen olivat 266,3 miljoonaa euroa sisältäen palkat ja palkkiot, eläkemaksut ja muut henkilöstösivukulut (263,2 miljoonaa euroa vuonna 2017).

Kaupunginhallitus on 15.10.2018 päättänyt Porin kaupungin uuden ohjausmallin mukaisesta riskienhallinnan organisoinnista. Sen esisijaisena tavoitteena on edistää ”Turvallista ja kriisinkestävää Poria, joka pohjautuu kokonaisvaltaiseen riskienhallintaan”. Riskienhallinnan organisoinnin tarkoituksena on jalkauttaa riskienhallintamenettelyt ja riskienhallinnan painopiste enemmän toimialoille. Toimialat ja liikelaitokset omistavat ja hallitsevat riskejään ja niillä on myös vastuu sekä valtuudet toimia riskiensä suhteen. Riskienhallinnan ohjausmallissa jokaiselle toimialalle on perustettu omat riskienhallinnan työryhmänsä, jotka soveltavat riskienhallinnan toimet aina oman toimialan lähtökohdista käsin. Toimintaan kuuluu muun muassa toimialakohtaisten riskiarviointien laatiminen, riskeistä raportointi sekä jatkuva toimialan keskeisten riskien käsittely.

Toimintakertomuksen arviota kaupungin tulevasta kehityksestä arvioitiin tilanteessa, jossa tieto sote- ja maakuntauudistuksen ”kaatumisesta” oli saapunut juuri ennen kaupungin tilinpäätöksen valmistumista. Uudistuksen siirtyminen aiheuttaa koko julkiselle sektorille niin taloudellisia kuin toiminnallisiakin ongelmia. Kaupungin talous on vuoden 2018 aikana kääntynyt negatiiviseen suuntaan, tuloksena on lähes 14 miljoonan euron alijäämä. Kaupungin heikko tulokehitys ei riitä kattamaan menojen kehitystä ja pitkällä aikavälillä tilanne on kestämaton. Samaan aikaan valmisteilla on rakenteellisia uudistuksia, näistä suurimpana koulu- ja päiväkotiverkkoa koskeva palveluverkkouudistus. Tähän palveluverkon uudistamiseen tulee lähitulevaisuudes-

sa ja pitkällä aikavälillä kohdistumaan merkittäviä investointeja, jotka lisäävät kaupungin lainamäärää ja vuokra-vastuita. Lisäksi konsernin osalta Porin Satama Oy:n ja Pori Energia Oy:n velkamäärät tulevat kasvamaan merkittävästi, jolloin investoinneilla tulee olla hyvät liiketaloudelliset perusteet. Heikosti kehittyvän verorahoituksen tilanteessa kaupunki ei voi kantaa tytäryhtiöidensä riskejä liiketaloudellisista investoinneista.

Toimintakertomuksessa vuodelta 2018 on selonteko kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, jonka tehtävät on määritelty kaupungin hallintosäännössä. Toimintakertomus selvittää kattavasti riskienhallinnan toimia valvontaympäristön, riskienarvioinnin, valvontatoimenpiteiden, tiedottamisen ja seurannan osalta kaupungin eri toimialoilla. Merkittävänä kaupunkitason riskeinä ja epävarmuustekijöinä pidetään erilaisiin häiriötilanteisiin liittyviä riskejä. Näistä erikseen mainitaan tulvariski, josta johtuen Porin tulee riittävällä vakavuudella paneutua myös ilmastonmuutoksen mahdollisesti mukanaan tuomiin lisääntyviin sademääriin. Myös työympäristön häiriötilanteisiin, kuten väkivallan uhkaan, on kiinnitetty riskienhallinnassa huomiota. Väkivaltatilanteet ovat lisääntyneet esimerkiksi perusturvassa, jossa väkivaltatapauksia kirjattiin vuoden 2018 aikana 550.

Riskeinä ja epävarmuustekijöinä mainitaan niin ikään kaupungin käytössä olevissa rakennuksissa esiintyvät riskirakenteet ja niiden havainnointi. Osa rakennusten riskeistä on tullut ilmi sisäilma- ja kosteusongelmina, jotka ovat pahimmillaan merkittäviä terveysriskejä rakennuksia käyttäville. Muita merkittäviä riskejä ovat myös sisäiseen ja ulkoiseen tiedonkulkuun, tietoturvaan ja pitkäjänteisen taloussuunnittelun onnistumiseen liittyvät riskit.

Vuonna 2016 laaditulla organisaatiouudistuksella tavoitettiin muun muassa hierarkisuuden purkamista hallintorakenteista. Tämän myötä pyrkimyksenä on luoda joustavia, uusia toiminnallisia käytäntöjä, päätöksenteon läpinäkyvyyttä, sekä toimialoilla että niiden kesken tehtävää hyvää ja tuloksellista yhteistyötä.

Nämä tavoitteet asettavat erityisiä haasteita henkilöstöjohtamiselle joka toimialalla ja joka tasolla. Myös julkishal-

linnollisissa yhteisöissä tavoitellaan nykyisin uudenlaista johtajuutta, joka ei ole valtaa jonkun yli – power over, vaan valtaa jonkun kanssa, power with. Voidaan puhua uudenlaisista johtajuuden malleista; esim. jaetusta johtajuudesta, yhdistetystä johtajuudesta ja kollektiivisesta johtajuudesta. Näissä malleissa esimiehen rooli muuttuu kontrolloimisesta, käskyjen ja vastausten antajasta henkilöstöä ohjaavaan ja tukevaan suuntaan. Tällaisissa itseohjautuvissa organisaatioissa työntekijöiden luovuus, vastuullisuus ja proaktiivisuus pääsevät esille. Työn merkityksellisyys ja mahdollisuudet oman työn kehittämiseen luovat työn imua ja lisäävät työtehoa. Osallistava johtaminen vaatii esimiehiltä uudenlaisten johtamisnäkemysten sisäistämistä ja aidosti hyvää ja rakentavaa yhteistyötä työntekijöiden kanssa. (Salovaara, Perttu. Riisuttu organisaatio)

Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin toiminnallisista riskeistä erityisesti johtajuuteen ja hyvän työilmapiirin luomiseen liittyvät tekijät.

3.2.2. Toimialat

Tavoitteiden ja palvelulupausten toteutuminen

Konsernihallinnon toimiala

Konsernihallinnossa toiminnallisia tavoitteita vuodelle 2018 oli asetettu neljä sekä erikseen palvelulupauksia kolme kappaletta. Toiminnallisista tavoitteista yritysten toimintaympäristön kehittäminen on toteutunut muun muassa liikennehankkeiden muodossa. Valtiolta on lisätalousarvion yhteydessä saatu 4,4 miljoonaa lisärahoitusta Pori-Mäntyluoto radan sähköistämiseen, erikoiskuljetusten reittien parantaminen on käynnissä, kun Söörmarkun eritasoliittymää rakennetaan. Toiminnallisena tavoitteena ollut Ohjaamotoiminta on käynnistynyt Porin toimipisteessä täysimääräisesti helmikuussa. Työttömien nuorien määrä laski vuoden aikana 18,5 %. Hyvän yhteistyön käsikirja on ohjekirja, jota toivotaan noudatettavan kaikilla toimialalla ja kaikilla tasoilla. Myös tyky- ja virkistystoiminnan kehittämiseen on kiinnitetty huomiota.

Kaupungin maankäyttöpoliittikkaan liittyvä toiminallinen tavoite toteutui osittain. Maapolitiikan uudistamistyö on aloitettu. Lisäksi Yyterinniemen yleiskaava on etenemässä luonnosvaiheeseen ja kantakaupungin yleiskaavan selvityksistä osa on saatettu loppuun ja osa selvityksistä aloitettu.

Kolme konsernihallinnon palvelulupausta ovat toteutuneet: yritysten yhteydenottoihin on vastattu 24 tunnin kuluessa, porilaisten mahdollisuus markkinoida kaupunkiaan on toteutunut erityisesti jokaisen mahdollisuutena ladata ilmainen Pori Sans -fontti käyttöönsä kaupungin internetsivuilta. Myös alueen yrittäjien kanssa on valmisteltu kumppanuusohjelmaa, johon liittyvä yritys saa kaupalliseen käyttöönsä Rakkauella Porista -leiman. Yritysten kasvupotentiaalia ja toimintaolosuhteita on selvitetty ja edistetty kaupungin elinkeinoketjun avulla. Priztech tukee tarvittaessa yrityksiä kasvusuunnitelmien tekemisessä ja toiminnan tukesi on käytettävissä myös kumppaniorganisaatioiden, kuten SAMK:in tai Porin Yliopistokeskuksen osaamista.

Perusturva

Perusturvan osalta vuodelle 2018 oli asetettu kolme toiminnallista tavoitetta ja kaksi palvelulupausta. Toiminnallisena tavoitteena on ollut ottaa käyttöön uusia sähköisiä palveluja sekä etäpalveluja, joka on toteutunut erityisesti sähköisen ajanvarauksen käyttöönotolla useissa terveyspalveluissa, palveluneuvonnassa ja resepti- ja terveystietojen rekisterissä. Myös Effica-potilastietojärjestelmän etäkäyttömahdollisuuksia on vahvistettu. Asiakkaan osallisuuden lisääminen on toteutunut mm. sote-keskuksissa Roidu-asiakaspalautelaitteen avulla kerättävällä jatkuvalla asiakaspalautteella, kokemusasiantuntijoiden osallistumisella lastensuojelun ja psykososiaalisten palvelujen kehittämiseen sekä vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa tehdyllä yhteistyöllä. Vanhus- ja vammaisneuvostot ovat kuntien lakisääteisiä pysyviä yhteistyöelimiä. Niiden tehtävänä on huolehtia kyseessä olevien väestöryhmien vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksista. Perusturvan ja

myös muiden toimialojen ja kyseisten neuvostojen välille on luotava uusia yhteistyömalleja ja -käytänteitä. Tällä tavoin myös Porin hallintosäännön mukainen kuntalaisten ja eri väestöryhmien osallistaminen toteutuu. Kolmantena toiminnallisena tavoitteena oli perusturvan kaikkien palvelujen yhteisten sotekeskusten toiminnan aloittaminen itäisellä alueella (Asko-kylä), läntisellä alueella (Länsi-Pori) ja pohjoisella alueella (Puuvilla). Tämä tavoite on toteutunut. Sotekeskus Cottonissa ja sotekeskus Lännessä on saatavilla matalankynnyksen moniammatilliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joihin sisältyvät esimerkiksi työttömien työkyvyn selvittäminen ja lasten palveluiden työryhmän toiminta.

Perusturvan palvelulupauksina olivat hyvä ja asiantunteva palvelu sekä ulkoisen ja sisäisen viestinnän tehostaminen. Hyvään ja asiantuntevaan asiakaspalveluun on panostettu kouluttamalla mm. terveys- ja sairaalapalveluiden ajanvaraushenkilökuntaa. Ulkoista viestintää on tehostettu internetin ja sosiaalisen median hyödyntämisellä mm. neuvolapalveluissa ja lapsiperheiden sosiaaliyössä. Vastaavasti sisäisen viestinnän tehostamista on mm. perusturvassa käyttöön otettu henkilökunnan sähköinen uutiskirje.

Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluseleitä lapsiperheiden kotipalveluun on myönnetty 284 asiakkaalle, kun määrän ennakoitiin olevan 250 asiakasta. Määrän kasvuun on vaikuttanut mm. kuntalaisten lisääntynyt tietoisuus palvelusta. Lastensuojelun huostassa olevien lasten määrä on 204, joka on 36 henkilöä ennakoitua pienempi johtuen siitä, että huostaanoton lopettamisista on mm. täysi-ikäisyyden perusteella ollut aiempia vuosia enemmän. Vammaispalveluista henkilökohtaisen avun palvelupäätöksen saaneiden määrän arvioitiin olevan 460 asiakasta, toteutunut asiakasmäärä oli 449 asiakasta. Henkilökohtaisen avun asiakasmäärä on kuitenkin kasvanut vuodesta 2017, jolloin asiakkaita oli 426. Psykososiaalisten palvelujen avohuollon asiakasmääräksi arvioitiin 3 300 henkilöä ja toteutunut asiakasmäärä oli 3 534 asiakasta. Osaamiskeskuksen geriatrisen arviointijakson keskimääräinen aika toteutui suunnitellusti ollen 3 vuorokautta. Osaamiskeskuksen kotisairaalan potilaita arvioitiin olevan 838 ja niitä oli kaikkiaan 902 henkilöä.

Perusturvan toimintakate ylitti talousarvion 12,9 miljoonalla eurolla. Terveystalouden ostopalvelut ylittivät 7,1 miljoonaa euroa.

Yliytkeistä 5,8 miljoonaa kertyi perusturvan oman toiminnan toimintakatteen ylittymisestä, joka muodostui omaishoidon tuen n. 1,5 miljoonaa euroa, lapsiperheiden palvelusetelin n. 1 miljoonaa euroa, avustuksien n. 2,5 miljoonaa euroa ja muiden palvelusetelimenojen n. 750 000 euroa muodostamasta kokonaisuudesta. Näistä esimerkiksi omaishoidon tuki edistää osaltaan asiakkaiden kotona toteutuvia palveluja, lapsiperheiden palveluseteli puolestaan on ennaltaehkäisevää palvelua, jotta raskaampiin ja kalliimpiin tukitoimiin ei tulisi tarvetta.

Sivistystoimiala

Sivistystoimiala oli määritellyt neljä toiminnallista tavoitetta sekä yhden palvelulupauksen vuodelle 2018. Raportoinnin mukaan kaikki tavoitteet sekä palvelulupaus ovat toteutuneet.

Opetusyksikön tavoite oppimisen arvioinnin monipuolistamisesta ja yhtenäistamisestä toteutui alakoulujen oppimiskeskustelumateriaalien ja ohjeistuksien muodossa. Kasvunkansiomalli on laadittu ja esitelty tutor-opettajille. Yläkoulujen osalta uudistustyö vaatii vielä lisätyötä. Perusopetuksessa tunnusluvut olivat suurimmalta osin suunnitelman mukaisia. Oppilasryhmien koko alittui suunnitellusta niin yleisopetuksessa kuin erityisopetuksessakin, erityisen tuen oppilaiden %-osuus kokonaisoppilasmäärästä oli 10 (arvio 8 %) ja perusopetuksen koulupudokkaiden määrä oli 9, kun arviona oli 5 pudokasta. Koulupudokkaiden määrä vaihtelee vuosittain ja tilanne huomioidaan tukitoimenpiteitä suunniteltaessa. Lukiokoulutuksessa ryhmä koko ja päivälukioiden opiskelijamäärä olivat hieman arvioitua pienempiä. Lukiokoulutuksen opetuksen viikkotunnit toteutuivat suunnitelman mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen toiminnallisena tavoitteena oli kaupunkikohtaisen vanhempainraadun perustaminen. Raati on perustettu ja kokoontunut vuoden 2018 aikana kahdesti. Tunnuslukujen osalta hoitopäivien määrä oli arvioitua

suurempi niin perhepäivähoidossa kuin palvelusetelipäiväkodeissakin. Kunnallisten päiväkotien hoitopäivien määrä väheni. Lapsimäärän osalta kunnallisten päiväkotien lapsimäärä oli 50 lasta arvioitua vähemmän, kun palvelusetelipäiväkotien lapsimäärä taas oli 30 lasta arvioitua enemmän. Asuntomessualueelle avautui vuoden 2018 aikana uusi palvelusetelipäiväkoti.

Kulttuuriyksikön sekä liikunta- ja nuorisoyksikön osalta toiminnallisena tavoitteena oli laatia strategiset linjat vuosille 2018–2022. Näiden linjausten valmistelu yhdistyi Kasvatuksen ja sivistyksen kehittämissuunnitelman valmisteluun. Ohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 10.12.2018. Kulttuuriyksikössä kirjaston lainauskertoja oli 192 689 arvioitua enemmän, vaikka kirjastokäyntien määrä oli arvioitua pienempi. Sen sijaan kirjaston yleisötilaisuuksia järjestettiin ja niihin osallistui arvioitua enemmän kävijöitä. Satakunnan Museossa kävijöitä oli 14 257 arvioitua enemmän, uusittu perusnäyttely ja Tonttunäyttely vetivät kävijöitä. Porin Lastenkulttuurikeskus on toteuttanut isoja näyttelykokonaisuuksia, koordinoitua satakuntalaisten koulujen vierailuja valtakunnallisessa Taidetestaajat-hankkeessa sekä koordinoitua koulujen Kärkikerhoja hallituksen kärkihankkeena. Lastenkulttuurin asiakaskontakteja oli vuoden aikana 76 110 arvioitua enemmän. Liikunta- ja nuorisoyksikössä osallistumiskerrat ohjattuun liikuntaan vähenivät, mutta nuorisopalvelujen osallistumiskertoja oli 11 647 arvioitua enemmän. Puuvillan kauppakeskuksessa sijaitsevan nuorisotilan suosio selittää osaltaan kasvua.

Sivistystoimialan palvelulupauksena oli palveluiden käyttäjien osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien lisääminen. Sivistystoimiala on laatinut suunnitelmat ja kaavakkeet sekä lapsivaikutusten arviointiin, että ennakoivaikutusten arviointiin. Palveluverkkoselvityksen valmistuttua kaupunkilaisille on varattu mahdollisuus vaikuttaa ja ilmaista mielipiteensä esitellyistä toteuttamisvaihtoehdoista. Lisäksi raportin mukaan myös Reposaaressa palvelujen osalta on aloitettu palvelujen kehittämistyö yhdessä asukkaiden kanssa.

Tekninen toimiala

Tekninen toimiala raportoi vuodelle 2018 kaikkiaan neljästä toiminnallisesta tavoitteesta ja kahdesta palvelulupauksesta, jotka kaikki ovat toteutuneet. Vuoden 2018 toiminnalliset tavoitteet ovat liittyneet erilaisiin teknisen toimialan kehittämissuunnitelmiin, toimialalla on laadittu mm. yksiköiden vuosityösuunnitelmia ja uudistettu toimialan osuutta kaupungin internetsivuilla. Toteutuneet palvelulupaukset liittyivät vuorovaikutteiseen ja asukkaat osallistavaan valmisteluun ja suunnitteluun yli miljoonan euron suuruisissa hankkeissa sekä resurssien kohdistamiseen paremman sisäilman luomiseksi kaupunkilaisille. Sisäilmatyön todetaan olevan osa tilayksikön jokapäiväistä toimintaa.

Ympäristö- ja lupapalvelut toimiala

Ympäristö- ja lupapalvelut olivat asettaneet vuodelle 2018 kaksi toiminnallista tavoitetta sekä kuusi palvelulupausta, näistä kaikkiaan puolet toteutui. Toiminnallisista tavoitteista sähköinen asiakirjahallinta ja sähköinen arkisto ovat toteutuneet, kun sähköinen asiointipalvelu Lupapiste on otettu käyttöön ja arkiston siirto sähköiseen muotoon on aloitettu. Tavoitteista strategiaprosessin suunnittelu ja aloittaminen ei ole toteutunut, koska Porissa ei haluta tehdä erillistä ympäristöstrategiaa, vaan sisällyttää tavoitteet kaupungin muihin ohjelmiin ja toimintaan.

Palvelulupauksista on toteutunut maatalouden tukien maksaminen oikein ja ajallaan. Lupaus peruseläinlääkintä palvelujen tuottamisesta alueen tuotanto- ja lemmikkieläimille ympärivuorokautisesti on myös toteutunut. Virka-aikaiset eläinlääkäripalvelut on järjestetty yhteistoiminta-alueella viiden eri toimipisteen työnä. Lisäksi on toteutunut palvelulupaus vähintään tuhannen lapsen ja nuoren osallistumisesta ympäristökasvatukseen. Tavoite toteutui jo ympäristöviikon tapahtumien aikana, joihin osallistui kaikkiaan 1 900 lasta ja nuorta. Palvelulupauksista ei toteutunut rakennusvalvonnan mittauksien suorittaminen viikon sisällä tilauksesta, sillä osittain rakennuslupien käsittelyssä on ollut ongelmia. Pääsääntöisesti kuitenkin tässä tavoiteajassa on pysytty. Palvelulupaus toimenpiteilmoitusten käsittelemisestä kahden viikon aikana ei toteu-

Liikelaitokset

Porin Vesi liikelaitos

Porin Vesi oli asettanut vuodelle 2018 kolme toiminnallista tavoitetta. Toiminnallisista tavoitteista jäi toteutumatta omarahoitteinen riittävän investointitason ylläpito, jonka mittarina on alle 100 vuoden uusiutumisaikaa vastaavat investoinnit. Vesijohtoverkon osalta uusiutumisaika investointitasolla oli 79 vuotta, mutta viemäriverkon osalta 111 vuotta. Toteutuneita toiminnallisia tavoitteita olivat häiriötön ja laadukas toiminta, vesijohtovuotoja oli vuoden aikana 45 kappaletta, jota vähemmän vuotoja on liikelaitoksen mukaan esiintynyt viimeksi vuonna 1962. Myös jätevesien puhdistus ja viemärointi toteutuivat tavoitteen mukaisesti, jätevedenpuhdistamot toimivat ympäristöluvan mukaisesti.

Palvelulupauksia Porin Vesi oli asettanut kaksi ja ne ovat molemmat toteutuneet tavoitteen mukaisesti. Talousveden hyvän laadun jatkuvan ylläpidon osalta laatunormit saavutettiin jatkuvasti ilman häiriöitä. Raportoinnin mukaan hyvä kehitys taloudessa ja toiminnassa jatkui, jonka kautta saavutettiin palvelulupaus toimintojen jatkuvasta parantamisesta ja tehostamisesta asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Tulos oli 1,5 miljoonaa euroa talousarviota parempi ja Porin Vesi maksoi kaupungille peruspääoman korvausta 2,2 miljoonaa euroa.

Porin palveluliikelaitos

Palveluliikelaitoksen toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita on käsitelty erityisteemojen yhteydessä [luvussa 5.4](#).

Tarkastuslautakunta kysyy, ovatko toimialat ja liikelaitokset laatineet toiminnalliset tavoitteensa niin, että tavoitteiden kautta välittyvä riittävän kattava kuva toiminnasta kokonaisuutena?

tunut. Sähköisen lupapisteen käyttöönotto ajoittui kesälomakauteen ja vilkkaimpaan rakentamisen aikaan, joten nämä seikat aiheuttivat viivästystä. Lisäksi samanaikaisesti paperilla toimitettuja, vanhoja hakemuksia oli vielä käsitteilyn alla 200 kappaletta. Palvelulupauksena oli myös, että ympäristönsuojelulain mukaista uutta toimintaa koskevan ympäristöluvan käsittelyaika on enintään 20 työpäivää kuulutusajan päättymisestä. Tämä tavoite ei kokonaisuudessaan toteutunut, sillä yksi kesäloma-aikaan vireille tullut ympäristöluvan käsittely ylitti 20 päivän tavoiteajan.

Satakunnan pelastuslaitos

Satakunnan pelastuslaitoksen kolmesta toiminnallisesta tavoitteesta ovat toteutuneet pelastustoimista ja ensihoitotehtävistä suoriutuminen sekä suunnitelman mukainen toimintavalmiusaika. Laakisääteisistä valvontasuunnitelman mukaisista palveluista tavoitteet jäivät osin saavuttamatta erityiskohteiden palotarkastuksien osalta sekä asuinrakennusten palotarkastusten osalta. Palvelulupauksia Satakunnan pelastuslaitoksella on kaksi, joiden mukaan pelastuslaitos osallistuu pelastustoimen uudistukseen sekä tekijänä että kohteena. Pelastuslaitos osallistuu maakuntaudistukseen sekä tekijänä että kohteena. Raportoinnin mukaan molemmat palvelulupaukset ovat toteutuneet, vaikka itse maakuntaudistus jäikin toteutumatta.

Vuoden 2018 aikana otettiin käyttöön uudet paloasemarakennukset Meri-Porissa sekä Kiukaisten VPK:lla ja Köyliön Läntisellä VPK:lla. Lisäksi pelastuslaitokselle hankittiin uusi F-luokan öljyntorjunta-alue, jonka myötä kaksi vanhempaa öljyntorjunta-alueesta myytiin pois. Vuoden aikana on myös järjestetty toimintasuunnitelman mukaista turvallisuuskoulutusta esikoululaisille, 2.-, 4.- ja 8.-luokkalaisille sekä 2. asteen opiskelijoille. Turvallisuusviestintää on perinteisen median lisäksi toteutettu sosiaalisessa mediassa, jossa Facebookin, Twitterin ja Instagramin kautta on tavoitettu yhteensä yli 2,5 miljoonaa käyttäjää. Satakunnan pelastuslaitos järjesti vuoden aikana 390 erilaista neuvonta-, koulutus- ja valistustilaisuutta. Varsinaisten pelastustehtävien määrä vuoden aikana oli 5 868.

3.3. TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Talousarvio vuodelle 2018 vahvistettiin Porin kaupungin valtuustossa 13.11.2017. **Porin kaupungin vuosikatteen** talousarviossa arvioitiin 24,4 miljoonaa euroa. Toteutunut vuosikate oli 12,1 miljoonaa euroa. Toteuma oli 12,3 miljoonaa euroa talousarviota ja 28,8 miljoonaa euroa edellisvuotta huonompi. **Kaupunkikonsernin** vuosikate oli 65,7 miljoonaa euroa (81,5 miljoonaa euroa vuonna 2017), joten konsernin vuosikate laski puolestaan 15,9 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta.

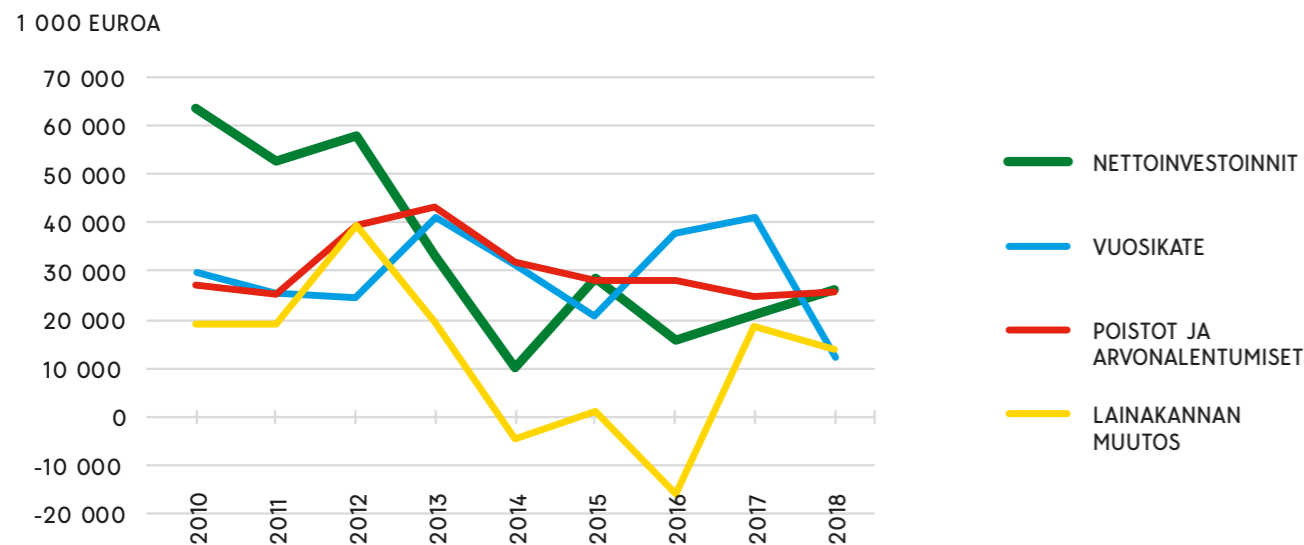
Verotulot toteutuivat 0,9 miljoonaa euroa talousarviota ja 3,1 miljoonaa euroa edellisestä vuotta korkeampana. Kaupungin vuosikate oli 144 euroa asukasta kohden vuonna 2018 ja väheni 340 euroa asukasta kohden edellisestä vuodesta. Konsernin vuosikate laski 778 euroon

asukasta kohden, missä vähennystä on 19 prosenttia edellisvuoteen.

Vuonna 2018 kaupungin vuosikate oli 47 prosenttia poistoista, kun vuonna 2017 luku oli 164 prosenttia. Kun arvo on 100 prosenttia, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. **Poistot** kuvaavat keskimääräistä vuosittaista korvausinvestointitarvetta. Mikäli vuosikate kattaa ne, kunnan ei tarvitse velkaantua tai realisoida omaisuuttaan pitääkseen olemassa olevat palvelujen tuotantovälineet toimintakunnossa.

Vuosikate on käyttötaloudesta ylijäävä rahamäärä, joka voidaan käyttää investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Yleisesti kunnan tulorahoitus katsotaan riittäväksi, mikäli vuosikate on siitä vähennettävien suunnitelman mukaisten poistojen suuruinen.

PORIN KAUPUNGIN NETTOINVESTOINNIT, VUOSIKATE, POISTOT JA LAINAKANNAN MUUTOS

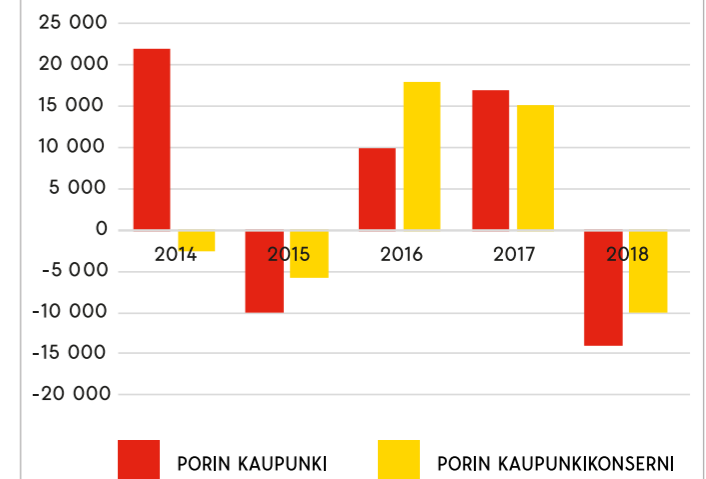
Tarkastuslautakunta kiinnittää huomionsa siihen, että kaupungin vuosikate ei riittänyt kattamaan käyttömaksuuden poistokustannuksia vuonna 2018, jolloin kaupungin tulorahoitus ei riittänyt edes juokseviin menoihin. Lautakunta pitää tilannetta kaupungin talouden kannalta erittäin huolestuttavana ja kehottaa ryhtymään toimenpiteisiin kaupungin talouden tasapainottamiseksi.

Vuonna 2018 investointikustannukset ilman liikelaitoksia olivat 35,6 miljoonaa euroa, kun talousarviossa investointikustannukset olivat 41,0 miljoonaa euroa. Kaupungin investointiosan tuotot ilman liikelaitoksia olivat 12,2 miljoonaa euroa, joista suurimmat olivat Pori Energia Oy:n pääoman palautus 4,9 miljoonaa euroa, maaomaisuuden myynti 4,2 miljoonaa euroa sekä rakennusten myynti 1,8 miljoonaa euroa. Suurimmat investoinnit vuonna 2018 olivat Länsi-Porin yläaste 4,6 miljoonaa euroa, Vähärauman koulu 1,3 miljoonaa euroa ja Koivulan päiväkodin vanha osa 1,2 miljoonaa euroa. Liikenneväyliin investoitiin 7,2 miljoonaa euroa, perusturvan rakennuksiin investoitiin 1,8 miljoonaa euroa ja Satakunnan pelastuslaitos investoi 1,4 miljoonaa euroa.

Liikelaitosten investoinnit olivat yhteensä 4,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2017 liikelaitokset investoivat 4,4 miljoonaa euroa ja sitä edeltävänä vuonna 4,3 miljoonaa euroa. Kaupunkikonsernin investoinnit olivat 148,3 miljoonaa euroa (73,4 miljoonaa euroa vuonna 2017).

Porin kaupungin tilikauden tulos oli -13,7 miljoonaa euroa ja tilikauden alijäämä 13,9 miljoonaa euroa rahastojen, varausten ja poistoeron muutoksen jälkeen. **Kaupunkikonsernin** tilikauden alijäämä oli 10,0 miljoonaa euroa (14,9 miljoonaa euroa ylijäämää vuonna 2017). Konsernitilinpäätöksen laatimisen jälkeen Kiinteistö Oy Porin Winnovan tilinpäätöksen tulos parani 0,8 miljoonaa euroa, mitä ei ole huomioitu konserniluvuissa.

KAUPUNGIN JA KONSERNIN YLI- JA ALIJÄÄMÄ 2014-2018 (TEUR)

Porin kaupungin toimintakate oli -442,1 miljoonaa euroa ja toteutui 12,8 miljoonaa euroa talousarviota sekä 32,9 miljoonaa euroa edellisvuotta huonompana. **Kaupunkikonsernin** toimintakate oli -450,1 miljoonaa euroa ja laski puolestaan 19,5 miljoonaa edellisestä vuodesta.

Toimintakate on toimintakulujen ja -tuottojen erotus. Toimintakate ilmoittaa, paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Henkilöstökulut olivat yhteensä 266,3 miljoonaa euroa ja ne olivat 7,5 miljoonaa euroa pienemmät kuin talousarviossa, mutta 3,1 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuonna 2017. Valtakunnallisesta kunta-alan virka- ja työehtosopimuksesta johtuva tulokellisuususerä oli 1,5 miljoonaa euroa Porin kaupungissa. Vakinaisen henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 5 029 henkilöä eli 66 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2017. Määräaikaisen henkilöstön määrä taas väheni 213 henkilöllä ollen vuoden lopussa 775 henkilöä.

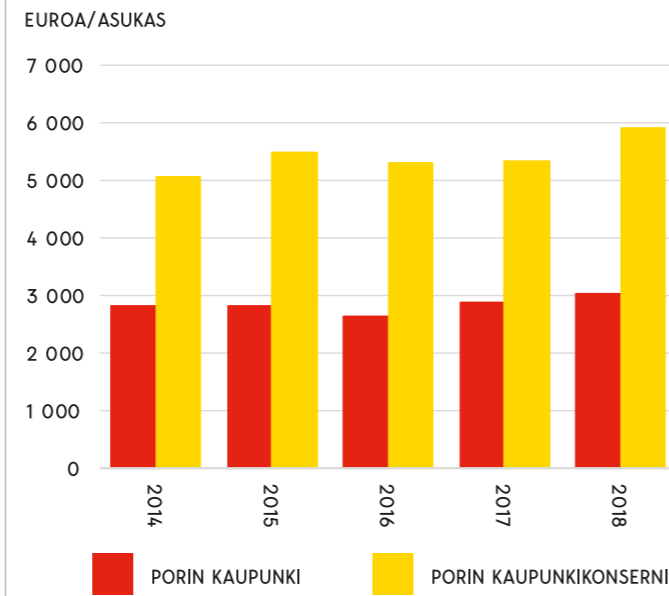
Ulkoisten palvelujen ostot olivat 255,8 miljoonaa euroa ja kasvoivat 18,8 miljoonaa euroa edellisvuodesta. Ne olivat 96,0 prosenttia kaupungin henkilöstökuluista (90,1 prosenttia vuonna 2017) ja 41,3 prosenttia kaupungin toimintakuluista (38,3 prosenttia vuonna 2017).

Kaupunkikonsernin kokonaistoimintakulut olivat 868,4 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä on 18,5 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisellä vuonna. Toimintatuotot pysyivät miltei viime vuoden tasolla ollen 419,2 miljoonaa euroa, missä on vain 1,0 miljoonan euron vähennys viime vuoteen.

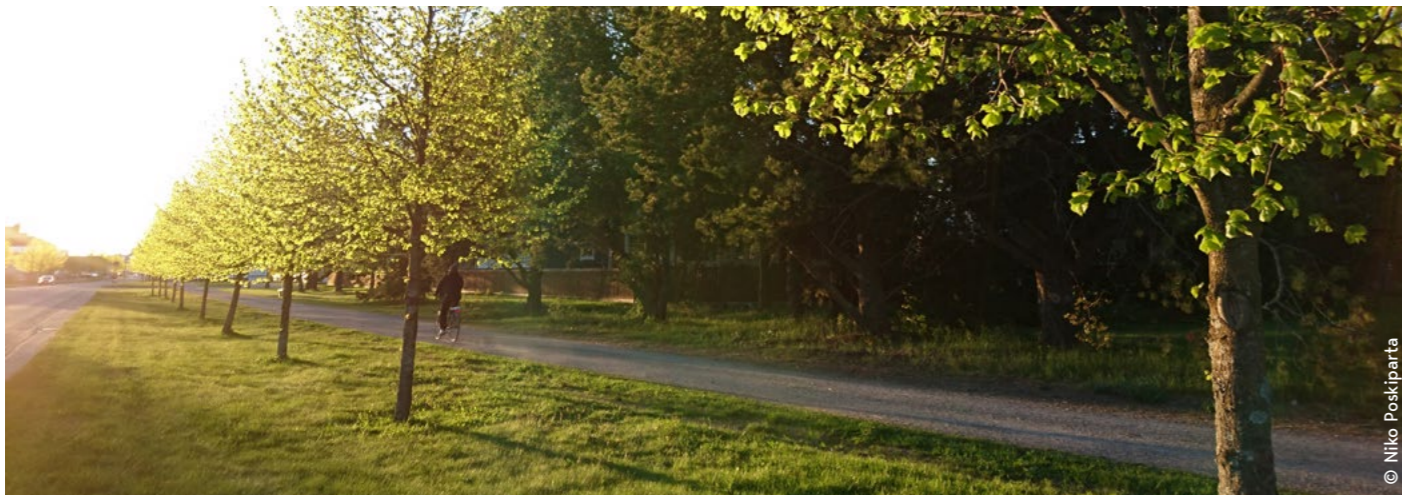
Porin kunnallisverotuloa kertyi yhteensä 265,8 miljoonaa euroa vuonna 2018. Tämä oli 2,2 miljoonaa euroa talousarviota ja 2,4 miljoonaa euroa edellisvuotta enemmän. Valtionosuudet olivat yhteensä 140,8 miljoonaa euroa (138,9 miljoonaa euroa vuonna 2017).

Tilinpäätösajankohtana kaupungin lainamäärä oli 257,6 miljoonaa euroa eli 3 052 euroa asukasta kohden, kun se oli 2 878 euroa asukasta kohden 31.12.2017. Kaupungin lainakanta kasvoi 14,1 miljoonalla eurolla. Tilastokeskuksen laatiman kuntien ja kuntayhtymien talous neljännesvuosittain -raportin mukaan koko manner-Suomen kuntien arvioitu lainakannan keskiarvo oli 3 051 euroa asukasta kohden vuonna 2018, joten Porin lainamäärä saavutti manner-Suomen kuntien keskiarvon vuonna 2018. Konsernin lainat kasvoivat 10,5 prosenttia viime vuodesta ja lainaa oli yhteensä 499,1 miljoonaa euroa eli 5 914 euroa asukasta kohden (5 339 euroa/asukas vuonna 2017).

KAUPUNGIN JA KONSERNIN LAINAKANTA PER ASUKAS VUOSINA 2014–2018

Vuoden 2018 lopussa Porin kaupungin antamia vastuusitoumuksia tytäryhteisöjen ja muiden velasta oli yhteensä 138,2 miljoonaa euroa, mikä oli 11,2 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisvuonna (127,0 miljoonaa euroa vuoden 2017 lopussa). Näistä samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annettuja sitoumuksia oli 133 miljoonaa euroa eli 96 prosenttia.

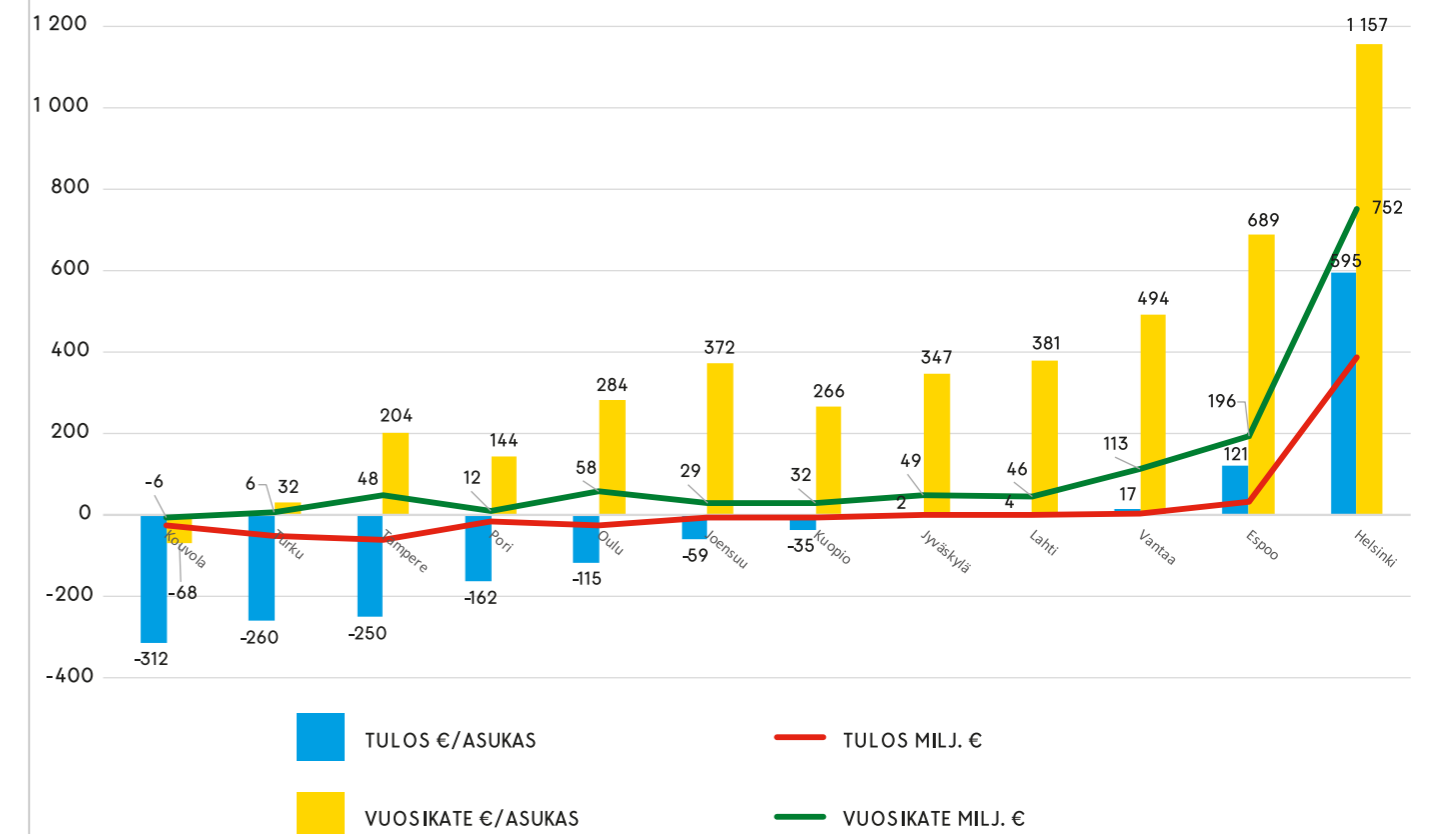
3.3.1. Suurten kaupunkien vertailu

Pori pärjäsikin tilinpäätöstietojen valossa viime vuotta heikommin, kun vertaillaan Suomen 12 suurimman kaupungin vuosikatteita ja tilikauden tuloksia keskenään. Porin kaupungin tulos asukasta kohden (-162 euroa/asukas) oli yhdeksänneksi suurin, kun edellisellä vuonna tulos asukasta kohden (188 euroa/asukas) oli neljänneksi suurin verrokkikaupungeista. Vuosikatteella mitaten tilanne oli vielä pykälää heikompi, sillä kaupungin vuosikate asukasta kohden oli kolmanneksi pienin (144 euroa/asukas) verrokkikaupungeista, kun vuosikate asukasta kohden oli edellisellä vuonna 484 euroa asukasta kohden eli viiden-

neksi pienin verrokkikaupungeista. Suurten kaupunkien vertailutiedot on kerätty kaupunkien tilinpäätöstiedosta. Alla olevassa kuviossa on kuvattu 12 suurimman kaupungin vuosikate ja tilikauden tulos vuonna 2018.

Porin kaupungin lainamäärä asukasta kohden (3 052 euroa/asukas) oli kuudenneksi suurin, kun vertaillaan 12 suurimman kaupungin lainamääriä keskenään. Pori sijoittui siis vertailun puoliväliin. Sijoitus laski yhden pykälä edellisvuodesta, sillä vuonna 2017 Porin lainamäärä asukasta kohden oli seitsemänneksi suurin vertailussa. **Porin kaupunkikonsernin** lainamäärä asukasta kohden (5 914 euroa/asukas) oli puolestaan kolmanneksi pienin, kun

SUURTEN KAUPUNKIEN VUOSIKATE JA TULOS VUONNA 2018

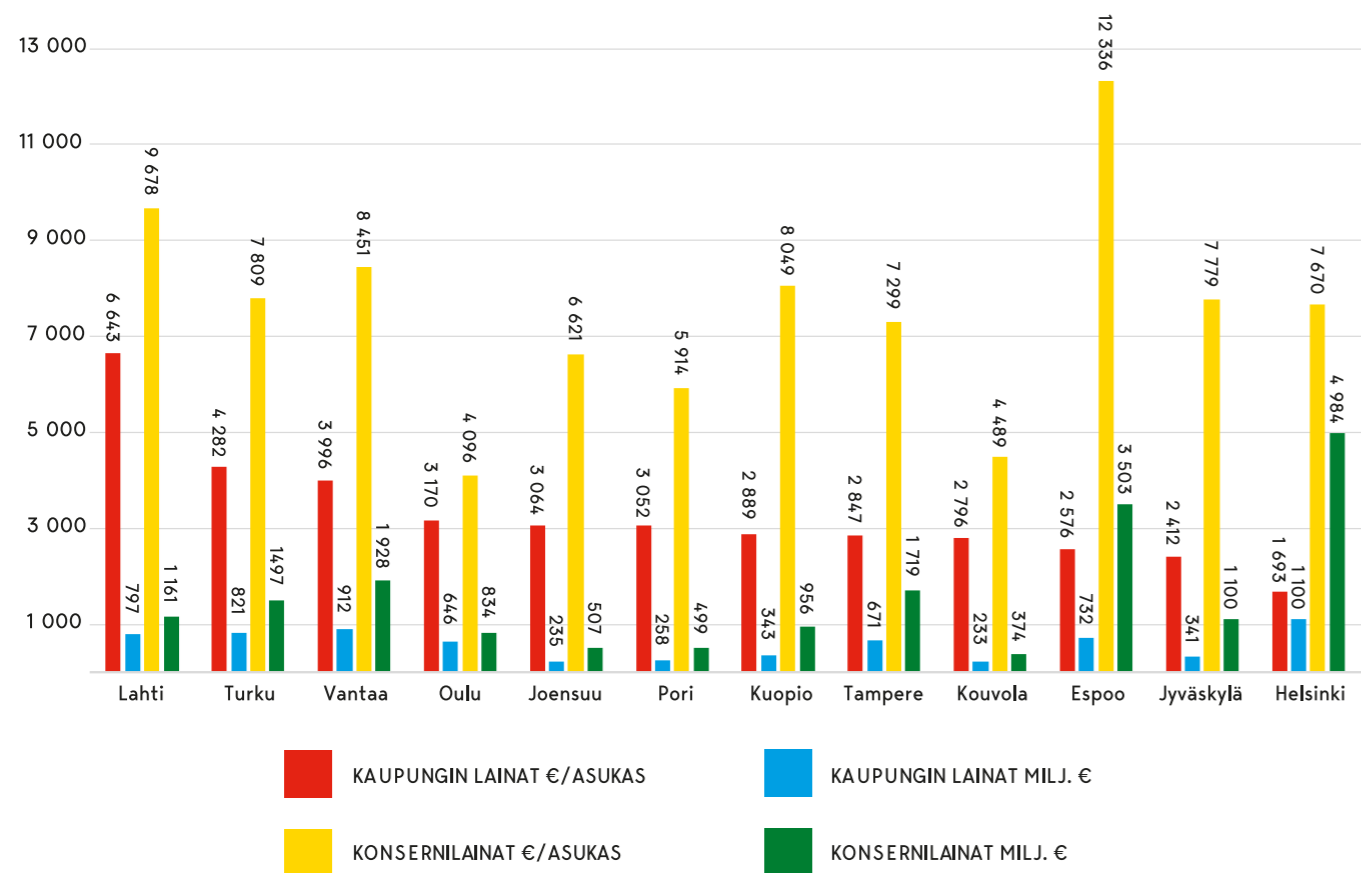
vertaillaan kaupunkikonsernien lainamääriä keskenään. Sijoitus konsernilainojen suhteen pysyi samana kuin edellisvuonna. Vaikka Porin kaupunkikonsernin kokonaislainamäärä asukasta kohden kasvoi, myös muiden vertailussa mukana olleiden kaupunkikonsernien lainamäärä asukasta kohden kasvoi vuonna 2018 edelliseen vuoteen verrattuna kahta kaupunkia lukuun ottamatta (Vantaa ja Helsinki). Alla olevassa kuviossa on kuvattu suurten kaupunkien ja konsernien lainat.

3.3.2. Vuoden 2018 talousarvion ja tilinpäätöksen vertailu

Suurimmat valtuuston hyväksymät nettomenolisäykset käyttötalousosaan, sisältäen kunta-alan virka- ja työehtosopimuksesta johtuvan tuloksellisuuserän, olivat

- perusturvan toimialalle 12,8 miljoonaa euroa
- konsernihallinnolle 2,1 miljoonaa euroa
- tekniselle toimialalle 1,7 miljoonaa euroa
- sivistystoimialalle 1,1 miljoonaa euroa
- Satakunnan pelastuslaitokselle 0,9 miljoonaa euroa ja
- ympäristö- ja lupapalvelut toimialalle 0,6 miljoonaa euroa.

SUURTEN KAUPUNKIEN LAINAT

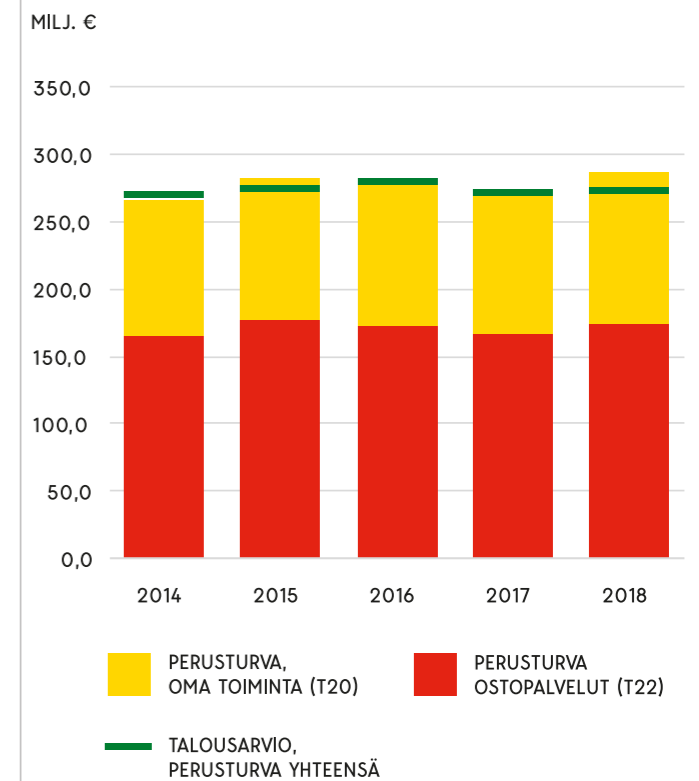

Budjettikuri piti toimialoilla kokonaisuutena heikosti. **Konsernihallinnossa** toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion työllisyyspalvelujen osalta ja kaupunginvaltuusto myönsi tähän kahden miljoonan euron määrärahalisäyksen. Säästöä syntyi lentoliikenteen markkinoinnista lentoliikenteen keskeydyttyä 0,7 miljoonaa euroa, maakuntavaalien peruuntumisesta 0,3 miljoonaa euroa sekä asuntomesuista 0,2 miljoonaa euroa, joten konsernihallinnon talousarvion kokonaisylitys oli 0,8 miljoonaa euroa. **Tekniselle toimialalle** myönnettiin lisämäärärahaa 1,7 miljoonaa euroa toimintamenoihin. Talousarvion toimintamenot ylittivät lopulta 0,9 miljoonalla eurolla talousarviosta. **Sivistystoimialalle** myönnettiin lisämäärärahaa yhteensä 1,2 miljoonaa euroa, mistä käytettiin 0,9 miljoonaa euroa. **Pelastuslaitokselle** myönnettiin lisämäärärahaa 0,9 miljoonaa euroa vuonna 2018, mikä riitti juuri toimintakatetavoitteen saavuttamiseen. **Ympäristö- ja lupapalveluille** myönnettiin 0,6 miljoonaa euroa lisämäärärahaa, joista käytettiin lopulta puolet eli määrärahaylitys jäi 0,3 miljoonaan euroon talousarviosta.

Perusturvan toimintakate alitti talousarvionsa 12,9 miljoonalla eurolla. Henkilöstökulut olivat 9,6 miljoonaa euroa pienemmät kuin talousarviossa, kun taas palveluiden ostot ylittivät talousarvion 15,2 miljoonalla eurolla. Palveluiden ostot kasvoivat 8,5 miljoonaa euroa viime vuodesta.

Perusturva vastaa yhteensä 65,1 prosenttia koko kaupungin käyttötalouden nettomenoista (66,6 prosenttia vuonna 2017 ja 66,0 prosenttia vuonna 2016). Yhdessä perus- ja lukiokoulutuksen sekä päivähoito- ja varhaiskasvatuksen kanssa ne vastaavat 91,5 prosenttia kaikista käyttötalouden menoista (94,6 prosenttia vuonna 2017). Perusturvan nettomenojen kehitys 2014–2018 on kuvattu oheisessa kuviossa.

PERUSTURVAN KÄYTTÖTALouden NETTOMENOJEN KEHITYS

Tarkastuslautakunta esittää huolensa kaupungin tuloskehityksestä. Vuonna 2018 budjettikuri ei pitänyt toimialoilla ja useampi toimiala ylitti talousarvion. Lautakunta korostaa esimiesten velvollisuutta sisäiseen valvontaan koko vuoden aikana myös budjettikurin toteutumisen osalta, jotta talousarviopoikkeamiin voidaan reagoida nopeasti.

Liikelaitosten talous

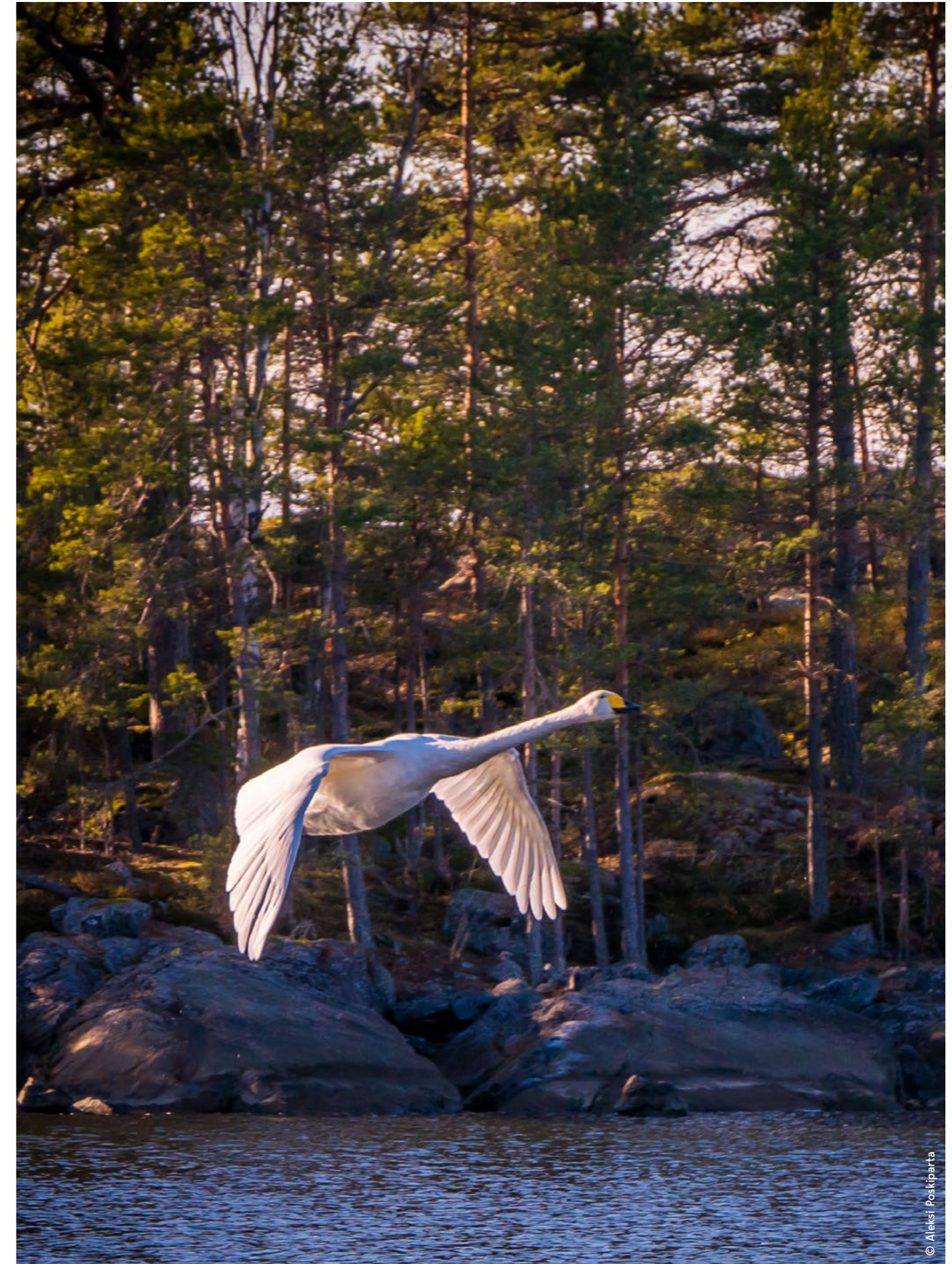
Tilinpäätöstietojen mukaan liikelaitokset tuottivat 81 prosenttia kaupungin vuosikatteesta (22 prosenttia vuonna 2017) ja niiden yhteenlaskettu tilikauden ylijäämä oli 4,6 miljoonaa euroa (3,8 miljoonaa euroa vuonna 2017). Liikelaitokset tulottivat kaupungille 5 prosenttia peruspääoman korkoa edellisvuoden tavoin, mikä oli yhteensä 2,5 miljoonaa euroa.

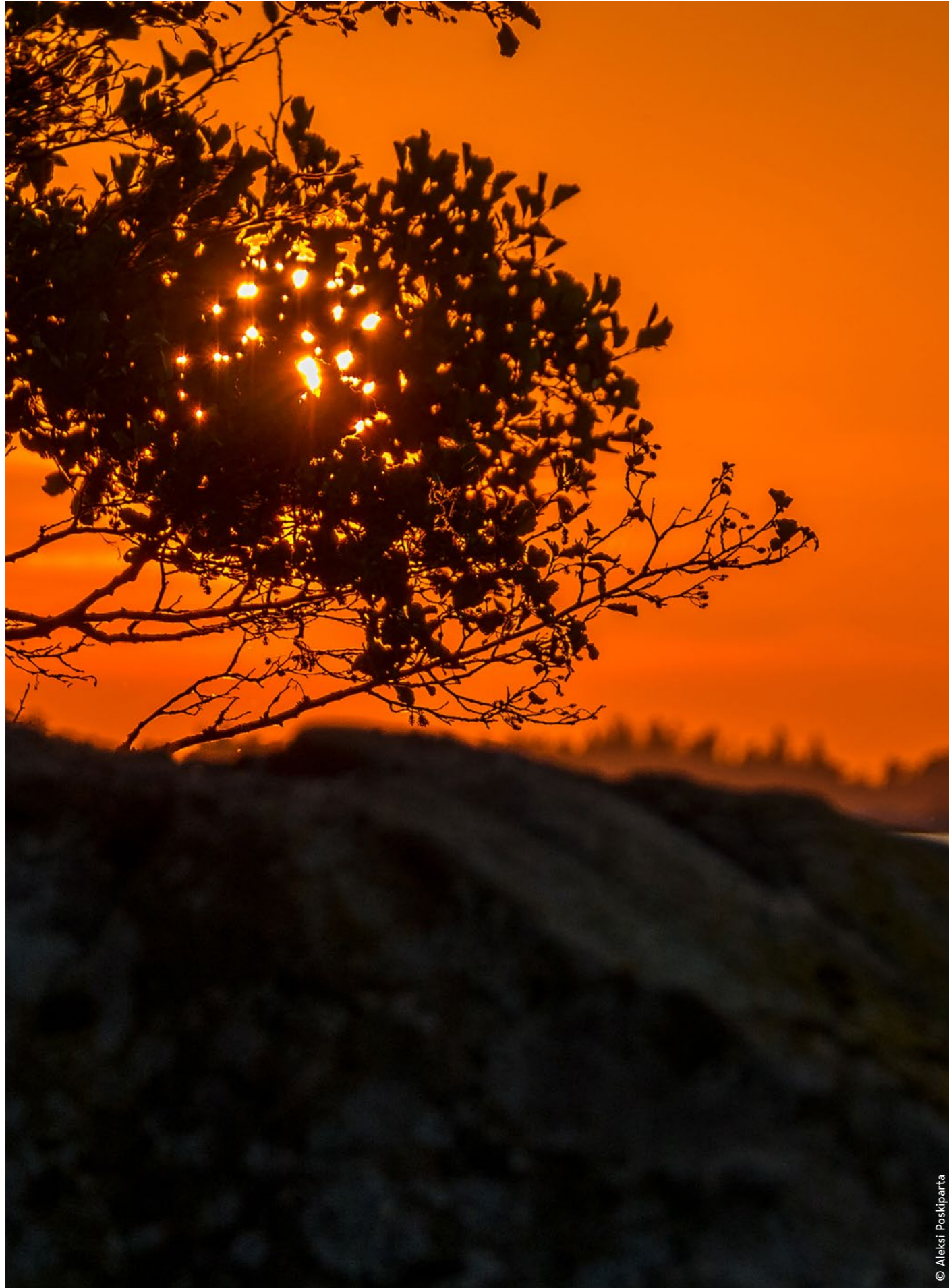
Porin Vesi tuloutti talousarvion mukaisesti kaupungille 2,2 miljoonaa euroa. Liikevaihto oli 21,9 miljoonaa euroa, mikä oli 0,7 miljoonaa euroa enemmän kuin talousarviossa. Tilikauden ylijäämä oli 4,3 miljoonaa euroa, mikä oli 1,5 miljoonaa euroa enemmän kuin talousarviossa. Arvioitua parempi tulos saavutettiin, kun kuivan kesän seurauksena vesi- ja jätevesilaskutus lisääntyivät. Lisäksi kustannukset alittivat talousarvion 6,7 prosenttia johtuen ennakoitua pienemmistä hinnan korotuksista ja toiminnan tehostamisesta. Liikevaihto kasvoi yhden prosentin edellisvuodesta.

Tilikauden investoinnit olivat 4,2 miljoonaa euroa, mikä on 0,2 miljoonaa euroa talousarviota enemmän. Kaupunginvaltuusto myönsi lisämäärärahaa Harjakankaan tekopohjavesilaitoksen flotaatioaltaiden saneeraukseen, mikä tuli ennakoitua kalliimmaksi. Huomattavampia verkostosaneerauskohteita olivat Pihlavan ja Reposaaaren aluesaneeraukset sekä Outokummuntie-Palokunnantie, Ruosniementie, Korpraalintie, Pekantie ja Rautatienpuistokatu. Laajennus- ja uudisrakennusinvestointeja tehtiin suhteellisen vähän. Merkittävämpiä kohteita olivat Honkaluodon ja Vantalan alueiden verkostolaajennukset.

Liikelaitoksen henkilöstökustannukset (3,4 miljoonaa euroa) olivat 0,3 miljoonaa euroa budjetoitua vähemmän ja kaksi prosenttia suuremmat kuin viime vuonna.

Porin Palveluliikelaitos käsitellään arviointikertomuksen erityisteemoissa [luvussa 5.4.](#)

4. KAUPUNKIKONSERNI

4.1. YLEISTÄ KAUPUNKIKONSERNISTA

Kaupunkikonserni poikkeaa yritysmaailman konsernirakenteista siten, että siihen voi kuulua yhtiöiden lisäksi kaupunkiorganisaatio toimialoineen ja liikelaitoksineen, yhdistyksiä, säätiöitä ja muita yhteisöjä sekä kuntayhtymiä. Porin kaupunkikonsernin vuoden 2018 konsernitilinpäätökseen sisältyi 43 tytäryhtiötä (ml. alakonsernien tytäryhtiöt) ja viisi säätiötä. Kuntayhtymiä konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kolme kappaletta. Yhdistelemättä on seitsemän osakkuusyhteisöä. Edelliseen tilikauteen verrattuna tytäryhtiöiden yhteismäärä on säilynyt samana.

Kaupunginvaltuusto linjaa kuntastrategiassa omistajapolitiikan eli asettaa omistamisen pitkän aikavälin tavoitteet. Omistamiseen liittyy se, mitä omaisuutta kunta hankkii, sekä missä tehtävissä ja hankkeissa kunta on mukana omistajana ja sijoittajana. Konserniyhtiöt toteuttavat tuloksellisesti aina jonkin kunnan toimintaan liittyvän omistajapolitiikan mukaisen strategisen tavoitteen. Kaupunki on mukana liiketoiminnassa, kun omistaminen tukee kunnan toimintaa ja kehitystä sekä, kun se on joko taloudellisen tai strategisen intressin mukaista. Omistajapolitiikan valmistelua on jatkettu vuonna 2018 ja se on haastatellun asiantuntija mukaan tarkoitus viedä toimielinten lausunnoille keväällä 2019.

Omistajapolitiikkaan liittyy paljon poliittisia arvovalintoja, joiden arvioidaan vaikuttaneen siihen, että Porin kaupunkikonsernilta puuttuu edelleen päivitetty omistajapolitiittinen ohjelma. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että omistajapolitiittisen ohjelman päivitys saatetaan loppuun mahdollisimman pian.

Konsernijohtoon kuuluvat kaupunginhallitus, kaupunginjohdaja, toimialajohtajat sekä omistajaohjauksikön päällikkö. Porin kaupungissa yhtiöt on jaettu strategiaan tytäryhtiöihin, tytäryhtiö- sekä osakkuusyhteisöihin. Lisäksi alle 20 prosen-

tin omistusosuudet luokitellaan omistusyhtiöiksi. Se, mitä yhtiöiltä voidaan vaatia, riippuu omistusosuuden suuruudesta. Kaupunginhallitus määrittelee, mitkä yhtiöt katsotaan liikevaihtonsa, toimintansa, kokoluokkansa, toimialansa, omistajariskin tai kokonaisharkinnan näkökulmasta strategiseksi tytäryhtiöiksi. Kaupunginvaltuusto määrittelee näille strategisille tytäryhtiöille talousarviovaiheessa strategiset tavoitteet ja yhtiöt raportoivat niiden toteutumisesta kaupunginhallitukselle konserniohjeen edellyttämällä tavalla neljä kertaa vuodessa. Muut tytäryhtiöt raportoivat toiminnastaan säännönmukaisesti vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Kaupungin konserniohje on vuoden 2018 aikana hyväksytty kaikkien tytäryhteisöjen yhtiökokouksissa. Se sitoo siis Porin kaupungin lisäksi kaikkia Porin kaupungin tytäryhtiöitä sekä niiden tytäryhteisöjä. Konserniohje on luonteeltaan ohjeellinen, mutta poikkeamiselle siitä tulee olla painava peruste. Sen lisäksi, että konserniohjeessa korostetaan hallitusten jäsenten osaamisvaatimuksia ja riippumattomuutta, sisältää konserniohje vaatimuksen, jonka mukaan tytäryhteisön on jo valmisteluvaiheessa hankittava pääomistajan eli Porin kaupungin ennakkokäsitys tehdessään päätöstä merkittävästä asiasta. Ennakkokäsitysmenettely, joka sisältyy myös kuntalakiin, on arvioinnin perusteella toimiva menettely omistajan näkemyksen saamiseksi asioista etukäteen. Ennakkokäsityspyynnöiden käsittelystä vastaa kaupunginhallitus ja vuonna 2018 ennakkokäsityksiä oli kaupunginhallitukselta haettu arviolta noin 1–2 kuukaudessa. Yhtiöt ovat myös omatoimisesti tuoneet asioita omistajaohjaukselle sen selvittämiseksi, vaatiiko asia kaupunginhallituksen ennakkokäsityksen asiasta.

Tarkastuslautakunta näkee konserniohjeen mukaisen, kuntalakiä toteuttavan ennakkokäsitysmenettelyn vahvistaneen Porin kaupungin omistajaohjauksen vaikuttavuutta. Omistajaohjauksen tuloksellisuuden arviointi vaatisi kuitenkin pohjaksi omistajapolitiikan asetettuihin omistamisen pitkän aikavälin tavoitteineen.

4.2. STRATEGISET TYTÄRYHTEISÖT

Porin kaupungin tytäryhtiöistä on kahdeksan määritelty strategiseksi tytäryhtiöiksi. Alla olevassa taulukossa on ku-

vattu strategisten konserniyhtiöiden liikevaihdon, liikevoiton sekä tuloksen toteutuminen verrattuna budjetoituun vuosilta 2017 ja 2018.

Porin kaupungin strategiset tytäryhtiöt	2018		2017	
	miljoonaa euroa tot	budj.	miljoonaa euroa tot	budj.
Länsirannikon koulutus Oy				
Liikevaihto	51,0	50,4	52,5	53,4
Liikevoitto	1,8	-0,7	-1,1	-2,8
Tilikauden tulos	1,9	-0,7	-1,1	-2,8
Pori Energia Oy -konserni				
Liikevaihto	138,3	139,3	137,1	143,8
Liikevoitto	18,6	17,1	18,9	13,3
Tilikauden tulos	9,6	8,4	10,0	5,5
Porin Linjat Oy				
Liikevaihto	7,0	7,0	6,9	6,9
Liikevoitto	-0,1	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	0,0	0,0	0,0	0,0
Porin Satama Oy				
Liikevaihto	10,8	10,2	10,0	9,7
Liikevoitto	2,4	2,0	2,0	1,5
Tilikauden tulos	0,1	0,4	-0,4	0,0
Porin Toimitilat Oy				
Liikevaihto	3,9		3,5	3,1
Liikevoitto	0,1		-0,2	0,1
Tilikauden tulos	0,1		-0,2	0,0
Porin YH-Asunnot Oy				
Liikevaihto	16,1	16,6	16,2	16,4
Liikevoitto	3,2	2,7	3,6	2,7
Tilikauden tulos	0,3	0,0	0,6	0,1
Prizztech Oy				
Liikevaihto	3,7	3,7	3,9	3,7
Liikevoitto	0,1		-0,1	
Tilikauden tulos	0,1	0,0	-0,1	0,0
Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy				
Liikevaihto	34,2	33,6	32,8	32,3
Liikevoitto	0,6	0,0	-0,3	-0,2
Tilikauden tulos	0,9	0,7	0,5	0,2

Taulukon tulkinta:

Pysytty budjetissa tai budjetoitua parempi	Jääty budjetista	Budjetti on puuttunut raportoinnista
--	------------------	--------------------------------------

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaikkien strategisten yhtiöiden osalta raportoidaan omistajalle systemaattisesti myös kuvaavat vakavaraisuuden sekä kannattavuuden tunnusluvut.

Länsirannikon Koulutus Oy WinNova -konserni saavutti sille omistajan asettamat tavoitteet. Vuonna 2016 laadittu talouden kolmivuotinen sopeuttamisohjelma etenee suunniteltua nopeammin ja vuoden 2018 tilikauden tulos oli voitollinen tavoitteen ollessa tuloksen saaminen voitolliseksi viimeistään vuonna 2019. Budjetoitua suurempaan tulokseen vaikuttivat edelliseltä vuodelta siirtyneet työvoimakoulutuksen ja erityisavustusten tulokset sekä omistajakaupunkien rahoituslain muutokseen liittyvät päätökset luopua käytännöstä siirtää eläke- ja varhaiseläkemenoperusteiset maksut yhtiön maksettavaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä opiskelijavuosilisäys paransi myös vuoden 2018 tulosta, johon liittyen huomioitavaa on, että rahoituksen edellyttämät koulutuskustannukset toteutuvat täysmääräisinä vasta vuonna 2019. Ammatillisen koulutuksen reformin edellyttämä toimintamalli on otettu käyttöön. Toimintamalliin liittyen on otettu käyttöön henkilökohtaisen oppimisen kehittämissuunnitelma -käytäntö, yhteishaun lisäksi reformin mukainen jatkuva haku, opintojen tarjotinmalli, laajennettu maksuton ateriaoikeus ja KOSKI-tiedonsiirron toimintamalli. Yhtiölle oli asetettu lisäksi tavoitteeksi strategian laatiminen vuosille 2018–2021 ja strategiassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttaminen. Strategia valmistui ja kehittämiskohteet tavoitteineen määriteltiin sekä resursoitiin. Porin Tiedepuistoon valmistui uusi kampus elokuussa 2018. Kampushanke oli yhtiön tähän asti suurin hanke. Yhtiön suurimmat taloudelliset riskit liittyvät rahoitukseen, koska jopa viisi prosenttia rahoituksesta perustuu harkinnanvaraisiin päätöksiin perustuviin rahoituseriin. Yhtiöllä on käytössään riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toimintamalli sekä siihen liittyvät riskienhallinnan ohjelmistotyökalut. Yhtiön sisäisen turvallisuuden suunnittelusta vastaa yhtiön turvallisuuspäällikkö. Yhtiölle vuonna 2016 myönnetty ISO 9001 -sertifikaatti on osoitus siitä, että yhtiön prosessit täyttävät niille asetetut laatuvaatimukset.

Pori Energia Oy -konserni juhli 120-vuotisjuhlavuotta vuonna 2018 julkaisemalla uuden brändin Porin Päivä -viikolla. Konsernin vuotta 2018 arvioitaessa voidaan todeta sen saavuttaneen omistajan asettamat tavoitteet pääosin. Omistaja oli asettanut konsernille tavoitteeksi sijoitetun pääoman tuotoksi vähintään 6,2 prosenttia ja liikevoittoprosentiksi vähintään 11,0 prosenttia. Investoinneista johduttavasta velkapääoman kasvusta huolimatta sijoitetun pääoman tuotto oli 7,4 prosenttia ja liikevoittoprosentti, joka mittaa yhtiön kannattavuutta oli 13,5 prosenttia. Kumpikin tavoitteista siis toteutui. Hiilidioksidivapaan oman tuotannon osuuden 44 prosentin kasvutavoite, laskettuna kolmen vuoden liukuvana keskiarvona, saavutettiin ja ylitettiin toteutuneen oman tuotannon osuuden ollessa 72,2 prosenttia. Tavoitteen toteutumiseen vaikuttivat onnistunut biopolttoaineen hankinta sekä alkuvuoden hyvä vesivoimatilanne. Asiakkaiden keskeytyskustannusten Energiaviraston valvontamallin mukainen vuoden 2018 enimmäismäärä oli 1,783 miljoonaa euroa. Investoinnit säävarmaan sähköverkkoon auttoivat lisääntyneistä myrskyistä huolimatta saavuttamaan tavoitteen, asiakkaiden keskeytyskustannusten ollessa yhteensä 1,024 miljoonaa euroa. Työtapaturmien nollatavoite jäi toteutumatta, koska yhtiön mukaan lieviä tapaturmia sattui kuusi kappaletta. Pori Energia Sähköverkot Oy korotti verollisia sähkönsiirtohinnoja yhtiön hallituksen päätöksellä 1.8.2018 alkaen 8,1 prosenttia. Sähkönsiirtohinnot ovat silti edelleen alle valtakunnallisen keskiarvon. Merkittävin yksittäinen vuonna 2018 käynnissä ollut investointi oli Impolan sähköaseman saneerauksen aloittaminen. Aittaluodon uuden voimalaitoksen rakennushanke eteni suunnitelmien mukaisesti ja tuotanto uudessa voimalaitoksessa alkaa yhtiön mukaan maaliskuussa 2020.

Pori Energia Oy:n suoritettuja

	2018 GWh	2017 GWh
Sähkön myynti	1 315	1 325
Kaukolämmön myynti	657	672
Prosessienergian myynti	284	296
Sähkön siirto kulutukseen	1 015	1 012
Voimalaitoksilta vastaanotettu sähkö	606	445

Asiakasmäärä kasvoi 1 100 asiakkaalla, vaikka sähkön myynnissä olikin laskua edellisestä vuodesta. Sähköenergian myyntihintoihin on tehty markkinahintojen mukaisia muutoksia. Omilla tuotantolaitoksilla ja tuotanto-osuuksilla tuotettiin sähkön kokonaishankinnasta 41,4 prosenttia. Tästä tuulivoiman osuus oli 4,4 prosenttia. Tuulivoimatuotannon osuus omasta tuotannosta on jatkanut kasvua koko tilikauden käytössä olleiden Suomen Hyötytuuli Oy:n Porissa ja Raahessa vuonna 2017 käyttöönottamien tuulipuistojen ansiosta. Sähköpörssistä hankitun sähkön osuus on ollut 58,6 prosenttia sähkön kokonaishankinnasta. Kaukolämmön myynnin laskuun vaikutti tavallista lämpimämpi vuosi. Tämä näkyi lämmitystarveluvussa, joka oli vuonna 2018 Porin kaupungissa 8,7 prosenttia pienempi kuin normaalivuoden luku. Pori Energia Oy -konsernin toimialaan liittyvät standardit täyttävä toimintajärjestelmä ja Porin kaupungin konserniohjeet ovat yhtiön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perustana. Yhtiön merkittävimpiä taloudellisia ja toiminnallisia riskejä arvioidaan ja ennakoidaan vakuutuskattavuuden, vakiintuneiden käytäntöjen avulla sekä sähkö- ja päästökaupan riskipolitiikkaa noudattamalla. Markkinakorkojen muutoksilta on suojauduttu tekemällä korkosuojauksia. Vuoden 2017 arviointikertomuksessa mainitut Harjavallan keskustan lämpökeskuksella tapahtuneen öljyvudon aiheuttamia vahinkoja korjattiin vuoden 2018 loppuun asti. Vastaavanlaisten riskien riskiarviointia on kehitetty ja täydennetty. Yhtiö on tilinpäätöksessään raportoinut, että viranomaisvelvoitteiden perusteella vahingosta ei ole syntynyt pysyviä ympäristövahinkoja.

Porin Linjat Oy:n toiminnalle omistajan asettamat tavoitteet toteutuivat osin. Tavoiteltuun liikevaihdon kasvuun kahdella prosentilla ei päästy, mutta tulos oli budjetoidun mukainen eli nollatulos. Toiminnallista tulosta eli liikevoittoa rasittivat polttoaineen odottamaton hinnannousu ja hieman kasvaneet henkilöstökulut. Matkustajamäärät lisääntyivät, mutta matkustajamäärää lisänneet alhaiset asiakashinnat toisaalta ovat rasittaneet yhtiön taloudellista tulosta. Sairaspoissaolojen määrän tavoite oli alle 4 prosenttia. Tavoite ei toteutunut, vaikka vuoden aikana oli tehty toimenpiteitä asian eteen. Tavoite vakiinnuttaa vuoden 2017 kehitysprojektit kuten City-liikenne, mobiililipun käyttöönotto, nettilippujen myynnin lisääminen sekä bussit kartalla -sovelluksen käyttöönotto oli toteutunut. City-liikenteen matkustajamäärät kasvavat samoin lipunmyynti netissä ja mobiilissa. Bussit kartalla -sovelluksessa on ollut katkoksia paikantamisosuudessa, koska rahastuskoneita on uudistettu. Rahastusjärjestelmän uudistaminen oli myös tavoitteena, mikä tarkoitti uusien lainsäädäntövaatimukset täyttävien rahastuskoneiden käyttöönottoa. Tavoite ei vuonna 2018 vielä toteutunut täysin lisääntyneestä ohjelmointityöstä johtuen, mutta uudet rahastuskoneet tullaan ottamaan käyttöön täysmääräisesti vuoden 2019 aikana. Tilikaudella valmistui uusi joukkoliikenne terminaali Porin Tiedepuistoon. Riskienhallinnan toimenpiteinä yhtiön omaisuus on vakuutettu kattavasti mahdollisten omaisuusvahinkojen sattumisen varalta. Porissa on otettu käyttöön ns. nettosopimukset liikennöitsijöiden kanssa, jolloin matkustajatulot jäävät toimintakustannusten kanssa liikennöitsijälle. Nettosopimukseen liittyy aina riski matkustajatulojen toteutumisesta, koska matkustajatuloihin vaikuttavat

tekijät eivät ole useinkaan liikennöitsijän hallinnassa. Yhtiöllä on riski oman pääoman menettämisestä, koska yhtiön taloudellinen tilanne on ollut pitkään huono. Yhtiön mukaan omistajan kanssa käydyissä neuvotteluissa tämä riski on tiedostettu ja varauduttu tarvittaessa pääoman vahvistamiseen. Autokantaa ei ole voitu uusia riittävästi, koska vieraan pääoman kohtuullisen suuri määrä aiheuttaa korkoriskin ja tähän riskiin on jouduttu varautumaan pitämällä investoinnin matalalla. Toiminnallisiin riskeihin kuuluvat liikenne- ja ympäristöonnettomuusvaara.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että omistajaohjaus pyytää Porin Linjat Oy:tä raportoimaan edellisten vuosien tapaan matkustajamäärien ja sairaspöissaolojen kehitysprosentit tavoitteiden toteutumisen arvioimiseksi.

Porin Satama Oy:n taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista arvioidaan tarkemmin arviointikertomuksen erityisteemojen [luvussa 5.7](#).

Porin Toimitilat Oy saavutti melkein kaikki omistajan yhtiölle asettamat tavoitteet. Liikevaihdon kasvutavoitteeksi oli asetettu 13 prosenttia. Liikevaihto kasvoi kuitenkin 12 prosenttia, mikä oli hyvin lähellä tavoitetta. Tilikauden tulos jäi myös hieman tavoitellusta. Yhtiölle asetettu tavoite parantaa omistuksen taloteknistä turvallisuutta raportoitiin toteutuneen, koska turvallisuutta parantavia toimenpiteitä oli tilikauden aikana tehty kuusi kappaletta. Nämä toimenpiteet saatetaan yhtiön mukaan loppuun vuoden 2019 aikana. Tavoite asiakastytyvyyden lisäämisestä oli

toteutunut, koska mitattu asiakastytyvyys oli säilynyt samalla tasolla kuin vuonna 2017. Yhtiön suurimmat riskit liittyvät yhtiön toimialaan toiminta-ajatuksen ollessa omistusten markkinaehtoinen vuokraaminen. Riskin muodostaa myös yhtiössä työskentelevien henkilöiden vähäinen määrä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että omistajaohjaus pyytää Porin Toimitilat Oy:tä raportoimaan edellisten vuosien tapaan reklamaatioiden määrän asiakastytyvyyteen liittyvän tavoitteen toteutumisen arvioimiseksi.

Porin YH-Asunnot Oy, emoyhtiölle omistajan asettamat taloudelliset tavoitteet toteutuivat, vaikka liikevaihto jäi hieman budjetoidusta. Valtion myöntämään aravalainoitukseen liittyvä maksuvalmiustavoite (quick ratio) oli yli 2. Toteutunut oli 3,2, joten tavoite toteutui. Toinen yhtiön lainakantaan liittyvä tavoite oli nykyisen lainakannan piene-neminen yli 2,5 miljoonaa euroa vuodessa. Asiaa tarkastellaan nettolyhennyksenä ja tavoite toteutui, koska yhtiö oli nettolyhentänyt lainakantaa yhteensä n. 3,0 miljoonaa euroa. Yhtiö ei saavuttanut omistajan asettamia toiminnallisia tavoitteita. Vuokra-asuntojen käyttöastetavoitteeksi oli asetettu yli 95 prosenttia, mutta toteutunut käyttöaste oli 91,6 prosenttia. Asukkaiden vaihtuvuus muissa kuin opiskelija-asunnoissa oli keskimäärin 31,2 prosenttia, kun tavoitetaso oli alle 25 prosenttia. Nykyisen asuntorakennuskannan ylläpitäminen kilpailukykyisenä ja laadukkaana mitataan suhteuttamalla korjauskulut lisättynä aktivoituilla korjauskuluilla saatuihin asuntojen vuokratuloihin. Tavoite on ollut, että korjauskulut olisivat vuokratuloista

16–22 prosenttia. Toteutunut oli 27,5 prosenttia, joten korjauskuluja oli toteutunut enemmän kuin oli asetettu tavoitteeksi suhteessa saatuihin vuokratuottoihin. Vapaa-rahoidteisten asuntojen määrää on ollut tavoitteena lisätä keskusta-alueella 15 kappaletta. Tavoitteen toteutuminen mitataan viiden vuoden keskimääräisellä lisääntymisellä. Vuoden 2018 lopussa tilanne oli se, että uusia vapaarahoitteisia asuntoja oli syntynyt mittausaikavälillä keskusta-alueelle yhteensä 12,8 kappaletta. Yhtiön toiminnan olennaisimmat riskit liittyvät asuntojen tyhjääkyttöön sekä luottotappioiden kasvuun. Lisäksi lainakorkojen muutos on riski yhtiön korkean velkaantumistasen johdosta. Porin YH-Asunnot Oy on ISA ry:n auktorisoima isännöintitoimisto. Auktorisoinnin auditointiin liittyy yhtiön käytännön toimintatapojen kattavuuden ja toimivuuden sekä sisäisen valvonnan arvioinnit. Auditointi on tehty viimeksi vuonna 2016. Yhtiö myös noudattaa sisäistä riskienhallintaohjelmaa, jossa on huomioitu sekä toiminnalliset että taloudelliset riskit.

Prizztech Oy saavutti pääosin omistajan yhtiölle asettamat tavoitteet. Tilikauden tulos on tervehdyttämistoiminteilla ja seurantaa tehostamalla saatu voitolliseksi. Yhtiö siis saavutti tavoitteen vähintään nollatasoisesta tuloksesta. Yhtiön toiminnallisena tavoitteena on ollut yritysten toimintaedellytysten kehittäminen ja uusien yritysten sekä investointien perustanta sekä houkuttelu. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi on asetettu kolme mittaria. Yksi mittareista koskee avaintoimialojen liikevaihtojen, viennin, henkilöstömäärien ja palkkasummien kehitystä sekä opiskelijamäärää ja muuttoliikettä. Yhtiö on raportoinut, että tilastokeskuksen suhdannepalvelun mukaan avaintoimialojen liikevaihtojen, viennin, henkilöstömäärien ja palkkasummien kehitys on alueella ollut positiivista verrattuna vuoteen 2017. Muuttoliike on kuitenkin ollut tappiollista. Toinen mittari, jota on käytetty mittaamaan yritysten toimintaedellytysten kehittymistä alueella, on työn tuottavuuden, työllisyysasteen, yritysdynamiikan, teollisuusvaltaisuuden, innovatiivisuuden ja koulutustason kehittymisen seuranta. Tähän liittyen yhtiö on raportoinut käytössä olleiden valtakunnallisen alueiden kehitysnäkymiä käsittelevän julkaisun sisältävän kattavan näkökulman alueen varsin positiivisista kehitysnäkymistä. Suurimmaksi haasteeksi yhtiö nostaa alueen työvoiman saatavuuden. Kolmannen mittarin osalta liittyen Pk-yritysbarometriin ja imagotutkimuksiin on yhtiö

raportoinut Pk-yritysbarometrin lukujen keväästä 2018 pudonneen, kuten muuallakin Suomessa, mutta lukujen olevan edelleen selvästi positiivisen puolella. Tavoite liittyen alueen yritysten toimintaedellytyksiin on siis katsottu toteutuneen. Yrittäjyyttä ja yritysten liiketoimintaa edistävien palvelujen järjestämisestä on yhtiön osalta mitattu elinkeinopoliittisten panostusten määrällä ja yhtiön toimintalukujen sekä hankevolyymin valossa. Elinkeinopoliittiset panostukset ovat olleet 15,06 euroa/asukas, kun vuonna 2017 luku oli 15,60 euroa/asukas. Siitä huolimatta, että elinkeinopoliittiset asukaskohtaiset panostukset laskivat, on yhtiö raportoinut tavoitteen pääosin toteutuneen, koska yhtiön uusitussa strategiassa on keskitytty kasvuyrityksiin ja pitkäkestoiseen hankeyhteistyöhön. Prizztech Oy:n toiminta yrityspalvelujen toteuttajana on ollut kytköksissä hallituksen kaatumisen myötä siirtyneeseen maakuntaudistukseen. Kasvupalvelujen järjestämisvastuun oli tarkoitus siirtyä maakuntaudistuksessa valtiolta maakunnille. Kasvupalveluita ovat työnvälitys, työnhakijoiden osaamisen kehittäminen ja rekrytointipalvelujen sekä erilaisten tukien ja asiantuntijapalvelujen järjestäminen yritysten liiketoiminnan kehittämiseksi. Maakuntaudistus olisi siis vaikuttanut myös Prizztech Oy:n profiloitumiseen palvelujen tuottajana. Yhtiön merkittävimmät riskit liittyvät rahoituksen hankkimiseen.

Prizztech Oy:n suoritettuja	2018
Yritysten perustamisneuvontaa, asiakkaalle	582
Annetun neuvonnan kautta perustetut yritykset	271
Kehittämisen- ja neuvontapalvelujen piirissä, yritystä	644
Verkostoitumis-, koulutus- ja tietoiskuilaisuuksia, kpl	126
Tilaisuuksien osallistujamäärä	4 078
Projektikanta, miljoonaa euroa	5,6
Vuoden aikana käynnissä olleet hankkeet, kpl	36

Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy saavutti pääosin omistajan yhtiölle asettamat tavoitteet. Tavoite siitä, että Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy:n (SAMK) opiskelijoiden työllistyminen olisi valmistumisen jälkeen metropoli-alueen ulkopuolella Suomen parasta ei toteutunut. Yhtiö raportoi kuitenkin tämän hetken työllistymisen olevan erittäin hyvällä tasolla. Toiseksi tavoitteeksi oli asetettu, että strategian perusteella aloitetut sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kanssa sovitut toimenpiteet etenevät asetetussa aikataulussa. Tavoite oli toteutunut, koska strategian toimeenpano oli edennyt suunnitellusti. OKM:n välitarkastelussa oli todettu sovittujen toimenpiteiden suunnitelmanmukainen eteneminen. Strategiarahoitusta SAMK oli saanut vuodelle 2018 1,1 miljoonaa euroa, vuodelle 2019 1,4 miljoonaa euroa ja vuodelle 2020 1,3 miljoonaa euroa. Tavoitteena on ollut, että laskennallinen rahoitusosuus olisi vuoteen 2014 verrattuna nouseva. Tämän

tavoitteen oli myös raportoitu toteutuneen. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnan ulkopuolisen rahoituksen volyymi saavutti tavoitteen, joka oli vuosien 2014–2016 taso. Vuosien 2014–2016 keskimääräinen taso oli vuositasolla 2,5 miljoonaa euroa ja TKI-hankkeita oli toteutettu vuonna 2018 3,3 miljoonalla eurolla. Tavoitteena oli myös positiivinen liiketulos, mikä toteutui. Liikevaihto kasvoi 1,4 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna johtuen TKI-hankkeiden ja myytävän koulutuksen määrän kasvusta. SAMK keräsi lahjoituksia liittyen valtion vastinrahaperiaatteella tapahtuvaa pääomittamista varten. Lahjoituksia kertyi yhteensä n. 0,3 miljoonaa euroa. Tällä summalla voidaan odottaa valtion pääomittamista vuonna 2019. Riskienhallinnan näkökulmasta yhtiö raportoi Opetus- ja kulttuuriministeriön vuoden 2021 alusta voimaan tulevan rahoitusmallin aiheuttavan kehittämistarpeita tavoiteasetantaan sekä tulosten mittarointiin.

5. MUUT HAVAINNOT KAUPUNGIN HALLINNOSTA

5.1. JOHDANTO ERITYISTEEMOIHIN

Tarkastuslautakunta arvioi Porin kaupunkikonsernin toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen lisäksi joka vuosi valtuustokaudelle tehdyn työohjelman mukaisesti valittuja erityisteemoja. Vuonna 2018 erityisteemoina on arvioitu tilayksikön, ympäristö- ja terveystarkastusyksikön, hallintoyksikön, Porin palveluliikelaitoksen sekä Porin Satama Oy:n toimintaa. Lisäksi on arvioitu palveluverkkouudistukseen valmistautumista erityisesti koulutilojen näkökulmasta.

Maakunta- ja sosiaali- ja terveystuudistukseen liittyen tilannetta, jossa tarkastuslautakunta on tehnyt arviointityötä kuvaa se, että 8.3.2019 pääministeri pyysi hallituksensa eroa tasavallan presidentiltä. Hallituksen valmistelemalle maakunta- ja sote-uudistuksen jatkovalmistelulle ei hallituksen eron seurauksena ollut enää edellytyksiä. Tarkastuslautakunnan vuoden 2018 arviointikertomuksen erityisteemoissa maakunta- ja sote-uudistus sekä siihen liittyvä valmistelutyö edelleen kuitenkin näkyy. Painotus siirtyi edellisiin vuosiin verrattuna selvitys- ja valmistelutyön arvioinnista päätösten odottamiseen liittyviin asioihin. Valtakunnallisen maakunta- ja sote-uudistuksen kaatuminen tarkoittanee käytännössä asioiden käsittelyn siirtymistä seuraavalle eduskunnalle, koska tarve varsinkin sote-uudistuksille on edelleen olemassa.

Tarkastuslautakunta näkee valtakunnallisen maakunta- ja sote-uudistuksen peruuntumisen erityisesti johtamis- haasteena. Haasteet liittyvät muun muassa henkilöstön jaksamiseen ja toiminnan kehittämiseen.

Toimivat, turvalliset ja terveet tilat ovat yksi laadukkaan palvelutuotannon edellytyksistä. Vuonna 2018 uutisoitiin valtakunnallisesti ja paikallisesti julkisen palvelutuotannon tilojen sisäilmaongelmista. Porin kaupunki oli näkyvästi esillä, kun valtakunnallisen uutiskynnyksen ylitti Vähärauman koulun sisäilmaongelmat. Vuoden 2018 arvioinnin erityisteemoissa lähestytään tilojen sisäilma-asioita eri toimijoiden näkökulmista.

Tarkastuslautakunta korostaa, että sisäilmaongelmia estetään ja hoidetaan moniammatillisessa toimintaympäristössä. Sisäilmatyössä vastuurajojen määrittely ja vaihtoehtoiskustannuslaskennan osaaminen ovat tärkeässä roolissa.

Digitalisaation lisääntyminen osana palvelutuotantoa sekä työtä jatkui vuonna 2018 Porin kaupungissa. Digitaaliset tietovarastot kasvavat, kun sähköisiä toimintatapoja otetaan käyttöön ja kasvava tietomäärä yhdessä olemassa olevan tiedon kanssa voidaan jalostaa tiedolla johtamisen välineeksi. Porin kaupungin vuoden 2018 talousarviossa on tiedolla johtamisen kehittämiseen viitattu useiden toimialojen toimesta, mutta käyttäen erilaisia termejä ja ilmaisia asiasta. Arviointikertomuksen erityisteemojen sisällä näkyy tietojohdantamisen työkalujen käyttöönoton lisäksi myös tietovarastojen muodostuminen valtakunnan tasolle. Esimerkiksi terveystietojen tarkastusmuistiot tallennetaan jatkossa valtakunnalliseen tietojärjestelmään ja Maakuntien tilakeskus Oy on kerännyt tietoa palvelutuotannon käytössä olevista tiloista vuokranmuodostusta varten. Valtakunnan tasolle kertyvää tietoa voitaneen myös hyödyntää kunnissa tiedolla johtamiseen. Sivistystoimialan koulu- ja varhaiskasvatuksen palveluverkkouudistuksen valmistelussa on hyödynnetty olemassa olevaa paikallista ja

valtakunnallista tietomassaa tiedolla johtamiseksi. Tiedolla johtamisen edistäminen edellyttää vakaata ja mahdollisimman virheetöntä tietopohjaa eikä tiedon jalostaminen ole ilmaista. Tiedolla johtamisen laatuun vaikuttaa myös saatavan tiedon reaaliaikaisuus.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tiedolla johtamisen aito hyödyntäminen vaatii kaupunkitasoista digiohjausta eli koko kaupunkia koskevan yhteisen suunnan asettamista tiedolla johtamisen edistämiseksi.

Arviointikertomuksen [luvussa 3.1.](#) on arvioitu strategisten tavoitteiden saavuttamista sekä vuoden 2018 strategia-työtä. Eritysteemoissa oli nähtävissä tarve toiminnalle raamit antaville ylätasoin linjauksille.

Tarkastuslautakunta on todennut, että Porin kaupungilla ei ole erikseen esimerkiksi toimitila-, ympäristö-, digitaal- tai kulttuuri- ja liikuntastrategiaa. Arvioinnin erityisteemojen osalta on havaittu, että toimialojen yksiköille, liikelaitoksille tai konserniyhtiöille ei ole helppo johtaa omistajan asettamia strategisia tavoitteita. Siitä huolimatta organisaation yksikötason, liikelaitoksen ja yhtiön tulisi olla mahdollista löytää strategiasta toiminnalleen omistajan asettamat tavoitteet. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota strategisten linjausten tarkennustarpeeseen.

5.2. KOULUVERKKO JA TILAT 2018, TILANNE ENNEN PALVELUVERKKOUUDISTUSTA

Perusopetusta järjestettiin vuoden 2018 aikana 28 koulussa. Porissa on alakouluikäisiä oppilaita 1.–6. luokilla 4 663 ja vastaavasti yläkouluissa 7.–9.-luokkalaisia 2 283. Erityisopetuksen oppilaita on 447 ja opetusta järjestetään sekä oppilaiden lähikouluissa, että erityiskouluissa. Herttuan ja Koivulan koulut ovat toimineet vuoden 2018 ajan väistötiloissa, Herttuan koulu Maamiehenkadulla sekä Gallen-Kallelan kadulla ja Koivulan koulu Tiedepuistossa. Lisäksi erityisopetusta järjestetään sairaalakoulussa. Muita väistötiloissa vuonna 2018 toimineita kouluja ovat Vähärauman koulu Maamiehenkadulla ja Liisankadulla, Länsi-Porin koulu Aatuntien parakeissa ja Itä-Porin koulun 1.–6. luokat Kouvonraitin parakeissa sekä yläkoulun oppilaat hajautetusti Kuninkaahan ja Porin suomalaisen yhteislyseon tiloissa.

Päivälukioiden puolella Porin Lyseossa on opiskelijoita 500 ja Porin suomalaisen yhteislyseon lukiossa 715.

Vuoden 2018 aikana valmistui Porin kaupungin strategiaan ohjelmiin lukeutuva Kasvatuksen ja sivistyksen kehittämisohjelma. Ohjelman poliittisen ohjausryhmän työ valmistui 26.11.2018 ja uusi Kasvatuksen ja sivistyksen kehittämisohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 10.12.2018. Ohjelmassa Pori jaetaan kahdeksaan palvelu- tai hyvinvointialueeseen, jotka on muodostettu tilastollisen analyysin sekä entisten kuntarajojen pohjalta. Perusopetus ja koululaisten iltapäivätoiminta ovat ohjelmassa määritellyt alueelliseksi lähipalveluiksi, lukiokoulutus sekä erityisen tuen palvelut perusopetuksessa ovat puolestaan kaupungin keskitettyjä palveluja. Palveluja halutaan jatkossakin järjestää terveellisissä, turvallisissa ja tarkoituksenmukaisissa tiloissa. Tällä hetkellä käytössä on kuitenkin kiinteistöjä, jotka ovat käyttöikänsä lopussa. Kasvatuksen ja sivistyksen kehittämisohjelmassa esitetään muun muassa ajatus koota sivistystoimialan eri yksiköiden sekä muiden palvelujen kokonaisuuksia palvelukeskittämiseen ja mahdollisuuksien mukaan yhteisiin rakennuksiin. Toimivien ja tasavertaisten palvelujen järjestäminen perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja tukipalvelujen osalta

edellyttää riittävää resursointia sekä kooltaan riittäviä, alueen tarpeisiin vastaavia yksiköitä. Mahdollisuuksien mukaan tämä merkitsee myös yhtenäiskoulujen muodostamista. Koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista tukee toimiva oppimispolku esiopetuksesta toiselle asteelle. Kehittämisohjelman mukaan erityisopetusta kehitetään lähikouluperiaatteen mukaisesti tarjoamalla tehostetun ja erityisen tuen palvelut mahdollisuuksien mukaan oppilaan lähikouluissa.

Vuoden 2018 aikana koulujen sisäilmaongelmat nousivat uutisaiheeksi, kun Vähärauman koulun sisäilmaongelmia käsiteltiin valtakunnan mediassa. Osa rakennuksesta asetettiin syksyllä käyttökieltoon ja sivistyslautakunnan päätöksellä 25.9.2018 kaikki koulun luokat päätettiin siirtää väistötiloihin. Organisaatiouudistuksen yhteydessä niin sivistystoimialan kuin muidenkin toimialojen kiinteistöihin liittyvät määrärahat siirrettiin Teknisen toimialan hallintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa vuosittaisia neuvotteluja teknisen toimialan kanssa esimerkiksi koulujen ja koulupihojen kunnostus-, korjaus- ja muutostarpeista. Kiinteistöjen hoitoon, ylläpitoon ja kunnostukseen liittyvä ennakointi ja suunnittelu ovat määrärahoja hallinnoivan teknisen toimialan tehtävä, jossa on myös asiaan liittyvä erityisosaaminen. Koulurakennusten suhteen toiminnan tarve osoitetaan sivistystoimialan puolelta ja toteutus tulee teknisen toimialan tilayksiköstä. Arkisista kiinteistönhoidon toimenpiteistä koulurakennuksissa vastaa pääsääntöisesti Porin Palveluliikelaitoksen kiinteistönhoidon yksikkö. Tilavuokrausasioiden siirto teknisen toimialan tilayksikköön on vienyt koulukiinteistöjen osalta asioita oikeaan suuntaan. Huomio kiinnittyy kuitenkin suurimpien riskien ja ongelmakohtien korjaamiseen, jolloin nuhjaantuneet pinnat tai pienemmät kiinteistöjen kunnan ylläpitoon liittyvät asiat jäävät määrärahoja jaettaessa jalkoihin.

Kaupunginhallitus esitti kokouksessaan 5.11.2018 kaupunginvaltuustolle, että valtuusto tekisi periaatepäätöksen kahden uuden koulun rakentamisesta, jotka sijoittuvat Länsi-Poriin ja Pohjois-Poriin. Ennen valtuuston päätöstä uusien kouluhankkeiden aloittamisesta työn tueksi valmistuu sivistystoimialan tekemä selvitys Porin palveluverkosta. Länsi-Porin ja Pohjois-Porin alueilla oppilasmäärät ovat uusien omakotialueiden myötä olleet kasvussa. Palveluverkkoa

tarkasteltaessa ensisijainen asia ovat terveet ja turvalliset tilat. Oppilasmäärien kehitys tarjoaa suuntaviivat siihen, missä nämä rakennukset sijaitsevat.

Koulurakennusten osalta kiinteistöjen käyttäjän, huoltajan ja omistajan vastuiden ja velvoitteiden rajapinnat herättävät kysymyksiä. Koulukiinteistöjen tila-asioiden hallinnan siirto tekniselle toimialalle on hyvä asia, sillä toimialat voivat keskittyä ydinosaamiseensa. Sivistystoimiala/Opetusyksikkö keskittyy pedagogiseen opetuspuoleen ja rakennusten kunnosta huolehtiminen on teknisen toimialan asia. Ongelmaksi jää edelleen epäselvä vastuunjako, joka koskee arkipäiväistä rakennuksien kunnan havainnointia, ilmenneistä ongelmakohtista tiedotusta ja niiden johdosta tehtäviä toimenpiteitä.

Yhtenä esimerkkinä tiedonkulun ja vastuiden toimimattomuudesta on Vähärauman koulun vanhan osan asettaminen lopulta käyttökieltoon syksyllä 2018. Ympäristöterveysjaoston 6.9.2018 kokouksessa esitetystä päätöksestä käy ilmi terveysvalvonnan tehneen kiinteistöön useita tarkastuksia ja niiden johdosta huomautuksia. Terveysvalvonta on ohjeistanut tekemään erilaisia korjaustoimia tiloissa ja saanut niihin tekniseltä toimialalta aikataulutetut vastineet, joissa kerrotaan suunnitelma korjaustoimenpiteiden toteuttamiseksi. Jostain syystä luvatut korjaustoimet ovat kuitenkin jääneet tekemättä. Ympäristöterveysjaoston kokouspöytäkirjasta ilmenee, että tarkastuksia koulun vanhan osan tiloihin on tehty vuosina 2011 ja 2014, mutta edelleen havaitut epäkohdat olivat korjaamatta lokakuussa 2017 tehdyssä valvontasuunnitelman mukaisessa tarkastuksessa.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa Porin kaupungin koulukiinteistöjen kiinteistökohtaisten ajantasaisten huoltosuunnitelmien ja sopimusten osittaisesta puuttumisesta.

5.3. TILAYSIKKÖ

Teknisen toimialan tilayksikkö koostuu kahdesta toimintayksiköstä: tilajohtaminen ja toimitilojen ylläpitopalvelut. Tilayksikkö vastaa Porin kaupungin omistamien tilojen suunnitelma- ja rakennuttamistehtävästä sekä toimitilojen ylläpitopalveluista sisältäen isännöinti-, kunnossapito-, rakentaja- ja talotekniikkapalvelut. Tilayksikön käyttötuloutteen toteutuvat vyörytyksinä myös Porin kaupungin omistamissa tiloissa toimivien maksamat sisäiset vuokrat. Tilojen kiinteistöhoito- ja siivouspalveluista vastaa Porin palveluliikelaitos.

5.3.1. Valtakunnallinen ja paikallinen kiinteistöselvitys

Maakunta ja sosiaali- ja terveystieteiden liittyi kiinteistöjen vuokraamisen valmistelu toimintaa varten kunnilta maakunnalle. Kuntien perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen sekä pelastustoimen käytössä olevien toimitilojen oli tarkoitus siirtyä maakunnan hallintaan 1.1.2021 alkaen, jos maakunta ja kunta eivät olisi toisin sopineet. Huolehtimaan keskitetysti tilojen vuokraamisesta maakuntien palvelutuotannon käyttöön uudistukseen liittyvän siirtymäkauden ajaksi perustettiin Maakuntien tilakeskus Oy, joka on maakuntien asukasluvun suhteessa omistama palvelukeskus. Hallituksen kaatumisen seurauksena ja uudistusten valmistelun siirtyessä seuraavalle hallitukselle, valtakunnallinen valmistelu kiinteistöjen vuokraustoiminnan osalta on lopetettu. Tietoja keränneen Maakuntien tilakeskus Oy:n toiminnot ajettiin hallitusti alas ja yhtiö asetettiin arvioinnin aikaan valmiustilaan odottamaan seuraavan hallituksen linjauksia.

Maakuntien tilakeskus Oy keräsi alustavien laskennallisten tilavuokrien määrittämiseksi kunnilta tilatietoja ja teki vuoden 2018 aikana kiinteistökatselmuksia maakunnissa. Kunnat saivat käyttöönsä tammikuussa 2019 Maakuntien tilakeskus Oy:n laskemat alustavat kohdekohtaiset tilavuokrat. Tarkentavia tietokyselyitä oli arvioinnin aikaan vielä käynnissä valtakunnallisesti useita ja niiden loppuunsaattamista pohdittiin valtakunnan tasolla. Palvelukeskukselle on kertynyt kattava valtakunnallisesti vertailukelpoinen kiinteistötietopankki, joka sisältää tietoja tilojen kunnosta,

kustannuksista, investoinneista, korjauksista ja ylläpidosta. Maakuntien tilakeskus Oy on tiedottanut, että se arkistoi kaiken kerätyn tiedon ja huolehtii muodostuneen kiinteistötietokannan ylläpidosta, jotta sitä voidaan hyödyntää seuraavan hallituksen uudistusten pohjana.

Kuntien vastuulla on ollut toimittaa tilatietoja Maakuntien tilakeskus Oy:lle palvelukeskuksen määrittämien aikataulujen mukaisesti. Porin kaupungin osalta tietojen toimituksesta on vastannut tilayksikkö. Kerättyjä tietoja on käytetty lähtötietoina kaupunginhallituksen 9.10.2017 asettaman sote-kiinteistötyöryhmä työssä, josta tuloksena on saatu mm. Porin kaupungin suorassa omistuksessa oleviin sekä yhtiöiltä vuokrattuihin sote-kiinteistöihin liittyvä riskikartoitus. Arvioinnissa on havaittu, että Porin kaupungin tilayksikkö on hyödyntänyt sote-kiinteistöselvitystyössä käytettyjä toimintaperiaatteita myös omaan vastaavaan, muita kuin sote-kiinteistöjä koskevaan, kiinteistöselvitystyöhön. Kiinteistöselvitykset tiedonkeruineen ovat työllistäneet tilayksikön henkilökuntaa, minkä vuoksi muun kehitystyön on arvioitu tilayksikössä jääneen vähemmälle. Tilayksikön tiedonkeruuseen ja tietojen toimittamiseen käyttämät resurssit olisi todennäköisesti ohjattu tietotyöhön eli tiedon jalostamiseen tietojohdamisen edistämiseksi. Perusturvan palvelutuotannon käytössä olevien toimitilojen kehitystyön suhteen ollaan arvioinnin perusteella oltu odottavalla kannalla.

Valtakunnalliseen maakunta- ja sote-uudistukseen liittynyt kiinteistöselvitys on toiminut pohjana tilayksikön omalle kiinteistöselvitykselle. Lisäksi Porin kaupunkikonsernin sote-kiinteistöistä on tehty laaja riskikartoitus tilahallinnan järjestämisvaihtoehtojen selvityksen tueksi. Tarkastuslautakunnan näkökulmasta kiinteistöihin liittyvä selvitys on ollut tarpeellinen ponnistus huolimatta siitä, että sen hyödyntäminen ei tule toteutumaan suunnitellusti.

5.3.2. Tietojohdaminen ja tila-asioiden strategiset linjaukset

Teknisen toimialan tilayksikön ja konsernihallinnon ICT-yksikön yhteistyönä on tehty panostuksia tiedon johtamisen edistämiseksi tilahallinnassa. Kehitettyyn ja käyttöönotettuun tietojohdamisen työkaluun on yhdistetty mm. Porin kaupungin kiinteistö-, kirjanpito- ja korjausvelkätietokannat sekä tasetiedot. Yhdistämällä olemassa olevat tietokannat on saatu visuaalinen kokonaiskuva kiinteistöomaisuudesta niin nelioina kuin euroinakin. Osana maakuntauudistuksen valmistelu- ja strategiatyötä on tilayksikössä salkutettu kiinteistöt pidettäviin ja luovutettuihin kiinteistöihin. Myös konserninäkökulma on huomioitu yhdistämällä Porin YH-Asunnot Oy:n omistustiedot osaksi kokonaiskuva.

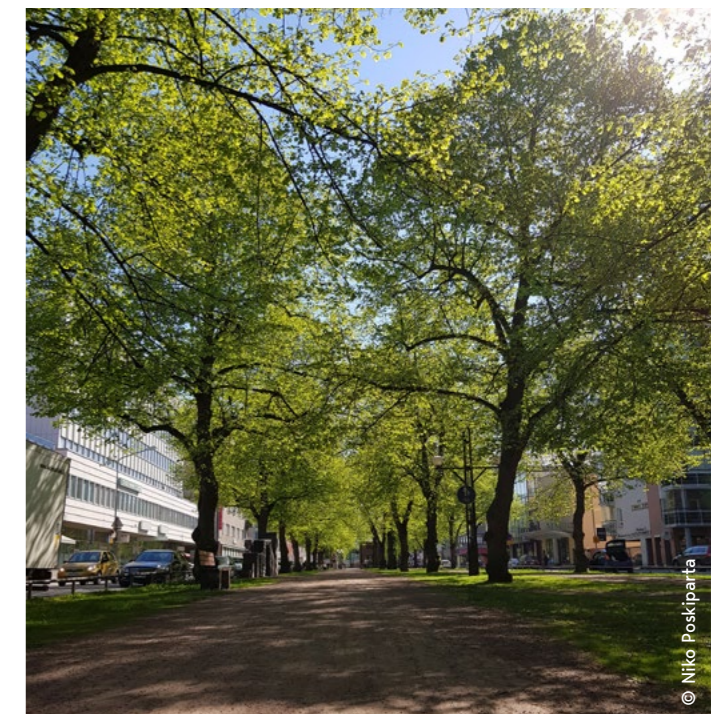
Tarkastuslautakunta näkee kaupungin omana työnä tehdyn työn tietojohdamisen edistämiseksi tilayksikössä hyväksi ja tärkeäksi sekä kannustaa sen edelleen kehittämiseen varsinkin tiedon saamiseksi käyttöön reaaliaikaisesti. Tarkastuslautakunta näkee myös, että työkalun antamien tietojen oikeellisuuden arviointi ja tarkkailu ovat tärkeä osa tietojohdamista.

Konserniyhtiöiden joukossa toimii yhtiöitä, joiden päätoimiala on muiden kiinteistöjen vuokraus ja hallinta. Lisäksi konserniyhtiöt myös rakennuttavat toimitiloja Porin kaupungin palvelutuotannon käyttöön. Tilayksikkö vastaa Porin kaupungin omien tilojen suunnitelma- ja rakennuttamistehtävästä sekä niiden ylläpitopalveluista ja vuokrauksesta palvelutuotannon käyttöön. Porin kaupungissa ei ole voimassa koko kaupunkikonsernin kattavaa omistajan tahtotilan linjausta liittyen tilatuotantoon tai -hallintaan, koska omistajapoliittinen ohjelma on valmisteilla eikä erillistä toimitilastategiaa ole. Kaupunkikonsernin sisäisessä tilatuotannossa ja -hallinnassa on arvioinnissa havaittu päällekkäisyyksiä. Lisäksi omistajapoliittisten linjausten puuttuminen vaikeuttaa arvioinnin perusteella mm. tilayksiköön sitoutuneiden resurssien ja osaamisen tehokasta hyödyntämistä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että valmisteilla olevassa omistajapoliittisessa ohjelmassa tehdään periaatelinjaus tilatuotannon ja -hallinnan järjestämisvastuista Porin kaupunkikonsernin sisällä.

Tilayksikkö kunnossapitää ja vuokraa Porin kaupungin omistamia tiloja myös ulkopuolisille toimijoille. Tämän vuokraustoiminnan ulkopuolisille tahoille on arvioinnissa havaittu olevan tappiollista, joskin suunnitelmallisella kiinteistöistä luopumisella, kuten myynnillä, on tätä tappiota saatu vuonna 2018 pienennettyä. Kuuden valtuustoryhmän allekirjoittaman Pori-sopimuksen mukainen tavoite on, että kaupungin toiminnan ja investointien rahoituksen suhteen kaikki menot katetaan tulorahoituksella.

Arvioinnissa on havaittu, että ulkopuolisille vuokrattujen Porin kaupungin omistamien tilojen kokonaisuus sisältää Porin kaupungille erilaisessa merkityksessä toimivia tiloja, joilla on taustalla oma elinkeinopoliittinen historia. Tarkastuslautakunta suosittelee tilayksikön hallintoimien ulkopuolisille vuokrattavien toimitilojen suhteen tekemään päätökset tilakohtaisesti kokonaisstrategiset kehityssuunnat huomioiden.

5.3.3. Palvelutuotannon käytössä olevien tilojen sisäilmaongelmat

Kaupungin vuoden 2018 talousarviossa oli tilayksiköllä sisäilma-asioihin liittyen kaksi toiminnan tunnuslukua

- 1) uusien sisäilmakohteiden määrä, kpl ja
- 2) onnistuneet sisäilmakorjaukset, kpl.

Tavoitemääriä ei kuitenkaan ollut asetettu vuodelle 2018, mikä ei ennaltaehkäisevän toiminnan näkökulmasta mahdollista toiminnan tuloksellisuuden arviointia. Vuonna 2018 uusia sisäilmakohteita on raportoitu 13 kpl ja onnistuneita sisäilmakorjauksia 15 kpl.

Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunkitasoisten sisäilmaongelmia ehkäisevien tavoitteiden asettamista niin, että toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta pystytään arvioimaan.

Porin kaupungissa otettiin käyttöön kaupunginhallituksen päätöksellä 6.3.2017 *Parempi sisäilma Poriin* -toimintamalli sisäilmaongelmien hallintaan ja ehkäisyyn. Toimintamallin käyttöönotosta on vastannut Porin kaupungin sisäilmatyöryhmä. Käyttöönotettu toimintamalli ottaa kantaa eri toimijoiden rooliin sisäilmaongelmien ehkäisyssä sekä kuvaa ongelmien ratkaisuprosessin. Sisäilmatyöryhmä on asettanut toiminnalleen toiminnalliset tavoitteet kuten *Parempi sisäilma Poriin* -ohjelman käyttöönotto ja henkilöstön koulutus.

Kaupunginhallituksen vahvistama toimintamalli sisäilma-asioiden hallintaan on tarkastuslautakunnan näkökulmasta laadukas ja suunta oikea. Vuoropuhelun vahvistamiseksi tarkastuslautakunta suosittelee, että sisäilmatyöryhmään nimetään kaupunginhallituksen edustaja tiedonkulun tehostamiseksi ja välittömän palautteen saamiseksi toiminnasta. Tarkastuslautakunta näkee myös, että säännöllinen tiedottaminen sisäilmatyöryhmän havainnoista on tarpeen.

Yleisradio (Yle) uutisoi syyskuussa 2018 siitä, miten paljon peruskoululaisia on väistössä koulutiloistaan suurimmaksi osaksi sisäilmaongelmien vuoksi. Yle oli toteuttanut kyselyn kuntiin ja julkaisi kuntakohtaiset tiedot peruskoulu-laisten määristä sekä siitä, paljonko kyselyhetkellä näistä oppilaista oli väistössä. Porissa väistössä opintojaan suoritti tuolloin 9,05 prosenttia peruskouluilaisista. Tämä oli Satakunnan kuntien, joita on yhteensä 17, joukossa viidenneksi eniten. Sen lisäksi, että koulurakennuksista ollaan väistössä, ollaan väistössä myös perusturvan toiminnassa. Porin kaupungin omistuksessa olevista tilaneliöistä oli käyttökielossa vuoden 2018 lopussa noin 4 600 m², mikä on noin 1,4 prosenttia Porin kaupungin omistamista kokonaistilaneliöistä.

Sisäilmaongelmia eivät läheskään aina aiheuta kosteus- ja homeet vaan sisäilmaongelmat ovat paljon monisyisempiä. Julkisuudessa on esitetty, että yksi sisäilmaongelmien syistä olisi korjatuissa koulurakennuksissa painovoimaisen ilmanvaihdon vaihtaminen koneelliseksi järjestelmäksi ja järjestelmän väärä käyttö. Ongelmia rakennusten sisäilmaan ovat voineet aiheuttaa myös rakennusaikaiset rakennusmääräykset, joihin on liittynyt nykytiedolla ongelmalliseksi todettuja vaatimuksia. Myös lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmiin liittyvät tekniikka- tai säätöongelmat voivat olla sisäilmaongelmien taustalla. Muita arvioinnin yhteydessä esille tulleita mahdollisia sisäilmaongelmien syitä ovat olleet kunnossapidon laiminlyönnit, kiinteistökohtaisten huoltosuunnitelmien puuttuminen tai puutteellisuus, epäselvä kunnossapidon vastuujako, rakennus- tai sisustusmateriaaleista irtoavat tai haihtuvat kuidut tai orgaaniset yhdisteet sekä tilojen siivousmenetelmät.

Kosteus- ja homeongelmat voidaan kiinteistöissä välttää tilayksikön asiantuntijan mukaan oikea-aikaisella korjausinvestoinnilla. Esimerkkeinä tällaisesta investoinnista voidaan mainita vesikaton, märkätilojen, putkistojen tai ikkunoiden uusiminen. Myös panostukset kiinteistöjen salaojitukseen ehkäisevät rakennusten kosteusongelmia. Investointimäärärahat Porin kaupungin omassa toiminnassa vaikuttavat siihen, voidaanko perusparannus- tai korjausinvestointi toteuttaa tilan kosteuden hallinnan kannalta oikea-aikaisesti. Sisäilma- ja kosteusongelmiin liittyvään

5.4. PORIN PALVELULIIKELAITOS

Tarkastuslautakunnan yhtenä arvioinnin kohteena oli suunnitelman mukaan Porin Palveluliikelaitos. Palveluliikelaitoksen toimintasäännön mukaan liikelaitoksen tehtävänä on *tuottaa puhtaus-, ateria- ja kiinteistöhoitopalveluita Porin kaupunkikonsernille sekä vastata niiden järjestämisestä*. Liikelaitos toimii tilaaja-tuottajamallilla sekä liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti. Palveluliikelaitoksen liikevaihto oli 30 miljoonaa euroa vuonna 2018. Puhtaana-pidon neliömetrejä oli yli 220 000, valmistettavia aterioita noin 13 000 kappaletta arkipäivänä ja kiinteistönhoiton kohteita noin 230 kappaletta. Liikelaitoksen palveluksessa oli noin 630 henkilöä vuonna 2018.

Vuosi 2018 oli liikelaitoksen yhdeksäs varsinainen toimintavuosi. Palveluliikelaitos perustettiin vuonna 2009 ja se aloitti toimintansa vuoden 2010 alusta ensimmäisen vuoden toiminnan suunnittelun, talouspuitteiden luomisen ja sopimusneuvottelujen jälkeen. Kaupungin organisaatio-toimikunta linjasi kokouksessaan 21.6.2016, että liikelaitosmuodolle ei ole toistaiseksi erityisiä perusteita hakea vaihtoehtoja. Liikelaitoksen on edellä mainitun linjauksen mukaan tehostettava jatkuvasti toimintaa ja panostettava maakunnallisen yhtiön syntymiseen. Kehittämisiona liikelaitoksella onkin parantaa toiminnan tuottavuutta etenkin teknologisilla kehitysratkaisuilla. Lisäksi toiminnan kehittämisessä hyödynnetään henkilöstön eläköitymistä sekä muuta vaihtuvuutta ja sopeutetaan toimintakuluja. Toiminnan tavoitteena on tuottaa kustannustehokkaasti laadukasta palvelua hyvällä toimintavarmuudella.

Kaupunginhallitus asetti kokouksessaan 9.10.2017 § 622 työryhmän maakuntauudistukseen liittyen tukipalvelujen eli puhtaus- ja kiinteistöpalvelujen, ravintohuollon ja lääkin-tälaittehuollon järjestämisvaihtoehtojen selvittämiseksi. Työryhmän raportilla 8.5.2018 esitellään muun muassa tukipalveluiden järjestämisvaihtoehtoja sekä vaihtoehtojen SWOT-analyysi: vahvuuksista, heikkouksista, uhista ja mahdollisuuksista.

Porin kaupunkistrategiaa 2025 toteutetaan kolmella strategisella ohjelmalla, joista Palveluliikelaitoksen toiminta painottuu kaupunkistrategian hyvinvointiohjelman alle.

korjaustoimintaan voi liittyä myös korjauksen onnistumisriski. Arvioinnissa on havaittu, että kiinteistöyhtiöiden koetaan olevan korjausinvestointien suhteen sekä kiinteistökohtaisten huoltosuunnitelmien sekä vastuujakojen suhteen "ketterämpiä" kuin kaupungin oma toiminta. Porin kaupungin sisäilmatyöryhmä käsittelee kuitenkin myös konserniyhtiöiltä vuokratuissa tiloissa ilmenneitä sisäilmaongelmia ja yhtiöiden omistamista tiloista ollaan myös väistötiloissa.

Rakennusten sisäilman laadun ja kosteuden hallinta on moniammatillinen ja valtakunnallinen kysymys, mutta siihen liittyy myös globaali ilmastomuutoskeskustelu. Maan vesipitoisuuden ennustetaan kasvavan etenkin talvisin ja sään ääri-ilmiöiden kuten kovien tuulien odotetaan yleistyvän, mikä voi aiheuttaa lisää painetta tilojen kosteuden hallintaan. Arviointityötä varten haastateltu asiantuntija on todennut, että julkisessa palvelutuotannossa käytössä voi olla tila, jonka takana on jo 100-vuotinen historia perusparannuksineen. Kaupunginhallitukselle esiteltiin 5.11.2018 lista, josta selvisi, että jo pelkästään koulurakennusten ja päiväkotien peruskorjauksiin sekä uudisrakennuksiin on vuosien 2002–2017 välillä investoitu n. 90 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 aikana ovat julkisen palvelutuotannon käytössä olevat tilat olleet esillä julkisuudessa ja sosiaalisessa mediassa niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. Tämä näkyvyys on aiheuttanut lisäpainetta reagoida tiloissa ja niiden kunnossapidossa esiintyviin ongelmiin.

Tarkastuslautakunta odottaa korjausinvestointi- tai uudisrakennuspäätöksiin liittyvän toiminnan tuloksellisuuden parantuvan tulevaisuudessa vuoden 2018 aikana tehtyjen toimenpiteiden ja havaintojen seurauksena.

Hyvinvointiohjelmassa 2025 tähdätään kaupunkistrategian Hyvän elämän Pori ja Lasten ja nuorten Pori painopisteiden sekä tavoitteiden toteutumiseen ja määritellään hyvinvoinnin edistämisen kolme tavoitetta:

1. Viihtyisä ja turvallinen elinympäristö,
2. osallistuva ja aktiivinen porilainen sekä
3. terveelliset elintavat.

Laadukkaalla puhtaanapidolla ja kiinteistönhoidolla liikelaitos toteuttaa hyvinvointiohjelmaa viihtyisästä ja turvallises-ta elinympäristöstä. Ateriatuotanto puolestaan toteuttaa terveelliset elintavat -tavoitetta, kun esimerkiksi päiväkotija kouluruokailulla kannustetaan ja opetetaan lapsia sekä nuoria terveelliseen ravitsemukseen. Hyvinvointiohjelmassa ei erikseen mainita Palveluliikelaitoksen tuottamia palveluita osana hyvinvointiohjelmaa, joten ohjelman konkretisointi jää osin ohueksi liikelaitoksen tuottamien palveluiden osalta.

Tarkastuslautakunta pitää Palveluliikelaitoksen roolia tärkeänä osakokonaisuutena kaupungin tavoitteiden asetannassa sekä strategiatyöskentelyssä. Lautakunta kysyy, onko liikelaitosten tuottamien palveluiden rooli tunnistettu ja huomioitu riittävästi strategisessa hyvinvointiohjelmassa.

5.4.1. Valtuuston vahvistamat vuositavoitteet 2018

Kaupunginvaltuusto vahvisti Palveluliikelaitokselle kolme toiminnallista tavoitetta vuodelle 2018: hyvä asiakastytyväisyys, henkilöstön ammatillinen kehittäminen ja riittävä varautuminen poikkeustilanteisiin. Liikelaitoksen toiminnalliset vuositavoitteet toteutuivat varsin hyvin vuonna 2018.

Asiakastytyväisyydessä tavoitetaso asteikolla 1–5 oli 3,6, kun kaikkien vastausten keskiarvo oli 4,1. Kiinteistönhoito sai kokonaisarvosanan 3,5 ja jäi siis hiukan tavoitteesta. Kokonaisarvosanaa painoi kiinteistönhoidon osalta nopeus reagoida huonelämpötilojen ongelmiin, piha-alueiden

hiekotus ja nurmialueiden hoito, jotka saivat arvosanaksi 3,1. Sen sijaan kiinteistönhoidon asiakaspalvelukeskuksesta saatu palvelu ja tavoitettavuus saivat arvosanaksi 4,5 ja 4,3, joten toteutettu asiakaspalvelukeskus koetaan myönteiseksi. Kiinteistönhoidon uudelleenorganisoinnista johtuvien toimintatapojen muutoksen omaksuminen heijastui haastattelun perusteella kiinteistönhoidon kokonaisarvosanaan. Ateria- ja puhtaanapitopalvelussa kokonaisarvosana oli yli 4. Asiakastapaamisten riittävydessä sekä siivouksen sisällön tiedonkulussa jäi asiakastytyväisyyskyselyn mukaan eniten parannettavaa, kun arvosanat jäivät hiukan alle 4. Ruokalista taas parani edellisistä vuosista saaden keskiarvon 4,2 (ka. 3,7 vuonna 2017). Arvioinnissa havaittiin, että ruokalistoja muutettiin loppu vuodesta 2018 raaka-ainekustannusten karsimiseksi. Asiakastytyväisyyskysely tehtiin sähköisesti marraskuussa 2018 ja vastauksia saatiin haastattelun perusteella alle 40, joten vastausprosentti jäi alle 30 prosenttiin.

Henkilöstön ammatillista kehittämistä mitattiin 60 prosentin toteumalla tehdystä koulutussuunnitelmasta ja riittävää varautumista poikkeustilanteisiin mitattiin valmiin valmiussuunnitelman olemassaololla. Valmiussuunnitelma saatiin valmiiksi vuoden 2018 aikana. Valmiussuunnitelman pohjalta toteutetaan palveluliikelaitoksen johdon mukaan koko henkilöstöä koskeva koulutus, missä käydään läpi toimenpiteitä poikkeustilanteiden varalle, kuten toimenpiteet sähkö- ja vesikatkos tilanteissa.

Palveluliikelaitoksen taloudelliset tavoitteet toteutuivat valtuustotavoitteiden osalta vuonna 2018. Valtuustoon nähden sitovat erät olivat korvaus peruspääomasta 324 996 euroa sekä nettoinvestoinnit 245 000 euroa. Peruspääoman korko maksettiin kaupungille ja nettoinvestoinnit vuonna 2018 olivat 239 608 euroa. Lisäksi Palveluliikelaitokselta edellytettiin Vuoden 2018 talousarvion käyttösuunnitelmien laadinta -ohjekirjeessä, että liikelaitoksen vuosikate on kaupunginhallituksen vahvistaman kehityksen mukainen 566 000 euroa vuonna 2018. Vuosikate toteutui kuitenkin huomattavasti, 53 prosenttia, kaupunginhallituksen edellytystä suurempana: Vuosikate toteutui 867 tuhannen euron suuruisena, mikä on 275 000 euroa alkuperäistä talousarviota enemmän.

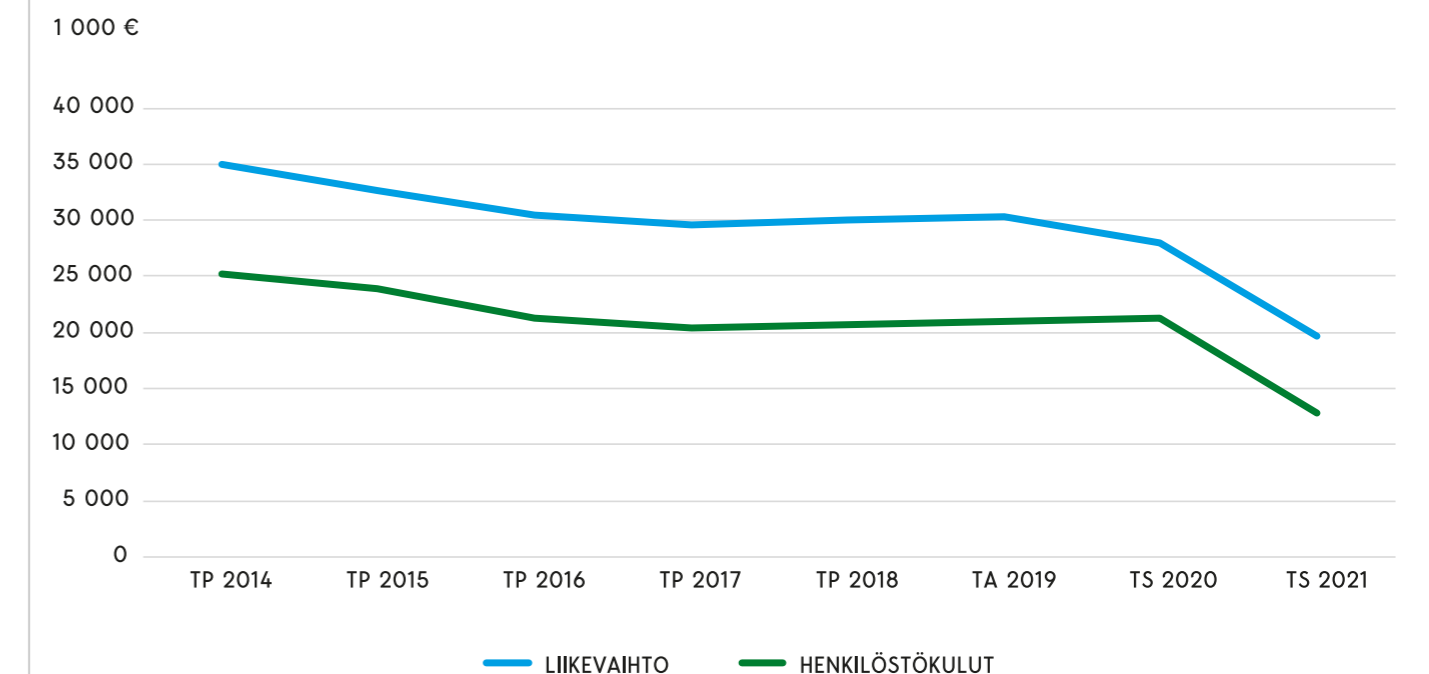
5.4.2. Tuloksellisuudesta

Palveluliikelaitoksen liikevaihto kasvoi noin kaksi prosenttia (459 000 euroa) ollen 30,0 miljoonaa euroa, kun vuonna 2017 liikevaihto oli 29,5 miljoonaa euroa. Liikevaihdon nousuun vaikutti PalmuPorin ateriatuotanto sekä päiväkotia-aterioiden kasvu. Hintoihin ei tehty muutoksia vuonna 2018. Alkuvuodesta 2019 ateriahintoja kuitenkin korotettiin enimmillään yhdeksän prosenttia. Tilikauden ylijäämä oli 278 000 euroa vuonna 2018, mikä on 291 000 euroa enemmän kuin alkuperäinen talousarvio.

Alla olevasta kuvioista ilmenee, että liikevaihdon ja henkilöstökulujen kehitys on ollut melko vakaata viimeisen kolmen vuoden ajan. Suunnitteilla olevalla maakuntautuudistuksella on toteutuessaan olennainen vaikutus liikelaitoksen toimintaan. Palveluliikelaitoksen talousarvion

mukaan uudistus vaikuttaa hallinnolliseen rakenteeseen ja palveluiden tuotantotapaan sekä henkilöstön tehtäviin ja sijoittumiseen. Liikevaihdolla mitattuna Palveluliikelaitoksen toiminnasta siirtyisi noin kolmas osa maakunnalle vuonna 2021 vuoden 2018 talousarvion mukaan. Palveluliikelaitoksessa aloitettiin maakuntavalmistelut hyvissä ajoin ja suunnittelussa ollaan edetty hyvin. Maakunnan ateria- ja puhtauspalveluita koskeva selvitys esiteltiin kuntajohtajille 14.3.2018. Loppuvuonna 2018 maakuntautuudistuksen valmistelussa oli suvantovaihe, kun uudistuksen valmistelu oli venynyt ja päätökset asian suhteen olivat edelleen eduskunnassa valmisteilla. Maakuntautuudistuksen lykkääntyminen on vaikeuttanut liikelaitoksen suunnittelu- ja kehitystyötä. Esimerkiksi tuotannonohjausjärjestelmä päivitystä on jouduttu lykkäämään, kun ollaan odotettu valtakunnallisia päätöksiä mahdollisen uudistuksen toteutumisesta.

LIKEVAIHDON JA HENKILÖSTÖKULUJEN KEHITYS 2014–2018 SEKÄ ENNUSTE 2019–2021

Ateria ja puhtaanapidossa henkilöstöpolitiikkaa on kehitetty parantamalla henkilöstön liikkuvuutta yksiköstä toiseen sekä kouluttamalla ateria ja puhtauden yhdistelmätyöntekijöitä. Kouluttamalla moniosaajatyöntekijöitä ollaan pystytty pienentämään ja hallitsemaan palvelun tuottamisen liittyvää riskiä. Palveluliikelaitoksen kilpailukyvyyn haasteena on liikelaitoksen keskimääräistä korkeammat palkat ja pitemmät lomat verrattuna yksityissektorin toimijoihin. Ammatitaitoisista kokeista ja puhtaanapidon henkilöistä on myös niukkuutta Porin seudulla, mikä hankaloittaa rekrytointia ja sijaisten saatavuutta.

Henkilöstön sairauspoissaoloprosentti oli 6,2 prosenttia vuonna 2018, kun se edellisellä vuonna oli 7,2, joten sairauspoissaoloprosentti väheni yhden prosenttiyksikön. Sairauspoissaolot ovat vähennyksestä huolimatta Palveluliikelaitoksessa yli kaupungin keskiarvon. Sairauspoissaoloja lisää työn fyysinen kuormittavuus, henkilöstön ikärakenne sekä alkuvuoden 2018 influenssaepidemia. Työtapaturmien aiheuttamat poissaolot vähenivät noin 20 prosenttia edellisvuodesta eli suunta on positiivinen sekä sairauspoissaolosten että työtapaturmien kehityksen näkökulmasta.

Palvelun laadun, sisäisen viestinnän ja toimintojen tehokkuuden edistämiseksi Palveluliikelaitoksessa perustettiin johtokeskus, johon keskitettiin kiinteistöhoidon työnjohto, asiakaspalvelukeskus ja automaatiovalvontaa. Johtokeskus otettiin käyttöön kesällä 2017. Kiinteistöhoidossa uudistettiin vanhoja rakenteita, kun tukikohtia lakkautettiin ja yhdistettiin Ulasooriin yhdeksi tukikohdaksi. Uudistus oli haastattelun perusteella uraauurtava valtakunnallisestikin. Yhden tukikohdan mallin on huomattu vaikuttavan työntekijöiden työhyvinvointiin ja viihtyvyyteen pääosin parantavasti ja yhteisöllisyyttä lisäävästi. Myös toiminnallisesti uudistus on ollut positiivinen: resurssinhallinta ja asiakaspalvelu ovat parantuneet sekä toiminta tehostunut, kun muun muassa koneita ja laitteita voidaan hyödyntää tehokkaammin yhden tukikohdan mallissa.

Kiinteistöhoidossa toteutettiin varallaoloryhmien uudelleen järjestely keväällä 2018, jolla tehostettiin varallaolojärjestelmää. Uudistuksen tavoitteena oli saavuttaa kustannussäästöjä, missä onnistuttiinkin. Oman toiminnan järjestelyjen lisäksi kiinteistönhoitoon ja koko Palveluliike-

laitoksen toimintaan vaikuttaa kiinteästi kaupungin kiinteistöpolitiikka sekä suunniteltu kouluverkkouudistus. Kiinteistöhoitoon kohteiden määrä väheni kahdeksan prosenttia alkuvuoden 239 kohteesta loppuvuoden 220 kohteeseen vuonna 2018 (yksi kohde voi sisältää useampia kiinteistöjä). Myös ateria- ja puhtaanapitopalveluiden volyymit heijastavat kaupunkikonsernin päätöksiä puhtaana pidettävistä neulioista sekä valmistettavista ateriamäärästä, mistä koulujen osuus on huomattava. Palveluiden tehokkaan toteutuksen takaamiseksi tiedonkulku toimialojen ja Palveluliikelaitoksen välillä on ensiarvoisen tärkeää.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomionsa siihen, että palveluliikelaitoksen tavoitteena on palveluiden tuottaminen pääasiassa kuntakonsernin sisäisille asiakkaille eikä toiminnalla ole valtuuston asettamien tavoitteiden mukaan tarkoitus tuottaa tilikauden ylijäämää. Lautakunta kysyy, onko tilikauden 2018 ylijäämä ja alkuvuodesta 2019 tehdyt hinnankorotukset sisäisille asiakkaille linjassa organisaatiotoimikunnan 21.6.2016 asettaman linjauksen kanssa toiminnan jatkuvasta tehostamisesta.

Tiedonkulkua liikelaitoksen ja kaupungin välillä tulisi tarkastuslautakunnan mielestä edistää molempiin suuntiin. Lautakunta korostaa kasvatusten käytävien neuvottelujen olennaisuutta sähköpostitse vaihdettavien tietojen ohessa informaation saavutettavuuden varmistamiseksi sekä toiminnan kehitystyön ja tuloksellisuuden onnistumiseksi.

5.5. YMPÄRISTÖ- JA TERVEYSVALVONTAYKSIKKÖ

Ympäristö- ja terveystarkastusyksikkö on yksi ympäristö- ja lupapalvelut toimialan yksiköistä. Yksikössä työskentelee noin 20 henkeä, joista suurin osa toimii virkasuhteessa. Ympäristö- ja terveystarkastusyksikössä hoidetaan ympäristö- sekä terveydensuojeluviranomaisille kuuluvaa laillisuusvalvontaa. Lisäksi yksikkö vastaa elintarvike- ja tupakkalain valvonnasta sekä lääkelain alaisesta nikotiinituotteiden myynnin valvonnasta. Yksikkö järjestää myös valtion rahoittaman valvontaelinlääkäritoiminnan ja jatkuvatoiminen ilmanlaadun mittauspalvelu on osa yksikön toimintaa.

5.5.1. Terveystarkastuksen alueellinen toiminta

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa, jolla pyritään ehkäisemään, vähentämään ja poistamaan ympäristöperäisiä terveysriskejä. Toiminta on lakiin perustuvaa viranomaistoimintaa. Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta edellyttää yhteistoiminta-alueen muodostamista, jos kunnalla ei ole osoittaa vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavaa henkilöresurssia ympäristöterveydenhuoltoon liittyvien tehtävien hoitoon.

Porin seudulla ympäristöterveydenhuollossa toimitaan yhteistoiminta-alueena, johon kuuluvat Harjavalta, Nakkila, Eurajoki, Ulvila ja Pori. Yhteistoiminta-alueen toimivaltainen viranomainen on ympäristöterveysjaosto, jossa on kuusi jäsentä Porista ja yksi jäsen muista yhteistoiminta-alueen kunnista. Yhteistoiminta-alueen kunnat maksavat toiminnasta vuosittain sovittavan suuruisen korvauksen, joka sisältää ympäristöterveysjaoston hyväksymän valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset sekä viranomaisvalmiuden ympäristöterveydenhuoltoon liittyvissä asioissa kunnassa. Sen lisäksi, että Porin seudulla toimitaan ympäristöterveydenhuoltoasioissa yhteistoiminta-alueena, toimi vuonna 2018 Satakunnassa kaksi muuta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita Etelä- ja Pohjois-Satakunnan alueilla. Ilman yhteistoiminta-alueyhteistyötä ympäristöterveyshuollon tehtävät järjestää Satakunnassa Rauman kaupunki.

Ympäristöterveydenhuollon piti siirtyä maakuntaudistuksen myötä maakunnan järjestettäväksi. Käytännössä tämä olisi koskenut ympäristö- ja lupapalvelut toimialan sisältä elinlääkintäyksikön toimintaa sekä ympäristö- ja terveystarkastusyksiköstä terveystarkastusta. Ympäristönsuojelu olisi uudistuksessa jäänyt kuntien järjestettäväksi. Hallituksen kaatumisen myötä myös nämä suunnitelmat jäivät toteutumatta. Maakuntaudistukseen oli terveystarkastuksen osalta valmistauduttu kartoittamalla ja yhtenäistämällä Satakunnan toimijoiden toimintaprosesseja ja -tapoja. Oman viran ohessa tehtyyn valmistelutyöhön oli myös sisällytetty asiakastietokantojen yhtenäistämistä ja maakunnallisen toiminnan resurssitarvelaskentaa.

Satakunnan alueiden ominaisuudet ovat hyvin erilaisia paikkakuntien koon, elinkeinotoiminnan ja ravintoloiden sekä muiden kaupallisten toimijoiden määrän vaihdellensa. Arvioitaessa maakuntaudistukseen liittyviä haasteita arvioitiin, että tehtävien järjestämisvastuun siirtyminen maakuntaan olisi alue-erojen aiheuttamien haasteiden lisäksi etäännyttänyt viranomaispäätöksentekoa kuntalaisien silmissä. Arvioinnissa havaittiin kuitenkin suunniteltuun maakunnalliseen toimintaan sisältyneen mahdollisuuksia esimerkiksi ammatilliseen kehittymiseen ja osaamiseen liittyen. Henkilökunnan olisi ollut ehkä helpommin mahdollisuus erikoistua alallaan ja kouluttautua. Sijaisjärjestelyt ja tiedonsiirto ammattilaisten keskuudessa arvioitiin myös helpottuvan. Maakuntaudistukseen liittyvän päätöksenteon poukkoilevuudella ja viivästymisellä havaittiin arvioinnissa negatiivisia vaikutuksia. Henkilöstö koki epävarmuutta tulevasta, mikä oli vaikuttanut työmotivaatioon. Työntekijän arvioitiin joutuneen tilanteeseen, jossa toimintaa ei voitu pitkäjänteisesti kehittää tai tehostaa, koska tulevaisuudesta ei ollut tietoa. Päätös maakunta- ja sote-uudistuksen kaatumisesta tuli arviointityön aikaan, mutta päätösten vaikutusten arviointi ympäristöterveydenhuollon toimintaan ei ollut vuoden 2018 arviointikertomukseen mahdollista.

5.5.2. Terveysvalvonnan rooli tilan asettamisessa käyttökieltoon

Porin kaupungin ympäristö- ja lupapalvelut toimialan ympäristö- ja terveysvalvontayksikössä työskentelee terveysvalvontaviranomaisia, jotka voivat terveysvalvontalain 27 § nojalla asettaa asunnon tai muun oleskelutilan kuten koulun käyttökieltoon. Terveysvalvontalain on määritelty olosuhteet, joiden perusteella käyttökielto voidaan asettaa. Toiminnanharjoittaja on ilmoitusvelvollinen terveysvalvontalain tai elintarvikelain perusteella terveysvalvontaviranomaiselle tietyin rajoituksin esimerkiksi opeutus-, ravitsemus- tai sosiaalihuollon toimintaan otettavan tilan käyttöönotosta. Ilmoitusvelvollisen toiminnan käytössä olevien rakennusten terveysvalvontaprosessiin kuuluvat arvioinnin perusteella nykyisessä toiminnassa alla olevassa taulukossa esitetyt päävaiheet.

Ilmoitusvelvollisen toiminnan käytössä olevan rakennuksen terveysvalvontaprosessin päävaiheet

UUSI RAKENNUS

1. Rakennuslupahakemukset suunniteltuihin tulevat yksikköön tarkistettavaksi
2. Toimitetuista dokumenteista annetaan viranomaislausunto
3. Toimintaa valvotaan valvontasuunnitelman mukaisesti

JOS MÄÄRÄAIKAISTARKASTUKSESSA HAVAITAAN ONGELMIA

4. Annetaan toimenpide-ehdotus
5. Käydään tarkastamassa onko ongelma korjattu

EI OLE TEHTY MITÄÄN TAI ON KORJATTU VÄÄRIN (HALLINNOLLINEN MENETTELY)

6. Kuullaan rakennuksen omistajaa
7. Ympäristöterveysjaosto antaa korjausmääräyksen tai asettaa rakennuksen käyttökieltoon

Porin seudun yhteistoiminta-alueen ympäristöterveysvalvonnan valvontasuunnitelmassa on määritelty mm. ilmoitusvelvollisen toiminnan käytössä olevien valvontakohteiden tarkastustiheydet Valviran ohjeistusten mukaisiksi. Kohdetyyppikohtaisen riskiarvioinnin perusteella voidaan tarkastustiheyttä lisätä tai vähentää. Valvontasuunnitelman mukaan tarkastustiheyttä voidaan vähentää enintään puolella Valviran ohjeistuksesta. Toimintansa puolesta valvontasuunnitelmien mukaisesti tarkastettavien rakennusten lisäksi myös muissa asunnoissa ja oleskelutiloissa voi ilmetä asumisterveydellisiä ongelmia. Vastuu terveyshaitan selvittämisestä ja korjaamisesta on haitan aiheuttajalla. Terveysvalvontaviranomainen ottaa asian käsittelynsä ja tarkistaa tilat tilanteessa, jossa on syntynyt erimielisyys terveyshaitan olemassa olosta tai korjaustarpeesta. Työpaikoilla tilaterveydellisiä asioita hoitavat työsuojeluviranomaiset.

Rakennusten terveysvalvontaprosessin tuloksellisuuden arviointiin vaikuttaa terveysvalvonnan antamien toimenpidekehottusten vaikuttavuus. Tarkastuslautakunta on todennut, että rakennuksen terveysvalvontaprosessin tuloksellisuus ei arvioinnin perusteella vaikuta olevan kiinni lakisääteisestä terveysvalvonnasta vaan tilan omistajasta, jolle toimenpidekehoitus tai korjausmääräys on annettu.

5.5.3. Ympäristö- ja lupapalvelut lautakunnan lisääntynyt toimivalta ympäristönsuojeluasioissa

Ympäristö- ja lupapalvelut lautakunta on Porin kaupungissa toimivaltainen ympäristönsuojeluviranomainen, joka delegoi päätösvaltaa mm. ympäristö- ja terveysvalvontayksikön viranhaltijoille. Ympäristönsuojelun viranomaistehtävien hoitoa myydään ympäristö- ja terveysvalvontayksikön toimesta palvelusopimuksilla Pomarkulle, Ulvilalle ja Eurajoelle.

Vuonna 2018 Porin kaupunki haki, ensimmäisenä kuntana Suomessa, ympäristöministeriöltä ympäristönsuojelulain (527/2014) 38 §:n mukaista toimivallan siirtoa Etelä-Suomen aluehallintovirastolta Porin kaupungin ympäristö- ja lupapalvelut lautakunnalle. Ympäristöministeriö päätti määräaikaista toimivallan siirtoa ajalle 1.1.2019–31.12.2023. Määrällisesti tämä tarkoittaa, että 11 ennen aluehallintoviraston myöntämää lupa-asiaa siirtyy ympäristö- ja terveysvalvontayksikön viranhaltijoiden valvottavaksi ja käsiteltäväksi. Vuonna 2018 ovat kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiset valvoneet ja käsitelleet yhteensä 92 lupa-asiaa, joten yksikkö tulee vuoden 2019 alusta valvomaan ja käsittelemään jatkossa yhteensä 103 lupa-asiaa. Siirretty toimivalta lupa-asioissa koskee pääasiassa polttoaineiden valmistusta, kemikaalien tai polttoaineiden varastointia ja käsittelyä sekä jätteiden ammattimaista tai laitosta käsittelemistä. Huomioitavaa on, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo edelleen useiden toimialojen ympäristölupa-asioita. Aluehallintovirasto on edelleen toimivaltainen lupaviranomainen mm. direktiivilaitosten kuten jätteenpolttolaitosten tai ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien kemikaalien valmistavien laitosten toimintaa koskeissa lupa-asioissa.

Ympäristönsuojelulakia uudistettiin laajasti osana hallituksen kärkihanketta. Uudistuksen tarkoituksena oli lupamenettelyjen nopeuttaminen sekä hallinnollisten menettelyjen keventäminen. Tähän tavoitteeseen pyritään siirtymällä ilmoitusmenettelyyn ympäristölupamenettelyn sijaan silloin, kun toiminnan ympäristövaikutukset ovat suhteellisen vähäisiä tai paikallisia taikka toiminnan ympäristövaikutuksia rajoitetaan erityislainsäädännöllä. Lisäksi ympäristönsuojeluviranomaisten raja-arvoja on nostettu, jolloin pienempiä toimijoita jää valvonnan ulkopuolelle. Esimerkkinä normien

purusta voidaan mainita eläinsuojien ympäristölupavaraisuus. Luvanvaraisuuden rajaa nostettiin 1.2.2019 alkaen entisen 30 lypsylehmän eläinsuojan sijasta koskemaan 300 eläimen suojaa. Yli 50 eläimen suojaa tulee koskemaan kevyempi ilmoitusmenettely. Hallinnollisten kevennysten ja normipurkujen myötä tulee ympäristö- ja terveysvalvontayksikössä vapautumaan resursseja muuhun toimintaan kuten esimerkiksi uusien lupatoimivaltuuksien käyttöön.

Lisääntyneen ympäristönsuojelulain mukaisen toimivallan on arvioitu nopeuttavan yritysten luvansaantia ja laskevan lupahintoja. Toimivaltaan liittyvien laatukriteerien sekä seuranta vaatimusten myötä kaupungin ympäristönsuojelu saa tietoa omasta toiminnastaan sekä mittareita, joilla mitata tavoitteisiin pääsyä. Toimivallan määräaikaisuuden on myös arvioinnissa havaittu positiivisesti kannustavan toimijoita tehtävässä. Hallituksen tavoite on ollut, osana hallituksen säästö- ja rakennepoliittista ohjelmaa vähentää kuntien kustannuksia karsimalla lakisääteisiä tehtäviä. Arvioinnissa on havaittu, että toimivallan siirtäminen valtiolta kunnalle ei ole välttämättä ollut hallituksen säästö- ja rakennepoliittisen ohjelman mukaista. Ympäristöministeriö on kuitenkin myöntämällä toimivallan määräaikaisten lisäyksen Porin kaupungin ympäristö- ja lupapalvelut lautakunnalle hyväksynyt asian kokeiluluontoisesti. Kilpailu yritysten sijoittumista oman kunnan alueelle voi arvioinnin perusteella tulevaisuudessa vaatia panostuksia niin viranomaistoiminnan sujuvuuteen kuin ympäristöasioiden kilpailukykyiseen hoitoon.

Tarkastuslautakunta pitää lisätoimivallan hakemista ympäristönsuojeluasioissa rohkeana ja Porin strategiaa Työn ja yrittämisen Porina toteuttavana ratkaisuna. Tarkastuslautakunta toteaa, että Porin kaupungin ympäristönsuojeluun kehittyvä ammatillinen osaaminen on yksi kaupungin tärkeistä aineettomista pääomista. Tätä pääomaa on ennakkoluulottomasti lähdetty hyödyntämään viranomaispäätöksenteon tehostamiseksi.

Tarkastuslautakunta näkee myös hyvänä, että toimivallan lisäämiseen liittyy laaduntarkkailu- ja seuranta vaatimuksia sekä riittävän resursoinnin takaamista.

5.6. HALLINTOYKSIKKÖ

Hallintoyksikkö on yksi Porin kaupungin konsernihallinnon toimialan alaisista yksiköistä. Muita yksiköitä ovat elinvoima-, HR-, ICT-, omistajanohjaus-, talous- sekä viestintä-yksikkö. Konsernihallinnon toimialan alle koottiin 1.6.2017 aloittaneessa organisaatiomallissa kaupunkikonsernia ohjaavat ja valvovat toiminnot, jotka aikaisemmin toimivat itsenäisinä yksiköinä. Konsernihallinnon rooli on varmistaa, että kaupunkikonserni toteuttaa kaupunkistrategiaa ja toimii koko konsernin kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Konsernihallinnon hallintoyksikön vastuulla on ohjata kolmea Porin kaupungin organisaation läpi kulkevaa pääprosessia aliprosesseineen: asiakirjahallinto, oikeudellisten tehtävien hoito ja päätöksenteon edellytykset.

5.6.1. Aapeli

Organisaation toimintaprosesseihin sisältyy asioita ja asiakirjoja, joilla on elinkaari. Asianhallinnalla tarkoitetaan näiden asioiden ja asiakirjojen käsittelyn hallintaa koko niiden elinkaaren ajan. Suomen ja Euroopan tietosuojalait ovat muuttumassa ja tähän liittyen EU:n uutta yleistä tietosuojasetusta (GDPR) aloitettiin soveltamaan 25.5.2018 kaikissa EU-jäsenmaissa. Kansallinen tietosuojalaki ei ehtinyt voimaan vuoden 2018 aikana, mutta EU:n pakottavaa lainsäädäntöä oleva, tilivelvollisuusperiaatteen sisältävä, tietosuojasetus toi lisäpainetta yksityisille ja julkisille organisaatioille panostaa tiedon elinkaarijatteluun.

Porin kaupunki valmistautui vuonna 2018 uuden asiantalintajärjestelmän Aapelin käyttöönottoon 2.1.2019 alkaen. Aapelin käyttöönotto liittyy tavoitteeseen sähköistää koko asiantalinnan prosessi asian vireille tulosta päätöksen julkaisuun ja arkistointiin asti. Asianhallintajärjestelmän myötä toimielinten kuten kaupunginvaltuuston kokoukset tapahtuvat jatkossa sähköisessä kokoustyötilassa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita osallistumista kokouksiin etänä vaan kokouksissa ollaan edelleen läsnä. Lisäksi Aapelissa tehdään osa viranhaltijapäätöksistä. Asianhallinta ei ole vain tekninen asia eikä vain hallinto- tai arkistointiasia. Hallintoyksikkö omistaa asiakirjahallinnon prosessin ja vastaa myös päätöksenteon edellytyksistä sekä hallinnollisten menettely- ja toimintatapojen kaupunkitasoisesta

ohjeistuksesta. ICT-yksikkö omistaa tiedonhallintaprosessin, johon kuuluvat tietojen käyttäjähallinta sekä tietoturva ja tietosuojat. ICT-yksikkö vastaa myös Porin kaupungin järjestelmäarkkitehtuurista. Aapelin käyttöönoton on katsottu arvioinnissa yhdistävän vahvasti konsernihallinnon alla toimivien yksiköiden prosesseja.

Tarkastuslautakunta katsoo, että Aapeli-projekti asianhallinta- ja järjestelmäprojektina on tuonut konkreettisesti esiin tarpeen konsernihallinnon yksiköiden väliselle saumattomalle yhteistyölle, kun kyseessä on kaupunkitasoinen kehittämishanke.

Järjestelmien käyttöönotto vaatii järjestelmä- ja palveluvaatimusten määrittelyn lisäksi yleensä asiakasorganisaatiolta järjestelmän taustamäärittelytyöhön osallistumista. Riippuu järjestelmästä, kuinka paljon työtä määrittely vaatii. Asianhallintajärjestelmät vaativat taustalle ns. tiedonohjaussuunnitelmat, jotka sisältävät järjestelmän taustalle vietävät metatietomäärittelyt. Aapelissa tiedonohjaussuunnitelmien määrittely on tarkoittanut asian käsittelyvaiheisiin liittyvien metatietojen määrittämistä. Metatiedolla voidaan tarkoittaa esimerkiksi asiaan liittyvän päätöksen julkisuutta, säilytysaikaa tai päätökseen liittyvien dokumenttien tiedostomuotoa. Tiedonohjaussuunnitelmia on muodostettu Porin kaupungissa useista sadoista asioista, joita liittyy kunnalliseen hallintoprosessiin. Tiedonohjaussuunnitelmat eivät ole koskaan valmiit vaan niitä täytyy päivittää hallintoon liittyvissä muutostilanteissa. Arvioinnissa on havaittu, että asiantalintajärjestelmän taustalle tehdyn tiedonohjausmäärittelytyön seurauksena on kaupungin hallinto käytännössä tuotteistettu.

Asiantalintajärjestelmän vaatimia tiedonohjaussuunnitelmia on valmisteltu Porin kaupungissa vuodesta 2015 alkaen silloisen järjestelmäajatuksen pohjalta. Lisäksi mahdolliseen järjestelmäkilpailutukseen oli valmistauduttu tekemällä asiantalintajärjestelmään liittyviä vaatimusmäärittelyitä. Käyttöönotettava pilviratkaisu hankittiin toimijalta, joka yrityksenä on Porin kaupungille julkisia hankintoja koskevassa laissa (1397/2016) määritelty sidosyksikkö. Hankintaa ei siis ole tarvinnut kilpailuttaa. Sidosyksikön kautta hankinnoissa voidaan hyödyntää omistajatahojen yhteistä

ostovoimaa, minkä pitäisi vaikuttaa hankintojen kokonaistaloudellisuuteen kehityssuunnat huomioiden. Sidosyksikön kautta hankittu järjestelmä asetti tietyt vaatimukset tiedonohjaussuunnitelmien rakenteelle ja aikaisemmin muodostetut tiedonohjaussuunnitelmat piti päivittää vastaamaan hankitun järjestelmän vaatimuksia.

Tarkastuslautakunta toteaa, että asiantalintajärjestelmä Aapeli otettiin käyttöön käyttöönottoprojektilla asetussa tavoiteaikataulussa. Porin kaupungin asiantalinnan arvioidaan siirtyneen vuoden 2018 käyttöönottoprojektin myötä suuren askeleen eteenpäin.

Tarkastuslautakunta pitää kuitenkin puutteena sitä, että toimielinten ja virkamiesten päätöksentekoprosessia ohjaavat menettelytapaohjeet puuttuivat, kun päätöksenteon uusi tekninen väline otettiin käyttöön.

5.6.2. Konsernin hallintoprosessin ohjaus ja menettelytapaohjeet

Kuuden valtuustoryhmän allekirjoittamassa valtuustosopimuksessa on sovittu Porin kaupungin poliittisen johtamisen yhteisiin menettelytapoihin liittyen, että Porin kaupungille laaditaan hyvän johtamisen ja hallinnon periaatteet sekä toimintatapaohje. Hyvällä johtamisen ja hallinnon periaatteet -ohjeella tarkoitetaan ohjetta, jossa annetaan suositukset liittyen päätöksentekoprosessissa ja kokousmenettelyissä noudatettaviin periaatteisiin. Vastuu tämän dokumentin valmistelusta on ollut konsernihallinnon toimialan hallintoyksiköllä. Samanaikaisesti yksiköllä on vastuu ns. määräyskokoelman valmistelusta. Määräyskokoelman määrittely ja sisältö vaihtelevat eri kaupungeissa, mutta Porissa määräyskokoelmalla tarkoitetaan konsernihallinnon määräyksiä toimialoille ja liikelaitoksille liittyen esimerkiksi talous- ja henkilöstöasioihin sekä kaupungin hallintosääntöä sekä toimialojen toimintasääntöjä. Olemassa olevat resurssit huomioiden hallintoyksikössä priorisoitiin vuonna 2018 päätöksenteon edellytysten täyttäminen sekä lakisäätöiden hallintoasioiden hoito yhdessä Aapelin käyttöönottoprojektiin liittyneiden tehtävien kanssa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupunkitasoiset menettelytapaohjeet ovat tärkeitä. Niillä annetaan henkilöstölle käytännön toimintaperiaatteet, joita noudattaa omassa tehtävässään. Tarkastuslautakunta näkee tärkeäksi kaupunkitasoisen menettelytapaohjeistuksen saattamisen ylläpidettävälle tasolle.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että hallintoyksikön osalta selvitetään mahdollisuudet projektituonteiseen lisäresurssiin, hallintoyksikön toimintaa tukeviin ja kuormittavuutta keventäviin työhoidollisiin toimenpiteisiin, muun muassa työnohjaukseen.

Porin kaupungissa julkaistiin alkuvuodesta 2019, vuonna 2018 valmisteltu konsernihallinnon ohjausmalli henkilöstön käyttöön. Ohjausmalliin on koottu konsernihallinnon pääprosessit ja niiden aliprosessit. Prosesseille on määritelty konsernihallinnon sisältä omistajat ja vastuuhenkilöt. Ohjausmallin esittelyssä on määritelty, että prosessin omistaja vastaa lähinnä prosessin kehittämisestä, toiminnasta ja tuloksesta. Prosessin vastuuhenkilön rooli eroaa omistajasta eniten siinä, että hänellä on toiminnassaan rajapinta toimialojen vastinpareihin. Tavoitteena on ollut, että prosessin omistaja on konsernihallinnon ohjausmallissa eri henkilö kuin prosessin vastuuhenkilö. Hallintoyksikössä on kuitenkin pääasiassa pääprosessien ja niiden aliprosessien omistajuus sekä vastuu yhdistetty samoille henkilöille.

Tarkastuslautakunta näkee, että konsernihallinnon ohjausmallin toimivuuteen tulee vaikuttamaan yksiköiden vastuurajapintojen ja päätösvaltamäärittelysten selkeys, mutta myös toiminnan huomioiva tasapuolinen resurssointi, toimiva yhteistyö yksiköiden välillä sekä yhteydet ohjattaviin päin.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että talousarviossa määritellyt konsernihallinnon toimialan yksikkökohtaiset toiminnalliset tavoitteet mittareineen kytketään konsernihallinnon ohjausmallissa määriteltyihin prosesseihin. Näin voidaan arvioida prosessien tuloksellisuutta, joka on prosessin omistajan vastuulla.

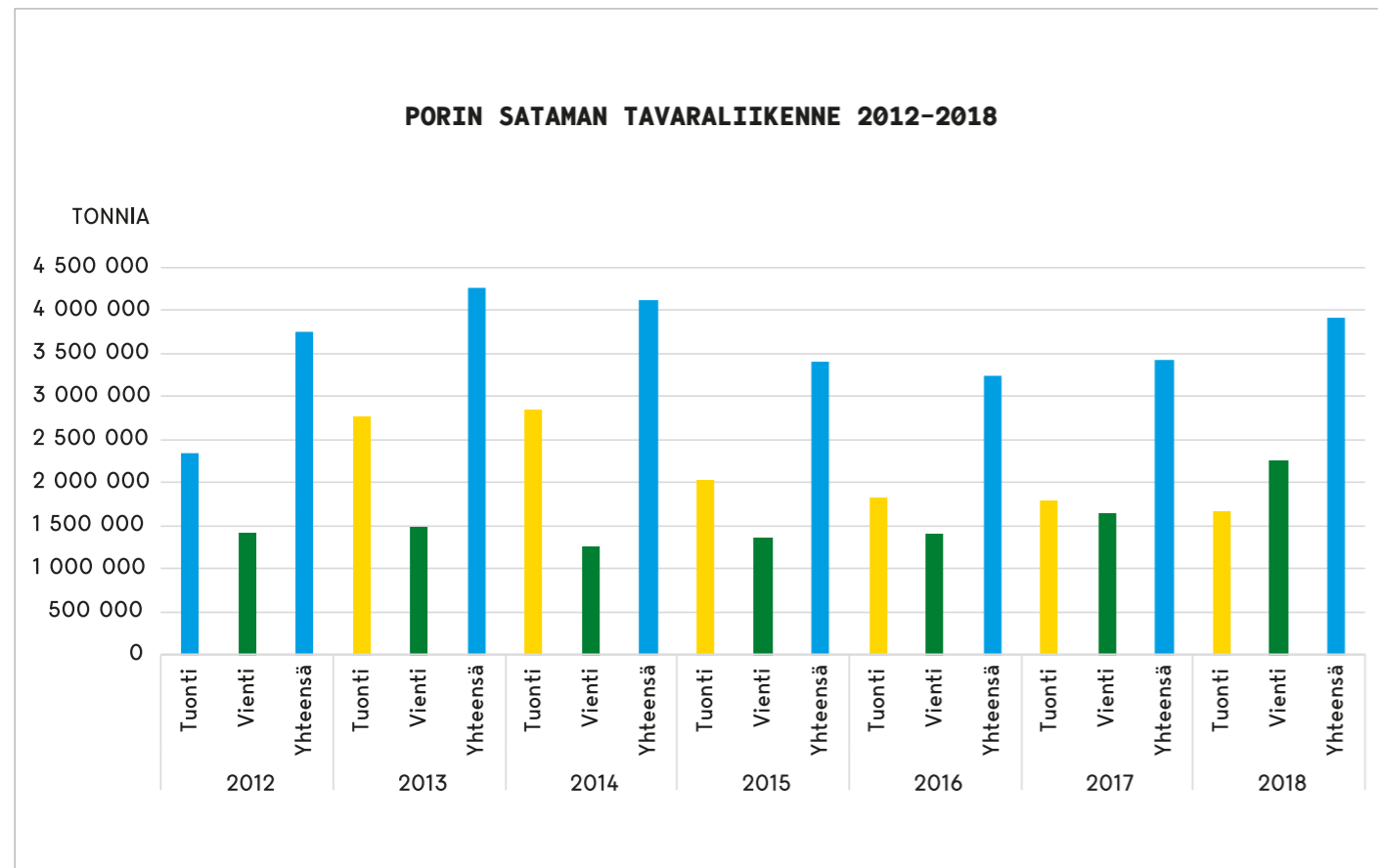
5.7. PORIN SATAMA OY

Porin Satama Oy on kaupungin sataprosenttisesti omistama tytäryhtiö ja Suomen yhdeksänneksi suurin tuonti- ja yhdenneksitoista suurin viennin satama (2017) Liikenneviraston satamien ulkomaanliikennetilastojen mukaan. Liikenneviraston tilastoihin ei sisälly kauttakululiikenne. Porin satamalaitos muutettiin ajan hengen mukaisesti liikelaitokseksi ensimmäisenä Suomen satamana vuonna 1990. Liikelaitos yhtiöitettiin 25 vuotta myöhemmin, kun Porin Satama Oy aloitti toimintansa 1.1.2015. Vuosi 2018 oli siis Sataman neljäs toimintavuosi osakeyhtiö muotoisena.

Porin sataman toimipaikat sijaitsevat Mäntyluodossa ja Tahkoluodossa. Sataman liiketoimintaideana on tuottaa ja ylläpitää toiminnallisesti sekä kustannuksiltaan tehokasta satamaa suomalaisen teollisuuden, logistiikkayhtiöiden ja satamaoperaattorien tarpeisiin. Sataman omistama infrastruktuuri mahdollistaa turvallisen, kustannustehokkaan ja luotettavan satamapalvelun tuottamisen, mikä sisältää

myös alus-, nosturi ja kuljetinpalvelut sekä maa-aluevuokrauksen. 15,3 metrin väyläsyvyys puolestaan mahdollistaa liikennöinnin kaikilla Itämerelle mahtuvilla laivoilla ja Porin edustan saarettomuus sekä suotuisa jäätilanne tekevät satamaan saapumisen jouhevaksi.

Osakeyhtiön alkuvuodet olivat haastavat, kun päätös hiilen polton lopettamisesta vähensi liikevaihdosta ja volyyminä noin kolmasosan (1,3 MTon) vuonna 2015. Lisäksi Sataman merkittävän asiakkaan Venator Corporation Ltd tehtaan tehdaspalo tammikuussa 2017 leikkasi liikevaihdosta 1,3 miljoonaa euroa vuonna 2017. Tehtaan sulkemispäätöksen myötä liikevaihdon menetys on pysyvää Porin satamalle. Sataman toiminta on edellisten haasteellisten vuosien jälkeen piristynyt ja saavutti 3,93 miljoonan tonnin tavaraliikenteen volyymin vuonna 2018, mikä on suurin volyyymi osakeyhtiön toiminta-aikana. Satamassa aloitti toimintansa uusi merkittävä operaattori vuoden 2018 aikana. Tulevina vuosina volyymien odotetaan moninkertaistuvan Sataman arvion mukaan. Alla olevassa taulukossa esitetään Porin Sataman tavaraliikenteen kehitys tonneina viimeisen

seitsemän vuoden ajalta. Kuvaajasta käy ilmi myös viennin osuuden huomattava kasvu vuonna 2018.

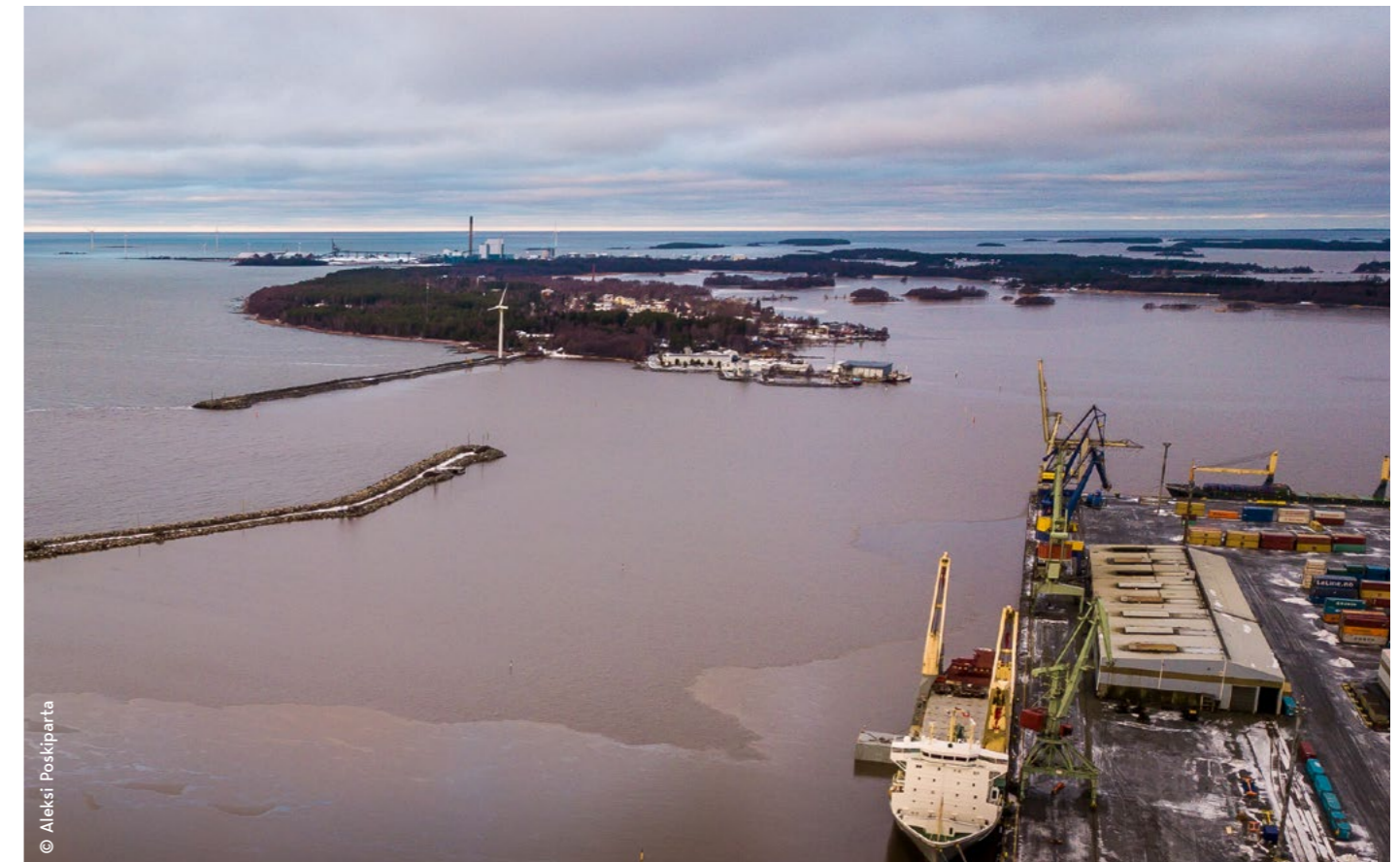
Porin satamassa oli vuonna 2018 alusliikennettä 537 kappaletta, mikä on 9 alusta vähemmän kuin edellisenä vuonna. Samaan aikaan kokonaisvolyyymi kasvoi kuitenkin 14 prosenttia. Alusliikenteen määrän kehitys kertoo Sataman mukaan asiakasportfolion muuttumisesta, laivojen koon ja viennin painotuksen kasvamisesta. Liikelaitos aikana satama oli vielä vahvasti suuntautunut tuontisatamaksi.

5.7.1. Konserniohjeeseen sekä kaupunkistrategiaan liittyvistä tavoitteista

Kaupunginvaltuuston 2.10.2017 hyväksymän *Porin kaupungin konserniohjeen* mukaan Porin Satama Oy on yksi kaupungin kahdeksasta strategisesta yhtiöstä. Konserniohjeen tarkoituksena on varmistaa, että kaupungin omaisuutta hoidetaan tuottavasti ja luotettavasti ja että pääomapanostus tuottaa sille asetetut tavoitteet.

Satama on toiminut arvioinnin mukaan edellä mainitun konserniohjeen mukaisesti vuonna 2018. Edelleen konserniohjeen mukaan kunnan tulee sitoa tytäryhtiöiden tavoitteet kunnan strategiaan tavoitteisiin. Kaupunkistrategian 2025 linjaukset *paremmat liikenneyhteydet Poriin sekä kilpailukykyinen ja vireä kaupunki* liittyvät Sataman omaan strategiaan olla Suomen johtava energia- ja kierrätysosatama. Porin Satama on tärkeä logistiikkayhteys Porista ja Poriin sekä nopea ja ketterä satama kauttakululiikenteelle merikuljetuksiin.

Kaupunkistrategiaa toteuttamaan ja konkretisoimaan on kaupunginvaltuusto vahvistanut 28.1.2019 kokouksessaan *kasvu- ja elinvoimaohjelman vuosille 2019–2025*, jossa Porin sataman rooli on sijoitettu ohjelman yhden pääteeman *Hyvä saavutettavuus* alle. Elinvoimaohjelma konkretisoituu vuosilukujen mukaisesti seuraavan seitsemän vuoden ajanjaksona.

5.7.2. Valtuuston asettamista tavoitteista sekä talouden tunnusluvuista

Kaupunginvaltuusto vahvistaa omistajan vuositason strategiset tavoitteet Satamalle kaupungin konserniohjeen mukaisesti. Vuonna 2018 Porin satama saavutti keskeisimmät kaupunginvaltuuston vahvistamista tavoitteista. Tavoitteet

- panostus Sataman näkyvyyteen,
- toiminnan laadun turvaaminen investoinneilla sekä
- satamatoiminnan kannattavuus

saavutettiin vuonna 2018. Liikevoittotavoite (1,8 miljoonaa euroa) toteutui arvioitua suurempana, kun toteutunut liikevoitto oli 2,4 miljoonaa euroa. Liikevoittoon sisältyy asiakkaan tehdaspalosta johtuva 0,9 miljoonan euron vakuutuskorvaus. Porin kaupungille maksettiin sopimuksen mukaisesti 1,5 miljoonaa euroa pääoman korkoa. Investoinnit olivat yhteensä 3,7 miljoonaa euroa vuonna 2018 ja ylittivät budjetin, koska satama pyrkii kuromaan syntynyttä korjausvelkaa pienemmäksi.

Satama saavutti liikevaihdon ja volyymin kasvutavoitteen. Vuonna 2018 Sataman tavaraliikenteen kokonaismäärä oli 3,93 miljoonaa tonnia, mikä on 14 prosenttia enemmän kuin vuonna 2017. Valtuuston asettama tavoite 3,6 miljoonaa tonnia ylitettiin 9 prosentilla. Kauttakulkuliikenteen voimistuminen on yksi keskeisimpiä kasvun tekijöitä. Kokonaistavaraliikenteestä Venäjältä tulevan kauttakulkuhiilen osuus oli 0,8 miljoonaa tonnia, kun hiilen kokonaissiikenne oli miljoona tonnia. Venäjältä Porin kautta Aasiaan kuljetettavan hiili liikenteen voimakas kasvu on positiivinen Sataman toiminnalle. Sataman vienti kasvoi myös sahataran, kierrätystuotteiden ja biotuotteiden osalta. Sahataran vienti kasvoi noin 42 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Sen sijaan Sataman tuonti väheni yhdeksän prosenttia, kun pääosin Venäjän käyttöön ennen mennyt LNG-liikenne väheni. Myös nestemäinen bulk väheni öljytuotteissa, kun öljyn hinta lähti viime vuonna nousuun ja öljy-yhtiöt eivät ole täyttäneet varastoja. Asian odotetaan korjaantuvan, kun öljyn hinta lähtee laskemaan. Alla olevassa taulukossa on esitetty Porin Sataman tunnuslukuja 2013–2018.

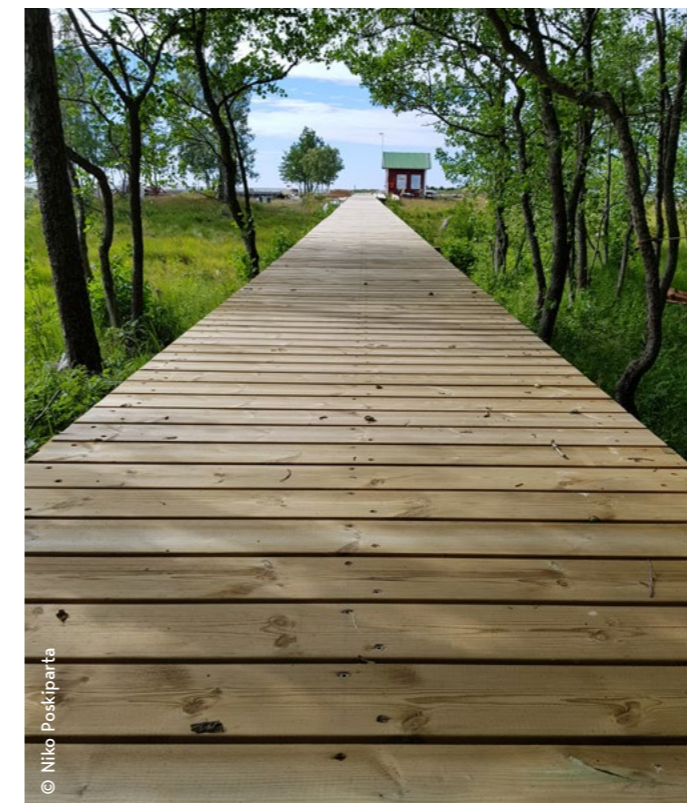
Tunnusluku	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
Liikevaihto, M€	12,2	12,6	10,3	9,6	10,1	10,8
Liikevoitto, %	13,4 %	15,9 %	9,1 %	-7,8 %	19,5 %	22,4 %
Tilikauden tulos, M€	-1,1	-6,5	-0,1	-0,8	-0,4	0,1
Sij.po tuotto-%				1,9 %	2,2 %	2,7 %
Tase, M€	67,2	60,4	92,7	90,9	92,4	93,4
Omavaraisuusaste, %	65,9 %	62,7 %	69,1 %	69,2 %	68,5 %	68,8 %
Investoinnit M€	0,9	1,8	1,1	1,2	1,8	3,7
Henkilöstö	55	50	50	47	47	43
Alusmäärä	659	644	551	515	546	537

5.7.3. Toimintaedellytyksistä

Sataman toimintaedellytyksiä kehitetään tiiviissä yhteistyössä kaupungin elinvoimayksikön kanssa. Sataman maaliikenneyhteydet ovat hyvä ja rataliikennettä ollaan parhaillaan kehittämässä. Tahkoluodon syväsatamaan tehty raideinvestointi valmistui ajallaan sekä budjetin mukaisesti. Porin ja Mäntyluodon välisen radan sähköistys on parhaillaan käynnissä ja valmistuu aikataulun mukaan vuonna 2019. Syksyllä 2018 valtio myönsi 4,4 miljoonaa euroa Mäntyluodon ja Tahkoluodon välisen junaradan sähköistykseen. Investointi vaikuttaa huomattavasti sataman liikenteeseen ja parantaa edelleen sen kilpailukykyä. Molempiin satamanosin rakennettiin uudet auto vaa'at ja uusi materiaalinkäsittelykone 200Mant-sinen otettiin käyttöön kesällä 2018. Mäntyluodon satamassa on suunnitteilla merkittävä laiturin-investointi. Sataman pääomavaltaisuus ja vahva tase voidaan nähdä sekä sataman vahvuutena ja uhkana. Merkittävä käyttöomaisuus mahdollistaa sataman konevoittoisen toiminnan, mutta samalla se vaatii infrastruktuurin ja laitekannan ylläpitoa sekä uudistamista huomattavilla investoinneilla. Satamalla on raskas korjausvelka, jota ei pidä kasvattaa entisestään, vaan pikemminkin lyhentää mahdollisuuksien mukaan.

Sairauspoissaolopäivät toteutuivat asetettua tavoitetta suurempina, joten niiden suhteen tavoitetta ei saavutettu. Sairauspoissaolotavoite oli asetettu tarkoituksella epärealistisen pieneksi (max. 138 päivää/vuosi) ollakseen kannustearvo sairauspoissaolojen vähenemiseen. Sairauspoissaolopäiviä oli 3,1 prosenttia työpäivistä vuonna 2018, kun edellisenä vuonna vastaava luku oli 6,9 prosenttia. Toimialan sairauslomat ovat keskimäärin 5,5 prosenttia työpäivistä, joten kannustintavoite poissaolopäivien vähenemiseen saavutettiin suunnitellusti. Huomattava sairauspoissaolojen väheneminen kertoo osaltaan henkilöstön parantuneesta työhyvinvoinnista. Liikelaitoksen yhtiöittämisestä johtuva epävarmuus on Sataman mukaan ohitettu ja katse on suunnattu tähän päivää ja tulevaisuuteen.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota sairauspoissaolojen vähenemiseen ja kiittää koko Porin Satama Oy:n henkilökuntaa positiivisista kehityssuunnitelmista toiminnan kannattavuuden ja kasvun tukemiseksi.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota Porin Satama Oy:n nykyisen toiminta- ja kasvuedellytysten turvaamiseen sekä pitkäjänteisten, vaalikauden ylittävien investointien tarpeellisuuteen. Lautakunta pitää hyvänä, että korjausvelkaa lyhennettiin vuonna 2018 ja investointisuunnitelma vuodelle 2019–2020 sisältää merkittäviä investointihankkeita teknisen käyttöiän päässä olevan infran korvaamiseksi ja liikennevirtojen jatkuvuuden turvaamiseksi. Porin Satama Oy:n korjausvelan lyhentäminen on välttämätöntä, jotta nykyiset toimintaedellytykset eivät edelleen heikkene.

© Veera Korhonen

6. ALLEKIRJOITUKSET

Porissa 7.5.2019

Kaarina Ranne
puheenjohtaja

Ari Nordström
varapuheenjohtaja

Helena Lindberg

Kari Aaltonen

Asko Apajasalo

Maarit Lepomäki

Pentti Ruusunen

Sirkka Sainio

Taina Lehtonen

Antti Linnainmaa

Marika Hiltunen

PORI

Porin tarkastustoimisto, Valtakatu 15, 3. krs, 28100 Pori
Puh: (02) 621 1100 / keskus, tarkastustoimisto@pori.fi

Kansikuva: Alekski Poskiparta. Taitto: Vida Design Oy. Paino: Allone Print Oy. Julkaistu: 3.6.2019.

www.pori.fi